

A po pôste prišla Veľká noc.

Tak ako vlani.

Osobne som vlani pôst prežila na študijnom pobyte v Holandsku. Vlastne neprežila, to bolo totiž pohodlnejšie. Nebolo s kým ísť častejšie na omšu, na MTV vyhrával Santana, pulty lákali holandskou čokoládou a modlitba - vzácne momenty v zahraničí si vydrankali spotrebu vyššieho množstva adrenalínu.

Bolo to iné ako doma. Ani nehovorím o prežití Veľkého piatku: celý deň som presedela v autobuse, smerom do Madridu, kde študovala moja priateľka. A znovu: hudba, slnko, úsmevy, radosť. Pri spomienke na našich na Orave ma striaslo - určite už kľáčia v ponurom priestore kostola, sú ticho a tvária sa, že sú smutní. Ale veď udalosť, ktorú si pripomínajú, sa ich fingovaním čiernej atmosféry nezopakuje. Už vopred vieme, že ten opakujúci sa scenár končí happy-edom. Tak prečo sa stále vracat' k jeho depresívnemu začiatku?

A po pôste prišla Veľká noc.

Španielske slnko a obraz Ježiša, ktorý vstal z mŕtvych.

A moje slzy.

Nie, nechcem spraviť z úvodníka melodrámu, ale musím priznať, že až vtedy mi to došlo:

O čo viac som sa teraz mohla radowať, keby som sa na prežitie radosti pripravila...

Veľká noc je bomba sama osebe; jej sile neuberie fakt, že okrem kraslíc a šunky v chladničke vám pár dní pred tým nič viac neprinieslo.

Ale ten pocit straty, pocit nenaplnených možností, vedomie premrhanej šance pracovať na tom, čo je najdôležitejšie...

Tohtoročný pôst prežila redakcia Nových dimenzií sčasti aj prípravou čísla, ktoré držíte v rukách.

Možno sme sa počas jeho tvorby zvlášť pôstne neobmedzovali v tom, čo máme radi, ale prežili sme zopár napätých chvíľ, ktoré nikto nemá rád.

Hoci dúfame, že na obsahu čísla sa to neprejavilo, obetujeme tie negatívne pocity za vás, našich čitateľov.

Aby váš život prenikala najsilnejšia radosť.

Radosť Veľkej noci.

Lucia

Nové dimenzie

Kresťanský časopis pre univerzitnú mládež

Vydavateľ: Univerzitné Pastoračné Centrum
bl. Jozefa Freinademetza, Bratislava

Cenzor: Milan Bubák SVD, M.A., M.P.S.

Šéfredaktor: Lucia Kubošová

Redaktori: Roman Tarina, Peter Pašuth, Peter
Motyčka, Martina Fabiánová, Zdenka
Marková, Jozef Šoltés, Evka Pekná

Jazyková úprava: Zdenka Marková

Grafická úprava: Račák Jozef, Milan
Melicherčík, Ján Vysoký

WWW editor: Jozef Šoltés

Adresa redakcie: Nové dimenzie,
Univerzitné Pastoračné Centrum, Staré
Grunty 36, 842 25 Bratislava

Tel./fax: 07/ 654 12 236, 0903/377 426,
0905/564 017

E-mail: dimenzie@pobox.sk

WWW: <http://www.dimenzie.sk>

Tlač: Vrabel, Dolný Kubín

Redakcia si vyhradzuje právo krátenia
článkov.

Vyšlo s podporou MŠ SR

Obsah

úvodník

správy

04 Tri otázky pre Martinu Ostatnikovú

05 Právo na život

06 Autorita

07 Aktuálne z Košíc

na špieli

08 Mária Podhradská

téma čísla

12 Klonovanie

14 Budeme (sa) klonovať?

16 Etické aspekty klonovania človeka

cirkiev mladých

19 Byť misionárom na Slovensku

básničky

zelená stránka

21 Verim v Boha, Stvoriteľa neba i zeme

23 Anketa

krížom krážom

25 Egypt

fotoreportáž

divadlo

33 Medzinárodný deň divadla

pánska jazda

32 Domáce kino

zamyslenie

34 Zdravý vzťah

recenzie

vtipy

infoservis

Tri otázky pre...

Martinu Ostatníkovú

speváčku skupiny Lobby,
najnovšie aj gospelovej skupiny
Heaven's shore

V minulom roku si moderovala v STV televiznú reláciu Traky. Potom si sa z obrazovky vytratila. Neťahá tá to späť?

Priznám sa, že v televízii by som rada pôsobila. Zatiaľ som však nedostala žiadnu ďalšiu ponuku. Nechávam to aj na Pána. On ma vedie.

Nedávno si skúšala postavu Ofélie v muzikáli Hamlet na bratislavskej Novej scéne. Napokon v tomto predstavení neúčinkuješ. Čo bolo dôvodom?

Týždeň pred premiérou som sa rozhodla odísť, pretože režisér chcel, aby som sa ako Ofélia vyzliekla do pol pása. Je to v rozpore s mojím svedomím, to sa nedá oklamať. V súlade s mojím presvedčením to bolo nevhodné a nemysliteľné. K postave Ofélie som sa dostala cez konkurz, ktorý som vyhrala. Na skúškach nebolo jasné, či sa budem musieť vyzliekať. Vyzeralo to, že sa s tým bude dať niečo robiť. Podobne je to aj v Prahe, kde sa dve z troch Ofélií nevyzliekajú, polonahá vystupuje len jedna herečka. Cítila som veľký tlak, a preto som sa rozhodla odísť.

Čo momentálne robíš?

Okrem štúdia na Univerzite svätého Cyrila a Metoda v Trnave spievam v gospelovej skupine Heaven's shore. V tejto kapele sú dvaja Briti a siedmi Slováci. Hráme a spievame keltskú, ale rock-popovú hudbu. Vystupujeme po celom Slovensku a v tomto roku chceme natočiť klip a vydať CD.

-pp-, foto: archív

http://www.dimenzie.sk

PÁPEŽ SA MODLÍ S VYSOKOŠKOLÁKMI

Svätý Otec sa začiatkom marca stretol v aule Pavla VI. so 7000 rímskymi univerzitnými študentmi, s ktorými sa pomodlil svätý ruženec. Na toto podujatie bola pripojená cez satelit aj mládež z Kanady, Španielska, Ukrajiny, Holandska a Mexika. Po skončení modlitby sa pápež študentom prihovril v ich jazykoch:

Najprv pozdravil študentov z Talianska a vyzval ich, aby vždy nasledovali cestu evanjelia: „Urobte svoje univerzitné spoločenstvá laboratóriami viery a kultúry.“

Študentom z Kanady a organizátorom Svetového dňa mladých v roku 2002 v Toronte pripomenul, že prevezmú pútnický kríž od talianskej mládeže v Ríme na Kvetnú nedeľu: „Týmto prijmete dedičstvo Veľkého jubilea. Tvorivosťou a nadšením nachádzajte cesty, ako viesť mladých ľudí celého sveta a zvlášť vašich kolegov študentov k obnove stretávania sa s Ježišom Kristom, jediným Vykupiteľom ľudstva.“ Španielskym študentom odkázal: „Študujte tému humanizmu v jej rôznych podobách tak, aby sa viac zviditeľnilo vnútorné prepojenie medzi vierou v Krista a obhajobou dôstojnosti človeka.“ Mladým ľuďom z Mexika Svätý Otec povedal: „Napomáhajte novú evanjelizáciu s nadšením mladých veriacich... Vydávajte svedectvo... o skutočnosti, že Kristus je prameňom nádeje súčasného človeka.“

Potom pozdravil prostredníctvom satelitného prenosu mladých ľudí v katedrále sv. Juraja v Leopoli na Ukrajine s ich novým kardinálom Marianom Jaworskim slovami: „O niekoľko mesiacov prídem navštíviť vašu krajinu a za to sme sa tento večer modlili.“

Pri ďalšom satelitnom spojení s účastníkmi mariánskej vigílie v Maastrichte v Holandsku Ján Pavol II. požiadal tamojších študentov: „Plňte svoju úlohu kresťanského svedectva na univerzite, toto je nenahraditeľná úloha pri napomáhaní nového kresťanského humanizmu v Európe.“ -TK KBS-

BUSH PROTI MEŠITE V NAZARETE

Rok po historických bohoslužbách pápeža Jána Pavla II. v Bazilike Zvestovania v Nazarete má Cirkev vo Svätej zemi nádej, že hroziacu stavbu mešity priamo pri kresťanskej svätyni bude možné odvrátiť. Izraelský rozhlas informoval, že americký prezident George W. Bush požiadal premiéra Ariela Sharona, aby povolenie na stavbu mešity priamo pred Bazilikou Zvestovania stiahol. Toto povolenie vydala vláda Ehuda Baraka na žiadosť fundamentalistických moslimských skupín.

Páter David Jaeger z Františkánskej kustódie Svätej zeme, ktorý sa podieľa na utváraní vzťahov medzi Izraelom a Svätou stolicou, pre vatikánsku misijnú službu Fides zdôraznil, že je potešený a vďačný za príhovor Busha. Požiadavku Františkánskej kustódie podporili tiež mnohí protestantskí duchovní. „Podpora prezidenta USA nachádza širokú odozvu v kresťanskom svete,“ povedal páter Jaeger. -TK KBS-

TELO JÁNA XXIII. NEPORUŠENÉ

Telo pápeža Jána XXIII. zostalo aj 37 rokov po smrti neporušené, konštatovala komisia pod vedením štátneho sekretára kardinála Angela Sodana, ktorá hrob otvorila v januári 2001. Dôvodom na otvorenie bolo plánované prenesenie tela pápeža z krypty do vnútra Chrámu sv. Petra. Správa o neporušenosti tela tohto pápeža, ktorý bol blahorečený v Svätom roku 2000, sa postarala o titulky v talianskej tlači.

V ľudovej zbožnosti sa chápe neporušenosť tela človeka, uctievaného ako svätého, už tradične za dôkaz jeho svätosti. Podľa zástupcu hovorca Svätej stolice pátra Benedettiniho však táto skutočnosť ešte neoprávňuje považovať to za nadprirodzený jav. Odborníci poukazujú na to, že mŕtve telá pápežov sa krátko po smrti ošetrujú formalínom. Potom sa vložia do troch truhel, takže tam sotva prenikne kyslík, ktorý zapríčiňuje rozklad. -TK KBS-

PRVÉ EURO NA DOBROČINNÉ ÚČELY

Poslanci členských krajín Európskej únie, najmä z kresťansko-demokratických a liberálnych strán, vyzvali obyvateľov EÚ, aby prvé euro vydali na dobročinný účel. Príslušná rezolúcia sa má zakrátko schváliť v Európskom parlamente. Jej cieľom je, aby všetkých 300 miliónov obyvateľov EÚ pri zavedení bankoviek a mincí eura (1. januára 2002) venovali jedno euro na projekt v prospech detí sveta. Ak by sa na tom všetci podieľali, nazbieralo by sa v prepočte viac ako 12 miliárd Sk. Podľa názoru iniciátorov projektu je prechod na novú menu jedinečným momentom v európskej histórii. Tento moment je potrebné využiť, aby sa ukázal solidárny postoj Európanov. -TK KBS-

UZBEKISTAN VYKAZUJE ZAHRANIČNÝCH MISIONÁROV

Zahraniční misionári budú musieť v blízkej budúcnosti opustiť Uzbekistan. Podľa britského Inštitútu pre východnú Európu Keston Institute, poukázal štátny výbor pre náboženské záležitosti v najnovšom výnose na to, že náboženské spoločnosti si musia vychovávať domáci personál a zveriť im vedúce úlohy. Výnosom sú postihnuté okrem katolíckej a pravoslávnej cirkvi aj židovské a protestantské spoločnosti. Niektorí rabíni majú občianstvo USA alebo Izraela. Početní katolícki kňazi sú Poliáci alebo Ukrajinci. Jedno protestantské spoločstvo vedie Juhokórečan. -TK KBS-

INTERNET POTREBUJE PATRÓNA A ETIKU

Svoj záujem na vypracovaní dokumentu „Etika v internete“ vyjadril aj pápež Ján Pavol II. pri stretnutí s účastníkmi výročnej konferencie Pápežskej rady pre spoločenské dorozumievacie prostriedky. „Cirkev nemôže byť len jednoducho diváčkou pri spoločenských účinkoch technického pokroku,“ povedal Svätý Otec. Na margo výsledkov konferencie ohľadom Internetu ďalej Rádio Vatikán informovalo, že ešte nepadlo rozhodnutie o svätom patrónovi pre užívateľov internetu.

V Španielsku a Južnej Amerike sa presadzuje cirkevný učiteľ Izidor zo Sevilly (560-636), navrhuje sa aj sv. Pavol apoštol ako misionár a okrem neho františkán Maximilián Kolbe, zavraždený v Osvienčime v roku 1941, a holandský karmelitán Titus Brandsma, ktorý zomrel v roku 1942 v Dachau. Obaja boli aktívni v médiách. Hľadajú sa aj patróni pre film a pre masmédiá všeobecne. V oblasti masmédií existujú doteraz svätí patróni pre rozhlas - sv. Michal archanjel, pre televíziu - sv. Klára a pre tlač - sv. František Saleský. -TK KBS-

AKTUÁLNE ...**PRÁVO NA ŽIVOT**

V spoločnosti sa ozývajú hlasy, ktoré protestujú proti absolutizácii čohokoľvek, a to aj keď ide o to najcennejšie - ľudský život. Snaha o relativizmus vedie k rozdeleniu spoločnosti na dva tábory - pre a proti. Jeden proklamuje právo počatého dieťaťa na život, právo narodiť sa, druhá strana sa oháňa právom ženy na súkromie, právom rozhodnúť sa, či je schopná dieťa vychovávať.

V sedemdesiatych rokoch začala vlna prijímania liberálnych potratových zákonov, podľa vzoru Ruska, kde bol takýto zákon prijatý už v roku 1920. Potratovosť tu dosiahla obľudných rozmerov: na 100 narodených detí pripadlo až okolo 200 umelých ukončení tehotenstva. Ak sa prenesieme na územie Slovenska, budeme hovoriť o číslu 1,3 milióna nenarodených detí v období od roku 1957, kedy bol na našom území prijatý prvý zákon o umelom prerušení tehotenstva, až do súčasnosti.

Ústava Slovenskej republiky definuje právo na život nasledovným spôsobom: "Každý má právo na život. Ľudský život je hodný ochrany už pred narodením." Táto nejednoznačná definícia dáva široký priestor na výklad. Nejedná sa totiž ani o príkaz, ani o zákaz, ide skôr o etickú normu, a to spôsobuje nerešpektovanie práva počatého dieťaťa na život. Súčasná platná legislatíva vychádza zo zákona č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva a povoľuje jeho výkon do dvanásteho týždňa trvania tehotenstva zo zdravotných dôvodov. Vyhláška Ministerstva zdravotníctva, vydaná na vykonanie tohto zákona, však povoľuje výkon tohto zákroku do 24. týždňa trvania tehotenstva z genetických dôvodov a bez ohľadu na trvanie tehotenstva v prípade ohrozenia života ženy alebo ak sa zistilo, že plod nie je schopný života, alebo že je ťažko poškodený, a to bez splnomocnenia uvedeného v zákone. V právnom štáte platí zásada (a SR sa za právny štát vyhlasuje), že právne normy nižšej právnej sily nesmú odporovať právnym normám vyššej právnej sily. Zákon stojí v hierarchii právnych noriem vyššie ako vyhláška a preto tu existuje nesúlad. Zákon totiž nespĺnomocnil ministerstvo, aby vo vyhláške upravilo výkon umelého prerušenia tehotenstva po uplynutí dvanásteho týždňa trvania tehotenstva. Vo veci súladu či nesúladu týchto právnych predpisov a v otázke, či základný zákon štátu - ústava - nezaručuje počatému dieťaťu väčší rozsah práv, sa pripravuje podanie na Ústavný súd.

Je vedecky dokázané, že ľudský život začína okamihom splnutia mužskej a ženskej pohlavnej bunky - spermie a vajíčka. V tomto okamihu existuje kompletná genetická informácia, ktorá sa počas života naplno rozvíja. Mnohí o tomto fakte nevedia, interrupcia bola totiž dlhé roky prezentovaná ako prostriedok plánovaného rodičovstva. Dostať do povedomia tento fakt sa pokúša aj Deklarácia práv počatého dieťaťa, ktorou chcú signatári jasne vyjadriť práva dieťaťa už od momentu počatia. Text Deklarácie sa skladá z preambuly a 18 článkov, ktoré možno zhrnúť do piatich základných princípov:

- Každá ľudská bytosť má právo na život od počatia po prirodzenú smrť.
- Počaté dieťa má právo narodiť sa, mať svoju matku, otca a rodinu.
- Počaté dieťa má právo na ochranu zdravia a zachovanie ľudskej dôstojnosti.
- Počaté dieťa má spôsobilosť na práva.
- Počaté dieťa a jeho matka majú právo na osobitnú starostlivosť a pomoc.

Martina Zuberská, študentka práva, Trnavská univerzita

Môj názor: **Autorita**

1. uznávaná vážnosť, vplyv,
2. uznávaný znalec, odborník; vplyvná osobnosť (podľa Krátkeho slovníka slovenského jazyka)

V posledných rokoch, podľa môjho názoru, zažíva slovenská spoločnosť krízu autority. Táto kríza sa prejavuje nielen v spoločnosti, ale aj v cirkvi. Nie je to nič nové. Je to jedna z chorôb, o ktorých treba hovoriť.

Momentálne sa však táto choroba nelieči. Keď hovorím a píšem o autorite, nemyslím na autoritatívnosť. Ide tu iba o rešpekt voči nositeľom istého poverenia. Mnohí môžu namietť, že ten a ten je pre nich autoritou.

Možno majú pravdu, ale... Ak sa pozrieme bližšie, zistíme, že uznávame len toho, kto vyhovuje našim predstavám, nášmu momentálnemu rozpoloženiu či pocitom. Autoritou však pre nás nie je človek, ktorý hovorí proti nám. Každý si myslí, že nám chce táto osoba ublížiť, a prestáva ju rešpektovať. Pravá autorita by mala vychádzať z poznania, že každý, či už v spoločnosti, alebo v cirkvi, má isté poslanie, povinnosti a zodpovednosť. V tomto zmysle by mal byť každý svojím spôsobom autoritou. Autorita by sa mala prejavovať najmä v rozhovoroch, počas ktorých sa rešpektujú obe strany. K tomu patrí aj rešpekt voči službe spojenej so zodpovednosťou a právom rozhodovať o určitých veciach. Tento rešpekt voči službe však na Slovensku chýba. Do popredia sa dostávajú osoby, ktoré majú "veľkohubé" reči a prakticky nič poriadne nerobia. To sú momentálne autority pre slovenskú spoločnosť.

Ak by sa robil prieskum verejnej mienky, určite by na prvých miestach skončili politici alebo osobnosti šoubiznisu. Sú však títo ľudia pravou autoritou? Sú síce známymi osobnosťami, ale dovoľím si tvrdiť, že autoritami nie sú. Veď mnohých ovplyvňujú negatívnym spôsobom. Autorita na Slovensku žije v ústraní, v tichosti. Málokedy ju počujeme rozprávať v médiách, takmer ju nevidno, nepotrebuje byť na prvých stránkach. Tieto osoby - ak prehovorí - povedia vždy niečo múdre. Žijú utiahnutým životom a nenápadne ovplyvňujú životy iných tým, že ich oslovujú svojimi skutkami alebo aj slovami. A nezabúdajú na jedno - službu. Tá je podstatou autority.

Uznávané osobnosti sú možno odborníkmi, ale zabúdajú, že majú slúžiť. A to ich obráť o možnosť, aby sa stali autoritami. Možno v našom okolí takáto nenápadná autorita žije, len my sme ju zatiaľ nenašli. Otvorme svoje zaslepené oči...

-PP-

NAJVÄČŠIE BLAHOREČENIE V HISTÓRII CIRKVI

Na druhú pôstnu nedeľu, 11. marca, pápež Ján Pavol II. predsedal obradu blahorečenia 233 mučeníkov, ktorí položili svoj život v rokoch 1936 a 1939, počas Španielskej občianskej vojny. Bol to najväčší obrad blahorečenia v histórii Cirkvi. Noví blahorečení pochádzajú z 32 diecéz, väčšina z nich z Valencie. Prenasledovanie sa začalo po vyhlásení republiky 14. apríla 1931, ale hlavne počas Španielskej občianskej vojny. Medzi týmito 233 mučeníkmi sú aj laici, no väčšina z nich sú rehoľníci. „Želám si zveriť príhovoru nových blahoslavených úmysel zakorenený hlboko vo vašich srdciach - koniec terorizmu v Španielsku,“ povedal Svätý Otec zhromaždeným 30 000 španielskym pútnikom. Pri týchto slovách sa všetci pútnici postavili a tleskali. Svätý Otec potom pokračoval: „Terorizmus, ktorý vyvierá z nenávisťi, a naopak, zasa ju živí, je rozhodne nespravodlivý a rozširuje nespravodlivosť, vážne uráža Boha, dôstojnosť a práva jednotlivcov. Terorom človek vždy skončí porážkou! Nemôže ho ospravedlniť žiadny motív, žiadna príčina, žiadna ideológia. Len pokoj buduje národy. Teror je nepriateľom ľudstva“. -TK KBS-

PRED 1680 ROKMI SA NEDEĽA STALA NEDEĽOU

Presne pred 1680 rokmi, v roku 321, zaviedol rímsky cisár Konštantín Veľký nedeľný pokoj, ktorý sa teraz v západných priemyselných krajinách opäť spochybňuje. Cisár Konštantín po svojom príklone ku kresťanstvu zákonom obmedzil prácu v nedeľu a vyhlásil ju za deň verejného odpočinku pre sudcov, kupcov a obyvateľstvo mesta. Odvtedy určuje rytmus pracovného týždňa a sviatku život kresťanského sveta. Víkend so „stresom z voľného času“ je následkom modernej spoločnosti, ktorá chce mať čo najviac zážitkov.

Pojem nedeľa nie je vynálezom kresťanov, ale je staršieho pôvodu. Gréci a Rimania nazvali dni v týždni podľa planét, nedeľa bola „dies solis“, deň boha Slnka.

Raní kresťania slávilí vzkriesenie Ježiša v prvý deň týždňa, preto sa pre nich stal dňom Pána - „dies dominica“.

-TK KBS-

ŠTUDENT PREDÁVA SVOJU DUŠU

Americký študent predal na aukcii na internete svoju vlastnú dušu. Podľa správ tlače USA z 11. februára zaplatila kupujúca občianka USA za dušu, ktorú ponúkal Adam Burtla z Washingtonu, v prepočte asi necelých 20 000 Sk. Majiteľ webovej stránky eBay prejavil len malú radosť z tohto druhu obchodu a vyradil Burtla z ďalších aukcií.

Komentár hovorca tejto internetovej stránky Kevina Purslova k celej záležitosti: „Vydražovať možno len veci, ktoré predávajúci môže následne aj kupujúcemu odovzdať. Naš aukčný podnik v minulosti vyčítal z internetovej stránky už viacerých predavačov duší. Burtleho ponuka sa však zrejme cez túto sieť prešmykla.“ -TK KBS-

CIRKEV V NEMECKU UŽ NEMÁ NÁMIETKY VOČI WINDOWS 2000

V Nemecku katolícka cirkev už nemá námietky voči používaniu počítačového programu Windows 2000. Ako informoval Zväz diecéz Nemecka, VDD, zanikli výhrady týkajúce sa bezpečnosti programu pri rokovaniach cirkvi a výrobcu softvéru Microsoft ako aj Microsoftu s nemeckým ministerstvom vnútra.

Dôvodom námietok bol program Diskkeeper zabudovaný do Windows 2000, ktorý produkuje firma blízka Scientológii. Počítačoví odborníci sa obávali, že organizácia Scientológia by mohla mať cez tento program prístup k dôležitým dátam užívateľov.

Microsoft, ako aj obchodní partneri cirkvi, však teraz vyvinuli programy, ktoré sporný modul nahrádzajú. „Keď sa tzv. Diskeeper vymení, už nie sú námietky voči Windows 2000,“ vyhlásil VDD. Najmenej štyri katolícke biskupstvá a početné orgány v minulom roku odporúčali, aby sa spomínaný PC systém nepoužíval, pre možné napojenie sa scientológov.

-TK KBS-

Zápalky pre Ježiša

V súčasnosti by mali byť v distribúcii (v trafikách, obchodoch,...) zápalky s reklamnou kampaňou pre Ježiša. Autorom tejto kampane je Spoločenstvo pri Dóme sv. Martina, ktoré si mnohí pamätáme z posledného leta, kedy organizovali evanjelizačnú Kampaň pre Ježiša podporovanú billboardami propagujúcimi nášho Spasiteľa. Na zápalkách nájdete slogany ako: "...A čo keď je to s Ježišom naozaj pravda?!", "Všetko sa raz skončí, tvoj život nemusí." či "Ja som svetlo sveta, kto mňa nasleduje nebude v tmách." Zápaliak bolo potlačených rovných milión kusov, takže uvidíme dokedy vydržia v obchodnej sieti. - ND -

POSVIACKA OBNOVENÉHO EXERCIČNÉHO DOMU V NITRE NA KALVÁRII

Misionári verbisti zrenovovali starý kláštor pri kostole Matky Božej na nitrianskej Kalvárii, aby slúžil ako exercičný dom pre kňazov, rehoľníkov, laikov, manželov a mládež. Posviacku domu vykonal v marci Mons. František Rábek. Na posviacke sa zišlo asi päťdesiat laikov spolu s misionármi verbistami, ktorí žijú a pôsobia v misijnom dome v Nitre na Kalvárii. - TK KBS -

PREZENTÁCIA JUBILEJNEJ ROČENKY 75 ROKOV SVD NA SLOVENSKU

Verbisti vydali v jubilejnom roku 2000 obrázkovú publikáciu, pripomínajúcu 75 rokov práce a života slovenských misionárov Spoločnosti Božieho Slova doma i vo svete. Na prezentácii jubilejnej ročenky sa okrem pozvaných hostí zúčastnili aj zástupcovia niektorých katolíckych vydavateľstiev a sám jej zostavovateľ, bývalý provinciál p. Štefan Horváth SVD. V bohatom programe vystúpil zbor z kalvárie Cor Unum, riaditeľ Gymnázia sv. Cyrila a Metoda Ing. Karol Žák, Csc., p. Horváth SVD a veľmi hodnotný príspevok predniesol provinciál Spoločnosti Božieho Slova na Slovensku p. Pavol Kruták. Poukázal na nemennú hodnotu misie utrpenia počas prenasledovania cirkvi na Slovensku, nútených prác a internácií mnohých misionárov doma v slovenskej provincii. Ocenil prácu p. Horvátha, ktorý takto spracoval a zachytil dôležité a málo poznané stránky nedávnej minulosti rehole verbistov, ako aj iných rehoľ. Po prezentácii sa všetci zúčastnení občerstvili na rodinnom agapé. - TK KBS -

V ČECHÁCH ZA EUTANÁZIU 46% OBČANOV

Až 46% Čechov sa pri prieskume verejnej mienky vyjadrilo za uzákonenie eutanázie. V ankete Inštitútu pre prieskum verejnej mienky v Prahe vyjadrilo 37% opýtaných rozhodne odmietnutie, 17% nemalo svoj názor. Až 76% bolo pri inej otázke toho názoru, že pomoc pri umieraní môže byť u nevyliciteľne chorých pozitívna. Avšak až 69% opýtaných občanov považovalo za veľké nebezpečenstvo možnosť zneužívania eutanázie. - TK KBS -

Aktuálne...

Z Košíc

Košice tak, ako veľa iných miest, majú svojich stálych aj nestálych študentov, ktorí sa snažia robiť, a prípadne aj niečo robia, pre seba aj pre iných. Tí, ktorým záleží čo i len trocha na svojom duchovnom živote, sa stretávajú v UPC, ktoré vedie P. Hudák. Tí, ktorí viac myslia na svoju kariéru, sa stretávajú v iných organizáciách, z ktorých vám predstavím ELSA Košice.

Život v UPC prebieha niekedy rýchlo, niekedy pomaly. Záleží na tom, aká udalosť sa blíži, alebo je za nami. Medzi príležitosťami, na ktoré sa každý teší, ale sú rýchlo preč, patria rôzne turnaje - volejbalový, basketbalový a futbalový, ako aj ples a Sedliacka veselica. Ako vidíte, každý si prídje na svoje. Komu sa máli, môže sa stretávať s priateľmi na strečkách alebo v čajovni, ktorá je otvorená každý deň. Raz týždenne sa pre vzdelávaniachtyvých poslucháčov našich vysokých škôl uskutočňujú prednášky s náboženskou tematikou a so zaujímavými ľuďmi. Kto rád spieva (nielen v sprche), môže prísť a zaspievať si so zborom, ktorý nacvičuje a predvádza svoje umenie na vysokoškolských omšiach. Tým, ktorí to s umením myslia vážnejšie, vychádza UPC v ústrety "dramatickým krúžkom". Komu sa to zdá málo a myslí si, že nič nerobíme, nech nám prídje pomôcť pri každodennom upratovaní. Už sa tešíme!

ELSA Košice je členom European Law Students Asociation (Európske združenie študentov práva). Jej členovia sa snažia svoje teoretické znalosti previesť do praxe. Zatiaľ sa to darí hlavne na konferenciách. Nedávno sa skončila jedna s témou Médiá a mediálne právo, na ktorej sa zúčastnil aj poslanec NR SR J. Budaj. Na apríl sa plánuje konferencia s názvom Európska únia a Slovensko. Košická Elsa neorganizuje len konferencie. Organizuje taktiež právnické plesy a právnické dni.

Tak - a je tu záver. Snažil som sa vám čo najlepšie priblížiť študentský život v Košiciach. Ale lepšie je raz zažiť, ako stokrát čítať. Tak nezabudnite a navštívte Košice, pretože KOŠICE SÚ MIESTO, KDE SA SKOČÍŤ OPLATÍ!

Ján Mikulák
(autor je študentom prvého ročníka Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach)

Mária Podhradská

"Spievam tak, ako mi hrdlo narástlo."

*Už od malička veľmi pekne spievala. Ako dieťa precestovala s Bratislavským detským zborom (BDZ) kus sveta. Neskôr spievala v Lúčnici. Keď mala šesťnásť, vybrali ju spomedzi stoviek dievčat z Čiech a Slovenska ako dvojníčku Scarlet O'Harovej, aby otvorila spolu s Karlom Gottom obnovenú premiéru legendárneho filmu *Odviate vetrom*. Zahrala si hlavnú úlohu v dvoch filmových rozprávkach. Spoluzakladala hudobno-vokálnu skupinu *Atlanta*, s ktorou nahrala 3 CD. So svojím sólovým debutom úspešne konkurovala Stingovi v TV hitparáde *Deka*. Na príprave jej prvého sólového CD sa podieľajú slovenské muzikantské špičky, ako *Mató Gašpar*, *Marcel Buntaj*, *Peťo Bič*. Nahrávanie sa však venuje len vo voľnom čase. Pracuje totiž ako mažérka v oblasti *Public Relation* pre slovenskú pobočku nadnárodného telekomunikačného koncernu. Na obrazovkách STV moderuje reláciu o gospelovej hudbe *Poltón*. Excelentne ovláda dva svetové jazyky. Aby toho nebolo málo, ešte sŕha externe pripravovať svoju doktorandskú prácu. Má iba 25 rokov a keď sedí oproti vám, nechápete, kde sa to všetko v tom útlom dievčati berie.*

Hudba a spev

Kedy som začala spievať, to by vedela skôr povedať mama. Na to, že mám väčší talent na spev ako ostatné deti, sa prišlo hneď v prvej triede na základnej škole. Vtedy sa organizovali rôzne spevácke súťaže. Napriek tomu, že som na spev nechodila, som tieto súťaže vyhrávala. Ľudí v porote udivil môj čistý hlas. Časom však tieto súťaže začali vyhrávať deti, ktoré chodili na spev do ľudovej školy umenia. Ja som strácala na tom, že som nemala takú vynikajúcu techniku, spievala som jednoducho vždy tak, ako mi hrdlo narástlo. Od šiestich rokov som spievala v BDZ, to však bol zborový spev, nie sólový. Pochodili sme celú Európu. Moja mama hovorila, že s hudbou sa človek všade dostane, a to ani nemusí vedieť reč; a veru mala pravdu. Počas základnej školy som chodila aj na husle. K tomu ma priviedla mama, ktorá učí už 25 rokov husle na konzervatóriu. Veľmi mi to vycibrilo sluch, čo som neskôr výborne využila. Cvičenie som vtedy neznášala, no neskôr, keď som začala na strednej škole hrať ľudovky, sa mi to zapáčilo. Keď som mala sedemnásť, odohrali sa dve udalosti: prešla som z BDZ do Lúčnice a začala sa formovať Atlanta. Mala som stále menej času a musela som sa rozhodnúť, či zostanem v Lúčnici, alebo sa budem realizovať v Atlante. Nakoniec som po dvoch rokoch Lúčnicu nechala, lebo ma to ťahalo k vlastnej tvorbe.

Z Lamača do Atlanty

Vyrastala som v Lamači. Bola som veľmi zaprázdnené dieťa, tak ako moji rodičia, ktorí ma každé ráno vozili do školy do mesta. Chodila som do výberovej školy (jazykovka), vo voľnom čase som mala veľa rôznych krúžkov. Takže som vlastne v Lamači ani veľmi nežila. Taký bežný "ihriskový" život som tam isto nezažila. Chodili sme tam však do kostola, no nechodili sme na mládežku. Až keď som mala šesnásť, vybrala som sa na ňu, lebo som sa dopyčovala, že tam nejakí mladí pekne hrajú. Hneď sa mi to zapáčilo a suverénne som išla za nimi, že chcem s nimi spievať. Vzali ma. Vtedy zbor viedla pani Vagačová, po nej to časom prebral Maroš Kachút a Braňo Letko a dnes ho vedie Dano Kachút.

V spevokole sme si s Marošom a Danom Kachútom padli do oka. Všimli sme si, že sme na tom muzikantsky a spevácky lepšie, ako ostatní. Sadli sme si a začali sme skúšať. Ako prvú sme nacvičovali moju pieseň *To be a child*, ktorá bola pre päť hlasov, a my sme boli len traja: ja, Maroš a Dano Kachútovcí. Začali sme teda hľadať ďalších spevákov, no dlho sme nevedeli

nikoho stabilného nájsť. Boli sme síce piati, no dvaja sa nám stále striedali. Nakoniec k nám asi po roku pribudla Soňa Hradilová. V tomto čase prišiel Maroš s názvom kapely (kdesi videl veľmi pekné zábery tohto mesta v USA a veľmi sa mu zapáčili), a keďže sme veľmi nehamietali, začali sme vystupovať pod názvom Atlanta. Maroš bol hlavným autorom piesní, aj keď občas sme mu aj my, ostatní, pomohli. Ja som zas veľmi bazírovala na tom, aby spev bol čistý. "Vďaka" tomu ma dokonca niekedy podozrievali, že si vymýšľam, keď som stále počula chyby.

Potom nás objavil Juro Drobný, ktorý nás zavolať na festival Verím Pane a potom aj na šnúru Šanca pre lásku. Jeho zásluhou sme sa dostali na verejnosť. Myslím, že sme mali dosť času na to, aby sme sa vypracovali predtým, ako sme sa dostali von. Chceli sme oslovovať najmä neveriacich, a tých oslovíme vtedy, keď naša hudba bude naozaj kvalitná.

Úspech sme vôbec nečakali. Nečakali sme žiadny vydaný album a zrazu sme mali dva za prvé tri roky. Na naše koncerty chodili stovky divákov a výborne sa bavili. Veľmi nás to tešilo. Je to krásny pocit, keď človek vidí, že sa naša hudba ľuďom páči. To nás aj stimulovalo k ďalšej tvorbe. Vtedy sme boli všetci študenti, mali sme dosť času a úžasne nás to bavilo. Bolo to veľmi milé obdobie.

<http://www.dimenzie.sk>

V roku 1999, po trefom albume Kridla v daždi, sa Maroš začal postupne vytrácať. Mal pocit, že chce hrať iný štýl, a v podstate každý z nás sa vydal svojou cestou. Maroš si založil kapelu *Seven days to winter*, Dano tam s ním začal spievať. Soňa začala spievať chvály s Rišom Čanakym a ja som sa tiež rozhodla skúsiť niečo nové. No Atlanta nezaujala. Na nácvičkách sa už síce nestretávame, no fungujeme na akciách. Keď nás niekto niekam zavola, tak radi ideme. Často bez Maroša, niekedy sa však objaví Rišo Čanaky. Maroš, ktorý bol hlavným tvorcom piesní, teraz tvorí pre inú kapelu, čiže nové piesne nevznikajú. Chceli by sme ešte nahráť vlastný "atlantácky" vianočný album. Máme dosť našich kolied, ktoré sme zložili a na ktoré by bola škoda len tak zabudnúť.

Sólová dráha

Svoju prvú pieseň som napísala, keď som mala pätnásť. K tomu ma vyprovokoval na strednej škole učiteľ hudobnej výchovy Dušan Kabina, ktorý vyhlásil v triede súťaž o najlepšiu pesničku. Zapojili sme sa traja. Vyhodnotené to síce vtedy nebolo, no ja som zložila spomenutú pieseň *To be a child*, ktorú sme neskôr začali ako prvú cvičiť s Atlantou.

Vtedy som v sebe objavila niečo nové. Vôbec som si nemyslela, že som niečoho takého schopná. Komponujem väčšinou bez nástroja, melódia mi vznikne v hlave a často mi "príde" aj so slovami, zvyčajne s anglickými. Väčšinou mi napadne nosná časť pesničky a zvyšok sa už dolepí. Druhý štýl, ktorým tvorím, je s gitarou. Na sólovú dráhu ma priviedol Maťo Lišhák z LUX-u, ktorý mi veľmi verí. Jeho nápadom bolo zo mňa spraviť sólovú speváčku, ktorú sprevádza kapela. Rada spievam sólovo, lebo tam môžem viac ako v kolektíve precítiť to, čo prežívam. Samozrejme, že táto zmena priniesla aj nový hudobný štýl, odlišný od Atlanty.

Na mojom novom projekte však nebudú len moje piesne. Čo sa týka textu, niektoré som robila ja, niečo Dano Hevier a Miro Jurika. Snažila som sa o to, aby ma po hudobnej aj po textovej stránke vystihovali. Určite by som nespievala nič, s čím by som sa nedokázala stotožniť. Nové CD sme sa rozhodli robiť s najlepšimi hudobníkmi na Slovensku: Maťo Gašpar - basa, Marcel Buntaj - bicie, Peťo Bič - gitara. Na nahrávanie sme sa chystali asi rok a ďalší rok už na tom robíme. No aspoň to neunáhlime. Ja verím, že to raz vyjde, dúfam že už tento rok.

Na filmovom plátne a TV obrazovke

Keď som mala šestnásť, mama počula v rádiu, že sa vyhlasuje konkurz na dievča, ktoré sa najviac podobá na Scarlet O'Harovú z filmu *Odviata vetrom* (1939), ktorú hrala Vivien Leighová. Mama ma prihlásila a na moje počudovanie som vyhrala. Ja som tomu vôbec neverila, a tým pádom som na konkurze nebola vôbec strémovaná, a možno práve to sa porote páčilo. Otvárala som potom obnovenú premiéru filmu s Karlom Gottom v Prahe, kde ma videl jeden pán od filmu, ktorý ma neskôr zavola na konkurz do rozprávky *Sedmero krkavců*. Tam si ma vybral pán režisér Ludvík Ráža do hlavnej úlohy. O dva roky na to som s ním robila ďalšiu rozprávku - *Sen o krásnej panne*. Bolo to zaujímavé, ale neprebudilo to vo mne sklon k herectvu. Navyše, zrejme nemám dostatočne "hrošiu" kožu, aby som sa mohla pohybovať v tejto branži... Ale bola to pre mňa veľmi dobrá skúsenosť.

Čo pre mňa znamená...

Asi pred tromi rokmi LUX-áci hľadali niekoho na moderovanie relácie Poltón so zameraním na zahraničnú gospelovú hudbu. Dlho nevedeli nikoho nájsť, potom si pozvali mňa. Táto práca ma baví, lebo o gospelovú hudbu sa zaujímam aj zo študijných dôvodov. Externe pracujem na doktorských prácach na Filozofickej fakulte UK na Katedre kulturológie na tému sociálno-kultúrny kontext kresťanskej hudby na Slovensku. Poltón píše Juro Drobný a sem-tam si tam aj ja niečo upravím. Trochu mi vadí, že tam nemôžeme púšťať najnovšie klipy svetových gospelových spevákov a to z finančných dôvodov.

Vždy som túžila robiť hudbu nielen pre kresťanov. Myslím, že keď sa pred rokom objavila moja pieseň *Na hrane* v televíznej hitparáde DEKA, bolo to čiastočné naplnenie tejto mojej túžby. Tešilo ma, že tam vydržala dosť dlho - 4 týždne.

Za scénou

Hudbu momentálne nerobím pre peniaze. Mám iný zdroj financií, z ktorého žijem, a to moju hudbu oslobodzuje. Ja samu seba nachádzam v speve. Som však rada, že som sa za posledné tri roky mohla uplatniť aj inde ako v hudbe. Vždy som sa venovala viacerým veciam naraz. V práci mi kolegovia ako speváčke fandi a majú záujem o moje CD.

Ja nie som vôbec typ pre kariéru. Čo sa týka rodiny, určite chcem mať aspoň dve deti. Mám priateľa, ktorý ma veľmi podporuje, a keď vidí niekde článok o mne, teší sa ešte viac ako ja. Som si istá, že budem mať u neho podporu aj neskôr.

Drobec a Jožo
foto: archív M. Podhradskej

Mária Podhradská

Narodená: 2.7.1975 v Bratislave

Absolvovala: FiF UK - angličtina, španielčina

Hudobné vzdelanie: husle (LŠU), spev (súkromne prof. Bilová)

Diskografia:

- 1994 Atlanta - Dlhý príbeh
- 1996 Atlanta - Miesto na zemi
- 1999 Atlanta - Krídla v daždi
- 1999 Výber slovenskej gospelovej hudby - Bez teba niet neba (Tvára a Na hrane)

Filmografia:

- 1992 Sedmero krkavců (r. Ludvík Ráža)
- 1994 Sen o krásné panně (r. Ludvík Ráža)

Zamestnanie: PR manager

Rodina: Je to miesto, kde môžem byť sama sebou, kde sa môžem úplne uvoľniť, ale aj miesto, kde najviac spoznávam svoje chyby.

Viera: Pre mňa viera znamená veľmi veľa. Mne Boh pomohol v rôznych ťažkých situáciách. Tie sa s vierou dajú prežiť o dosť ľahšie. Človek môže uveriť, že keď je teraz tma, neskôr vyjde znovu slnko. S vierou sa dá zlé premeniť na dobré.

Spoločenstvo, priatelia: Spoločenstvo je veľmi dôležitá vec, je potrebné, aby sa ľudia spolu stretávali, aby sa rozprávali o skúsenostiach, modlili. Spoločenstvo ma povzbudzuje vo viere. Veľmi veľa pre mňa znamenajú hlbšie priateľstvá a hlavne to, že druhým na mne záleží. Som rada, že mám takých priateľov.

Priateľ: Najbližší človek, ktorému môžem povedať všetko, ktorý ma podrží v každej situácii. Môžem mu dôverovať, môžem mu veriť. Dáva mi istotu lásky z jeho strany. Má ma rád takú, aká som, a nemusím sa pred ním na nič hrať.

Dobré vlastnosti: Úprimnosť, otvorenosť, trpezlivosť, vytrvalosť, poctivosť...

Zlé vlastnosti: Nedochovilnosť, nezodpovednosť, výbušnosť, precítlivosť

Povaha: Bobor alebo aj melancholický sangvinik.

Koníčky: Spev.

Voľný čas: Spev a priateľ.

Film: Telku vôbec nepozierám a v kine mi je zle, ale páčili sa mi *S tebou mně baví svět* a *Pelíšky*

Kniha: Michael Quist: *Povídej mi o lásce*

CD: Veľmi sa to strieda, teraz asi *Vlasta Redl* a *Shade*.

Kvet: *Nezábudky* a *na jar snežienky*.

Závisť: Stretla som sa s tým. Neznášam pretváрку - keď sa so mnou niekto nechce baviť a ja neviem prečo, keď o mne hovorí veci, ktoré vôbec nie sú pravdivé.

Cením si: Vernosť v partnerstve. Medzi priateľmi otvorenosť, úprimnosť.

Neznášam: Pokrytectvo.

Sen: Chcela by som mať malý domček, dobrého muža, štyri deti, ešte dve CD-čka a chcela by som sa živiť hudbou. A ešte by som chcela, aby tu, na Slovensku, už konečne bol všetkým dobre, aby sme sa nemuseli báť o budúcnosť a o svoje zamestnanie.

Životný cieľ: Snažiť sa každým dňom byť lepšou.

ΘΙΠΡΛΟΠΟΙΙΚΚΙΟΠΟΛΣΠΙΓ θινσvonoIKKlonovanie

Klonovanie boduje ako jeden z najčastejších titulkov dennej tlače. Médiá sa predbiehajú v informovaní o posúvaní hranice ľudskej prebadateľnosti. Vytvorenie nespočetného množstva identických a svojimi vlastnosťami ideálnych ľudských jedincov či orgánov sa môže zdať veľmi lákavé. Pri dôkladnejšom pohľade na tento problém sa však vynárajú rôzne morálne a etické otázky. Od ich vyriešenia závisí život nepredstaviteľného množstva ľudských zárodkov, čiže ľudských bytostí.

Biologický pohľad

Život na našej Zemi, v celej svojej rôznosti a zložitosti, vznikol postupným vývojom. Nový život vzniká prevažne pohlavným spôsobom rozmnožovania, t. j. spojením samčej a samičej pohlavnej bunky.

Klonovanie je tiež proces "rozmnožovania", pri ktorom dochádza k zmnoženiu biologickej štruktúry (génu, bunky či organizmu) nepohlavným spôsobom tak, že vznikne jedinec s identickou genetickou informáciou. Tento proces v prírode prebieha už od vekov - bez ľudského pričinenia. Pomerne častým spôsobom rozmnožovania jednobunkových organizmov je delenie na dva rovnaké jedince. Odohráva sa vtedy, keď je organizmus v prostredí, kde je dostatočné množstvo živín, a nie je potrebná zmena genetickej informácie na prispôsobenie sa novým podmienkam. Zmena genetickej informácie vzniká pri pohlavnom rozmnožovaní. Prírodným klonovaním je vegetatívne rozmnožovanie rastlín formou odrezkov alebo podzemných výbežkov. V živočíšnej ríši sú niektoré nižšie živočíchy schopné po rozdelení regenerovať na dva nové jedince (napr. nezmar). U vyšších živočíchov, a dokonca aj u človeka, tiež občas dochádza k prirodzenému klonovaniu - ide o vznik jednovaječných dvojčiek. Embryo sa v tomto prípade v skorom období vývinu rozdelí a vzniknú dve identické bábätká. Čo je štartovacím mechanizmom tohto procesu, nie je vedcom dodnes úplne jasné.

Reprodukčné klonovanie

Nie je však klonovanie ako klonovanie. Ak je cieľom vytvorenie nového človeka s rovnakou genetickou informáciou v každej bunke, ako má iný živý alebo mŕtvy človek, hovoríme o reprodukčnom klonovaní. Jednou z metód využitých pri tomto spôsobe klonovania môže byť delenie embrya. V raných fázach vývoja je ešte možné rozdeliť embryo tak, že každá oddelená bunka môže byť základom pre vznik jedného človeka. Bunky v tejto fáze ešte nie sú špecializované, a tak sú schopné prijať inú úlohu. Takto vznikajú aj ľudské dvojčiky. Táto metóda má však jeden nedostatok. V tomto štádiu ešte nepoznáme vlastnosti budúceho jedinca. Druhou možnosťou je odstránenie jadra z neoploddeného vajíčka a jeho následné nahradenie jadrom inej telovej bunky človeka. Impulz (elektrický, chemický) podnieti vajíčko s jadrom k deleniu. Takéto vajíčko s jadrom čiastočne pripomína zygotu (prvú bunku, ktorá vzniká po oplodnení, keď splynie jadro vajíčka s jadrom spermie). Zygota už predstavuje embryo, ktoré po vložení do pripravenej maternice môže ďalej rásť a vyvíjať sa a po deviatich mesiacoch prísť na svet ako malý človečik. Takto klonovaný človek, má zhodnú genetickú informáciu ako človek, ktorý bol darcom bunkového jadra, teda sú v podstate jednovaječnými dvojčikami, iba vek každého z nich je iný.

1902

H. Spemann rozdelil embryo salamandry na dve a dokázal, že bunky skorého embrya obsahujú úplnú genetickú informáciu potrebnú na vznik nového organizmu.

1952

R. Briggs a T. J. King preniesli jadrá zo skorých embryí žiab do žabích vajíčok, ktorým odstránili vlastné jadrá.

1962

J. Gordon z Univerzity Cambridge klonoval žaby, pričom - ako darcu jadra - použil úplne diferencovanú bunku z čreva. Tým dokázal, že bunky po špecializácii nestrácajú genetickú informáciu.

1984

Dánsky vedec S. Willandsen úspešne klonoval ovcu z embryonálnych buniek. Po prvýkrát využil metódu prenosu jadra u cicavcov.

Terapeutické klonovanie

Druhým cieľom klonovania môže byť vytvorenie určitého typu tkaniva, ktoré potenciálne môže byť využité na liečebné (terapeutické) účely. Na terapeutické klonovanie sa využívajú ľudské zárodky, podobne ako pri reprodukčnom klonovaní. Jediný rozdiel medzi nimi je v tom, že pri terapeutickom klonovaní sa bude ľudský zárodok vyvíjať len do určitého štádia (približne do 10. -14. dňa).

Potom sa z embrya vyberú embryonálne kmeňové bunky, ktoré majú potenciál diferencovať sa na akýkoľvek typ buniek.

Predpokladá sa, že po kultivácii týchto buniek v špeciálnom médiu, obohatenom o rôzne rastové faktory a živiny, môžu z týchto buniek vzniknúť rôzne tkanivá a orgány využiteľné na transplantáciu u človeka, z ktorého boli bunky na klonovanie použité. Zdá sa, že najperspektívnejšie využitie tejto metodiky by mohlo byť pri liečení pacientov chorých na leukémiu, ktorým by využitie klonovania umožnilo transplantovať kmeňové bunky kostnej drene.

Podobné vlastnosti ako embryonálne kmeňové bunky majú kmeňové bunky z dospelých jedincov, ktoré sa u nich nachádzajú v niektorých špecializovaných tkanivách, ale tiež aj v pupočníkovej krvi.

Odvrátená stránka klonovania

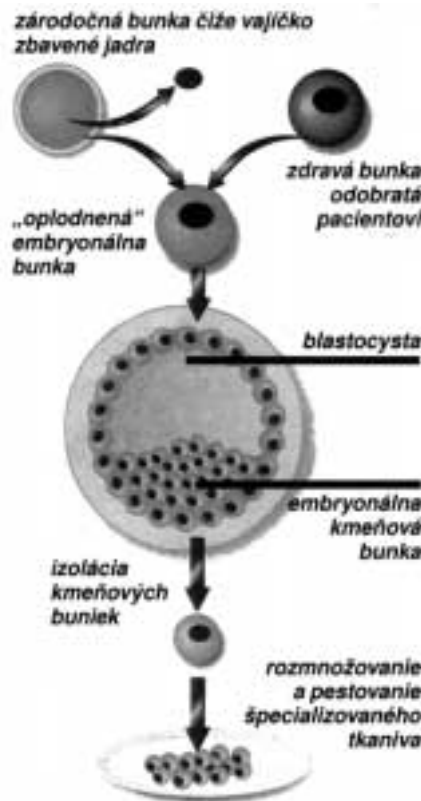
Proces vytvorenia ovce Dolly vôbec nebol taký jednoduchý, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať. Vedci uskutočnili 277 fúzií, ale z nich bolo len osem úspešných, to znamená, že len v ôsmich prípadoch sa začalo embryo vyvíjať. A aj z nich sa narodila len jediná ovca. Súčasná nízka úspešnosť klonovania je veľkou prekážkou pri užívaní tejto metódy.

Vytvorenie orgánov pomocou metódy klonovania je teoreticky možné, nikto ho však prakticky ešte neuskutočnil. Technické prekážky sú ešte stále veľké.

Istý čas po prvom úspešnom klonovaní sa zistilo, že chromozómy ovce Dolly sú oveľa staršie, ako by mali byť vzhľadom na jej vek. Toto bolo spôsobené javom, ktorý môžeme nazvať "syndróm starých buniek". V darcovskej bunke, ktorá je staršia, môžu nastať rôzne mutácie, s ktorými sa klon už narodí, čo môže spôsobiť jeho menšiu životaschopnosť. Tiež ešte nie je úplne jasné, ako ovplyvňuje mitochondriálna DNA vývoj klonu. Pri klonovaní sa totiž dnes prenáša len DNA z jadra bunky, tá je síce najdôležitejšia, no ešte stále sa vedú diskusie, či niektoré vlastnosti jedinca neovplyvňuje aj mitochondriálna DNA.

Klonovanie vo väčšom rozsahu môže viesť k zníženiu biodiverzity (rôznosti) na našej planéte.

Technika terapeutického klonovania na vypestovanie zdravého tkaniva

1997

Tímu vedcov z Roslinovho ústavu v Škótsku na čele s Ianom Wilmutom sa podarilo klonovať ovcu Dolly. Vznikla z jadra diferencovanej bunky z izolovanej mliečnej žľazy.

Vo výskumnom stredisku primátov v Beavertone boli klonované mláďatá opice Makakus. Sú to prvé primáty pochádzajúce z nešpecifikovaných buniek embrya.

Prvýkrát bola využitá technika klonovania v génovom inžinierstve: vytvorená ovca Polly vo svojich bunkách nesie gén pre ľudský faktor zrážanlivosti krvi, potenciálne vhodný na liečenie hemofílie.

1998

Dolly privádza na svet jahňa Bonnie; dokazuje, že sa môže rozmnožovať.

Budeme (sa) klonovať?

názory a stanoviská

Vatikán

Pápežská akadémia Pro Vita zaujala postoj k reprodukčnému klonovaniu v dokumente Reflections on cloning (1997):

Klonovanie, ako sprostredkovaná forma rozmnožovania mení zmysel ľudskej reprodukcie. Ženy sú zneužívané a slúžia len ako prostriedok (sú zdrojom vajíčok a majú maternicu, ktorá je miestom vývinu plodu). Klonovanie mení základné rodinné vzťahy, napr. dieťa môže byť dvojčikou svojej matky. Podporuje myšlienku úplnej dominancie niektorých jedincov nad existenciou iných. Pri využití tejto metódy hodnota každého muža a ženy nezávisí od "osobnej hodnoty", ale o tých biologických kvalít, ktoré sú cenené (a preto vyberané). Klonovanie musí byť odsúdené kvôli porušeniu dôstojnosti klonovanej osoby, ktorá sa rodí na svet len ako "kópia" (aj keď iba ako biologická kópia) inej bytosti. Klon môže trpieť stratou identity.

Možnosť klonovania ľudí predstavuje znesvätenie dvoch základných princípov, na ktorých sú založené všetky ľudské práva, a to: princíp rovnosti všetkých ľudí a nediskriminácie.

Problematikou terapeutického klonovania sa spomínaná pápežská akadémia zaoberá v dokumente Declaration on the production and scientific and therapeutic use of the human embryonic stem cells (2000). Základná otázka, ktorú si položili jeho autori je, či je morálne pripravovať a využívať živé ľudské embryá na prípravu kmeňových buniek.

Odpoveď je NIE z nasledovných dôvodov:

- ľudské embryo je od počiatku splynutia pohlavných buniek ľudská osoba, ktorá sa koordinovane a postupne vyvíja, takže nemôže byť považované za jednoduchú masu buniek,
- ľudská osoba má právo na vlastný život,
- odstránenie vnútorných buniek embrya (kmeňových buniek) spôsobí nenapraviteľnú deštrukciu embrya,
- "účel nesvätí prostriedky", a tak využitie embryonálnych kmeňových buniek na terapeutické účely, neospravedlňuje takýto zásah,
- postoj Cirkvi je potvrdený Učiteľským úradom Cirkvi, ktorý v encyklike Evangelium Vitae (s ohľadom na dokument Donum Vitae) hovorí: *Ľudská bytosť musí byť rešpektovaná a chránená ako osoba od momentu počatia a preto jej od tohto okamihu musia byť priznané práva, na prvom mieste právo neporušiteľnosti. Využitie kmeňových buniek z dospelých jedincov je rozumnou, humánnou a progresívnou metódou, sľubujúcou liečebné využitie v budúcnosti. Jej použitie je nepochybne veľkou nádejou pre veľa trpiacich ľudí.*

Európsky parlament

Vydal Rezolúciu o klonovaní ľudí (2000), po tom ako vláda Veľkej Británie navrhla povoliť terapeutické klonovanie. V rezolúcii sa hovorí: *Ľudská dôstojnosť a hodnota každej ľudskej bytosti sú hlavným cieľom členských štátov EÚ. Pri liečbe vážnych ochorení existujú aj iné spôsoby liečby ako tie, ktoré využívajú embryá vzniknuté náhradou jadier. V budúcnosti sa na liečbu môžu využívať kmeňové bunky z dospelých jedincov alebo z pupečnej šnúry novorodencov. Ďalej sa tu píše: Nie je rozdiel medzi klonovaním na terapeutické účely a reprodukčným klonovaním ľudí.* Európsky parlament tiež rozhodol, že nebude finančne podporovať žiadne vedecké projekty, ktoré by boli chápané ako klonovanie a ktoré by využívali metódu náhrady jadier embryí.

USA

V marci 1997 americký prezident Bill Clinton požiadal Národnú bioetickú poradnú komisiu, aby do 90 dní vypracovala stanovisko ku klonovaniu ľudí, čo viedlo k dvom základným záverom: (1) zákazu použitia federálnych výskumných fondov na klonovanie ľudí a (2) požiadavke vyhlásiť moratórium na výskum klonovania v súkromnom sektore.

Dolly a jej „stvoriteľ“ Dr. Ian Wilmut

Japonsko

Ludské klonovanie bude v blízkej dobe v Japonsku pokladané za zločin. Japonský parlament prijal zákon zakazujúci vytváranie embryí kombináciou ľudského vajíčka a nepohlavných buniek, rovnako ako miešanie ľudských a zvieracích buniek na vytvorenie hybridných embryí. Porušenie zákona môže byť potrestané desiatimi rokmi väzenia alebo pokutou 90 000\$.

Taliansko

Taliansky parlament odhlasoval veľkou väčšinou hlasov Protokol o zákaze klonovania ľudí, ktorý schválila Rada Európy. Na európskej úrovni vstúpil tento protokol do platnosti 1. marca 2001. Predsedkyňa Strany zelených G. Fracescato hodnotila toto rozhodnutie ako presvedčivú odpoveď na búrlivo diskutované vyhlásenie talianskeho odborníka na genetiku Severina Antinoriho. Antinori totiž vyhlásil, že začne v čo možno najkratšom čase s klonovaním ľudí, aby tak pomohol neplodným párom mať deti.

Slovensko

Klonovanie je u nás je zakázané zákonom 277 z roku 1994, ktorého paragraf 46 a hovorí: *Akýkoľvek zásah vykonaný s cieľom vytvoriť ľudskú bytosť geneticky identickú s inou ľudskou bytosťou, či živou, alebo mŕtvou, je zakázané.*

Slovensko, ako jedna z prvých krajín, ratifikovalo Dodatokový protokol o zákaze klonovania človeka, vydaný k Bioetickej konvencii Rady Európy.

Využitie klonovania

- v poľnohospodárstve, vytvorenie optimálnych foriem rastlín a živočíchov na zabezpečenie potravinovej nezávadnosti a výživy ľudstva
- netradičné poľnohospodárstvo, produkcia liečiv a orgánov
- výskum ľudských ochorení (rakoviny, hemofílie, cystickej fibrózy)
- reparácia, regenerácia a vytvorenie ľudských tkanív a orgánov na použitie pri liečbe silných popálenín, poranení miechy a pri transplantáciách orgánov
- xenotransplantácie - využitie špeciálne geneticke modifikovaných zvierat ako zdrojov buniek, tkanív a orgánov na transplantácie pre ľudí, pokiaľ bude možné zabrániť prenosu ochorení zo zvierat na ľudí; tiež tu však do popredia vystupuje sociálny a kultúrny problém

Stanoviská svetových organizácií

WHO (Svetová zdravotnícka organizácia)

V apríli 1999 vydala stanovisko ku klonovaniu vo vzťahu k ľudskému zdraviu, v ktorom opakovane tvrdí, že klonovanie ľudí je eticky neprijateľné. Klonovacie techniky môžu mať terapeutické využitie pri produkcii ľudských tkanív a orgánov z neembryonálnych buniek.

UNESCO

V novembri 1997 zverejnilo deklaráciu, ktorá hovorí: *Ľudský genóm je dedičstvo ľudstva! Klonovanie je proti ľudskej dôstojnosti. Preto aj reprodukčné klonovanie ľudí by malo byť zakázané.*

text: Katka Kyselová
foto: Newsweek, Zdravie

Linky:

<http://www.newscientist.com/nsplus/insight/clone>
<http://bioethics.gov/cgi-bin/bioeth-counter.pl>
<http://library.thinkquest.org/24355/data/detailsnav.html>
<http://www.worldbook.com/fun/bth/htmlcloning/>
http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_academies/acdlife/index.htm
<http://www.pathfinder.com/TIME/cloning>

<http://www.dimenzie.sk>

Etické aspekty klonovania človeka

Etický problém zatiaľ len hypotetickej možnosti klonovania človeka vyplýva práve z tej skutočnosti, že by malo ísť o úmyselné klonovanie človeka, novej ľudskej bytosti (a nie nejakej baktérie, zvierata alebo rastliny). Problém spočíva predovšetkým v tom, že takýto príchod nového človeka na svet odporuje ľudskej dôstojnosti. Hlboko sa dotýka jeho biologickej, osobnej i sociálnej identity a integrity, ktoré neslýchaným a hrubým spôsobom manipuluje. Vydával by človeka - klon v okamihu jeho počatia celkom do rúk

a ľubovôle iného človeka - vykonávateľa klonovania. Znamenal by narušenie základných ľudských práv jednotlivca, ako ich chápeme v kontexte a kontinuite doterajšieho vývoja ľudstva. Napokon, priniesol by mnohé závažné ťažkosti medicínskej, psychologickkej i sociálnej povahy pre všetkých zúčastnených.

Etickú problematiku klonovania človeka v poslednom čase komplikuje a "zahmlieva" novozavádzaný pojem tzv. terapeutického klonovania, ktoré sa populárne a mediálne prezentuje ako podstatne odlišný, eticky prijateľný typ klonovania človeka (ide tu však o pomerne jednoduchý, i keď bezohľadný podvod, založený na prekrútení významu slov a dezinformovaní širokej verejnosti).

Na "rozdiel" od tzv. reprodukčného klonovania, ktoré by sa vykonávalo s úmyslom počatia a narodenia nového človeka - i keď geneticky identického s niektorým živým alebo mŕtvym človekom, pri terapeutickom klonovaní je úmyslom klonujúceho

1) využiť počaté ľudské zárodok na získanie embryonálnych kmeňových buniek (a tie na výskum, možno v budúcnosti i na prípravu nových terapeutických aplikácií), a teda

2) nedovoliť v žiadnom prípade ich vývin za určité, dohodnuté vývinové štádium (niekoľko, najčastejšie 10 až 14 dní od počatia, resp. vytvorenia klonu), a teda nepripustiť narodenie a ďalší život jedinca, vzniknutého klonovaním.

Je príznačné, že "etická prípustnosť" bodu 2) pri terapeutickom klonovaní sa zdôvodňuje práve "etikou neprípustnosťou" reprodukčného klonovania... Navyše, možné terapeutické využitie metód vychádzajúcich z terapeutického klonovania je nateraz vo veľmi ďalekom "nedohľadne"...

Ďalej si v stručnosti preberieme niektoré aktuálne argumenty zástancov i odporcov oboch umelo definovaných typov klonovania človeka.

prečo **ÁNO** klonovaniu človeka

Zástancovia klonovania človeka vychádzajú najmä z týchto predpokladov:

- človek je len jedným zo živočíšnych druhov, niet podstatného rozdielu medzi ním a inými živočíchmi, preto neexistuje nijaký objektívny dôvod pre uznanie ľudskej dôstojnosti alebo uplatňovanie ľudských práv z titulu samotnej príslušnosti k ľudskému druhu;
- hodnota človeka a ľudského života je relatívna;
- človek - jednotlivec je absolútnym pánom nad svojim vlastným osudom i nad prírodou, jediným obmedzením sú jeho aktuálne technické a technologické možnosti, ako aj jeho pozícia v danej mocenskej štruktúre;
- človek je len natoľko človekom, nakoľko spĺňa určité kritériá (vlastnosti), ktoré možno u neho zistiť, merať a posúdiť; tieto určujúce kritériá sú iba vecou spoločenskej dohody (konsenzu);
- ľudský zárodok a plod nie sú ešte ľudskými bytosťami, ani ľuďmi v plnom zmysle slova (sú len potenciálnymi ľuďmi), preto nemajú žiadne špecifické ľudské práva;
- morálne je všetko, na čom sa ľudia demokraticky dohodnú; jednotlivec je sám sebe

prečo **NIE** klonovaniu človeka

Odporcovia klonovania človeka vychádzajú najmä z týchto predpokladov:

- človek je najvyšším a v mnohých ohľadoch mimoriadnym tvorom z hľadiska všetkých živočíšnych druhov, ktoré na Zemi existujú; jestvuje podstatný rozdiel medzi človekom a inými živočíchmi; existujú objektívne dôvody na uznanie ľudskej dôstojnosti a uplatňovanie ľudských práv z titulu samotnej príslušnosti jedinca k ľudskému rodu;
- človek - jednotlivec nie je absolútnym pánom nad svojim vlastným osudom ani nad prírodou; aktuálne technické a technologické možnosti musí používať v súlade s mravnými (etickými) princípmi, ktoré sledujú jeho skutočné dobro, pričom berú do úvahy aj spoločné dobro danej ľudskej spoločnosti; pozícia človeka v mocenskej štruktúre nič nemení na jeho povinnosti dodržiavať etické (morálne) normy;
- každý človek je, čo do svojej dôstojnosti a práv, plne človekom, bez ohľadu na vlastnosti, ktoré možno u neho zistiť, merať a posúdiť; dôstojnosť človeka sa nezmenšuje ani neruší v dôsledku veku, choroby, duševného alebo telesného postihnutia;
- ľudský zárodok a plod sú osobami, ľuďmi v plnom zmysle slova (nie len potenciálnymi ľuďmi), preto majú nárok na plné rešpektovanie svojej identity, integrity a ľudských práv;
- morálnosť (etickosť) konania má objektívny charakter, nie je iba výsledkom demokratickej dohody; jednotlivec nie je sám sebe morálnym kritériom a posudzovateľom; existujú skutky,

prečo **ÁNO** klonovaniu človeka

morálnym kritériom i posudzovateľom; morálka spoločnosti sa má riadiť výlučne utilitaristickým kalkuľom; neexistuje nič také, ako absolútne morálne dobro alebo zlo, rozhodujúci je účel konania, jeho dôsledky a demokratická dohoda o jeho mravnom hodnotení.

Z týchto "predpokladov" nie je až také ťažké "odvodiť" etickú prípustnosť klonovania človeka a dospieť aj takýmto záverom - tvrdeniam (ospravedlňujem sa, ak sa pozornému čitateľovi viaceré, ak nie všetky, budú zdať nefúdske až cynické...):

- klonovanie človeka je len nevyhnutným dôsledkom vedeckého pokroku; veda prináša túto možnosť, preto ju treba využiť;
- vedecký pokrok nemožno zastaviť, preto je zákaz klonovania človeka nepotrebný, reakčný a nesplniteľný;
- zákaz klonovania človeka narúša slobodu vedeckého bádania, neprípustne obmedzuje slobodu vedeckého pracovníka skúmať to, čo skúmať chce;
- klonovanie človeka umožní nový rozvoj vedy a technológií, rozšíri poznanie človeka;
- keď nebudeme klonovanie robiť my, budú ho robiť v iných krajinách, čím prideme o vedecký aj ekonomický prínos, ktorý by sme inak, t. j. povolením a využívaním klonovania, získali;
- sú ľudia, ktorí klonovanie chcú, preto naň majú právo a treba im ho umožniť;
- sú ľudia, ktorí klonovanie potrebujú (napr. bezdetné páry alebo i osamelí jednotlivci, ktorí chcú dieťa), preto naň majú právo a treba ho pre nich naplniť umožnením klonovania;
- klonovanie zabezpečí, že sa nenarodí dieťa so známou, geneticky danou vrodenou chybou, ktorou trpí jeden z perspektívnych rodičov, preto im treba umožniť mať dieťa týmto spôsobom;
- diskriminácia klonu (človeka počatého klonovaním) nehrozí, lebo sa tomu zabráni vhodnou legislatívou;
- akékoľvek problémy, ktoré by mohli nastať, sa budú riešiť, keď sa objavia - bude sa pritom

prečo **NIE** klonovaniu človeka

ktoré sú vždy morálne nedovolené (zlé), bez ohľadu na účel konania, jeho dôsledky, alebo "demokratickú dohodu" zainteresovaných.

Z týchto predpokladov vyplývajú niektoré tvrdenia o etickej neprípustnosti klonovania človeka:

- vedecký pokrok a veda samy osebe nezaručujú ani nevytvárajú mravnosť (eticnosť) nejakého skutku; skutočný vedecký pokrok musí byť v súlade s mravnými (eticnými) princípmi a normami, ináč môže viesť k zneužitiu a rôznym katastrofálnym následkom;
- zákaz klonovania človeka je potrebný, pretože klonovanie človeka znamená "zneužitie medicíny a biológie", hrozí závažnými negatívnymi dôsledkami pre celé ľudstvo i pre budúce generácie;
- zákaz klonovania človeka nenarúša slobodu vedeckého bádania; kladie slobode vedeckého pracovníka iba tie nevyhnutné obmedzenia, ktoré ho majú chrániť, aby sa nesprenveril pravému poslaniu vedy a vedeckého poznania;
- žiadny rozvoj vedy a technológií, ani rozšírenie poznania človeka neopravňujú na použitie nemorálnych (neeticných) postupov a metód pri dosahovaní nových vedeckých poznatkov (takýmto postupom je i metóda umelého klonovania človeka);
- možný vedecký aj ekonomický prínos neopravňuje povolenie a využívanie klonovania, ktoré je spojené s mnohými rizikami; v tejto veci je potrebná široká medzinárodná spolupráca a dosiahnutie konsenzu o všeobecnom zákaze klonovania človeka (pozri napr. Protokol o zákaze klonovania človeka pripravený na pôde Rady Európy, Rezolúciu Európskeho parlamentu klonovaní človeka ai.);
- záujem jednotlivcov a niektorých skupín o klonovanie človeka im nedáva právo na vývoj a využitie tejto techniky, ani neukladá nikomu povinnosť metódu klonovania človeka pre týchto ľudí zabezpečovať alebo podporovať;
- túžba po dieťati nezakladá "právo na dieťa"; dieťa nie je vecou, tovarom, ktorý je možné si kúpiť, objednať alebo podľa požiadavky kohokoľvek "vyrobiť";
- klonovanie síce môže zabezpečiť, že sa nenarodí dieťa so známou, geneticky danou vrodenou chybou, ktorou trpí jeden z perspektívnych rodičov, to však ešte nezaručuje narodenie úplne zdravého dieťaťa;
- narodenie človeka metódou klonovania je hrubou manipuláciou jeho osobnej identity, a to priamo v okamihu počatia, vzniku nového jedinca; dáva neobyčajnú moc nad človekom - klonom inému človeku, ktorý pri klonovaní určuje jeho genetickú a biologickú (nie psychickú a duchovnú) identitu;
- hrozí diskriminácia klonu (človeka počatého klonovaním), nedá sa jej zabrániť ani najlepšimi legislatívnymi či inými opatreniami;
- klonovanie človeka by prinieslo mnohé, dnes už predvídateľné, ale pravdepodobne aj viaceré v súčasnosti ešte nepredvídateľné, etické, sociálne a iné problémy pre klonovaných jednotlivcov i ľudskú spoločnosť; mohli by znamenať závažné, až existenčné ohrozenie vývoja ľudskej civilizácie a jej budúcnosti (prítomnosť podstaty týchto problémov, ani ich riešenie by pravdepodobne neboli technického alebo technologického charakteru);
- verejná kontrola, etické komisie a "dobrá legislatíva" nevyriešia všetky nové problémy v spoločnosti klonujúcej svojich

prečo **ÁNO** klonovaniu človeka

pokračovať podľa najnovších vedeckých poznatkov, s využitím najšpičkovejších technológií;

- verejná kontrola, etické komisie a dobrá legislatíva vyriešia všetky problémy, pokiaľ by sa nejaké objavili.

Pre "terapeutické klonovanie" pridávajú aj tieto tvrdenia:

- použitie embrya pre prospech niekoho iného je eticky v poriadku, lebo embryo nie je osobou; preto nemá ani žiadne legitímne záujmy a pri jeho zničení sa mu nedeje ni ja-ka újma
- záujem a potreba chorých, vedy a celej spoločnosti oprávňuje vytváranie a využitie ľudských zárodokov na "liečebné účely";
- na využití embrya nie je "nič zvláštne", lebo nie je "nič zvláštne" na umelom prerušení tehotenstva (obidve veci sú z etického hľadiska rovnaké, keď pripúšťame umelý potrat, pripúšťame aj využitie embrya na "vedecký" alebo iný účel);
- ak by sme aj mali námietky voči "reprodukčnému klonovaniu", terapeutické klonovanie nie je problémom, lebo nevedie k narodeniu klonovaných ľudí;
- nie je vlastne žiadny rozdiel medzi vytváraním ľudských embryí pri metódach oplodnenia v skúmavke (IVF) a pri ich vytváraní klonovaním - pri oboch metódach sa počíta s vytváraním "nadbytočných embryí", ktoré budú nakoniec zničené, alebo použité na výskum.

V prospech získavania embryonálnych kmeňových buniek tvrdia:

- je lepšie využiť existujúce embryá na výskum, ako ich "bez úžitku" vyhodiť do odpadu; ide o veľké počty embryí, ktoré nikto nechce a ktoré by takto mohli byť použité na "dobrý účel";
- embryonálne kmeňové bunky sú nevyhnutne potrebné a nenahraditeľné pre ďalší vedecký výskum, ktorý raz iste prinesie nové liečebné a diagnostické možnosti pre mnohé ochorenia;
- získavanie kmeňových buniek z ľudských embryí je rýchle, pohodlné a lacnejšie, než z iných zdrojov, preto ho treba podporovať a umožniť.

Na záver by som chcel zdôrazniť, že tento stručný prehľad argumentácie "pre" a "proti" klonovaniu človeka si zďaleka nerobí nárok na úplnosť ani na neomylnosť. Priestor tohto príspevku nedovolil hlbšie analyzovať pozadie tvrdení, ktoré sme na jednej či druhej strane uviedli. Jeho cieľom bolo skôr podnetiť vlastné uvažovanie a zvedavosť vnímavého čitateľa. Senzibilizovať ho na potrebný kritický prístup voči mnohým "zaručeným" informáciám, postojom a názorom prezentovaným v populárnej tlači a ostatných médiách.

prečo **NIE** klonovaniu človeka

členov, nezabránia fenoménu "šikmej plochy" - prehlbujúcej sa morálnej devastácie s potenciálne katastrofálnymi následkami (ako na to poukazuje historická skúsenosť - napr. vývoj v nacistickom Nemecku v 30-tych rokoch 20. storočia).

Voči "terapeutickému klonovaniu" možno pridať aj tieto námietky:

- použitie embrya pre prospech niekoho iného je eticky neprijateľné; ľudské embryo je neopakovateľným príslušníkom ľudského rodu, osobou; má legitímne záujmy vyžadujúce bezpodmienečné rešpektovanie a ochranu; pri zničení embrya ide o zabitie človeka;
  - záujem a potreba chorých, vedy a celej spoločnosti neoprávňuje vytváranie a využitie ľudských zárodokov na "liečebné účely";
  - využitie ľudských embryí na "vedecký" alebo iný účel je rovnako neetiké, ako vykonanie umelého potratu (obidve veci sú z etického hľadiska rovnaké, keď nepripúšťame umelý potrat, nepripúšťame ani "využitie" ľudského embrya);
  - terapeutické klonovanie je ešte závažnejším etickým problémom ako reprodukčné klonovanie: nielenže vytvára ľudských jedincov metódou klonovania, ale navyš dopredu počíta s ich usmrtením a využitím pre záujmy jednotlivcov, "vedy" alebo spoločnosti ako celku - degraduje počatých ľudských jedincov na púhu vec, tovar, "materiál";
  - skutočne nie je takmer žiadny morálny rozdiel medzi vytváraním ľudských embryí pri metódach oplodnenia v skúmavke (IVF) a pri ich vytváraní klonovaním (azda len s ohľadom na mieru manipulácie prirodzených biologických procesov) - pri oboch metódach sa počíta s vytváraním "nadbytočných embryí", ktoré budú nakoniec zničené, alebo použité na výskum; táto skutočnosť je jedným zo závažných etických nedostatkov metód IVF.
- Získavanie kmeňových buniek embryonálneho pôvodu je z etického hľadiska neprijateľné i pre tieto dôvody:**
- nie je pravda, že je lepšie využiť existujúce embryá na výskum, ako ich "bez úžitku" vyhodiť do odpadu; ide tu vždy o zničenie, zabitie nevinných ľudských bytostí; na veci nič neme- ní ani skutočnosť, že ide o veľké počty embryí, ktoré nikto nechce a ktoré by takto mohli byť "užitočne použité" (zodpovednosť tu padá najmä na účastníkov a podporovateľov metód IVF);
  - nie je pravda, že embryonálne kmeňové bunky sú nevyhnutne potrebné a nenahraditeľné pre ďalší vedecký výskum; najnovšie poznatky ukazujú, že tieto bunky sú v mnohom, potenciálne vo všetkom nahraditeľné kmeňovými bunkami získanými z tkanív dospelého jedinca, alebo z pupočníkovej krvi (v súčasnosti vznikajú po celom svete tkanivové banky uchovávané kmeňové bunky z pupočníkovej krvi);
  - skutočnosť, že získavanie kmeňových buniek z embryí je rýchle, pohodlné a lacnejšie než z iných zdrojov, nezakladá etickú (morálnu) oprávnenosť takéhoto postupu.

MUDr. Jozef Glasa, CSc. odborný asistent SPAM, Bratislava

Byť misionárom na Slovensku

Pred prešovským hypermarketom postáva skupinka tínedžeriek. Mrzne. Poskakujú na mieste a šúchajú si ruky. A ustavične sa chichúňajú. Prichádza elegantná pani, z jej tváre vyžaruje odhodlanie konečne dokončiť predvianočné nákupy. "Prepáčte, máte chvíľku?" zastaví ju dvanásťročná Martina. "Pozrite, my tu máme takú akciu - volá sa Kilo. Môžete sa do nej zapojiť tak, že kúpite o kilo viac z niečoho, čo ste si vybrali pre seba, a potom to venujete charite. A na Štedrý večer sa z tých zásob pripraví večera pre bezdomovcov." Pani sa usmeje, berie si letáčik a vchádza do obchodu. Po dvoch dňoch akcie Kilo sa pre bezdomovcov nazbiera pol tony. Hlavným organizátorom je hnutie Regnum Christi a ich projekt Misionárska mládež.

Regnum Christi je medzinárodné apoštolské hnutie, založené v roku 1941. Jeho členovia - laici so zasvätením alebo bez neho, pracujú na rozličných miestach po celom svete - tam, kde ich ľudia potrebujú: v nemocniciach, detských domovoch, farských mládežníckych centrách, vo vznikajúcich školách. Ich cieľom je zabezpečovať humanitné potreby, upevňovať základy katolíckej viery a prebúdzaj život vo farnostiach, v zmysle evanjeliových hodnôt. Jednou z konkrétnych aktivít hnutia, ktorá už dva roky funguje aj na Slovensku, je projekt Misionárska mládež. Jej hlavnými koordinátorkami sú Lillian Gallageher (28) z USA, Marta Halvová (28) z Čiech a Dada Demková (26) z Bratislavy. Ich hlavné centrum je v Prešove, členské základne majú i v Ružomberku, Banskej Bystrici a vo Svite. Koordinácia misionárskych tímov v rámci strednej Európy prebieha vo Viedni.

"Akciu Kilo sme organizovali štyrikrát - vo Svite, v Lipanoch a dvakrát v Prešove; tento rok v máji budeme v Prešove tretíkrát. Budúci rok chceme túto akciu podniknúť aj v Bratislave," hovorí Dada Demková. Vybierané potraviny - doterajší rekord bol 500 kg - sa buď odovzdali charite, alebo priamo sociálne slabším rodinám.

Hlavnou činnosťou misionárskeho tria však zostávajú misie. Prípravou misií sa zaoberá asi tretina zo stovky stálych členov hnutia, spolu s dobrovoľníkmi, ktorí pochádzajú z miesta, kde sa misie chystajú. "Dôležitá je spolupráca s miestnymi kňazmi. Nielenže misie svojim farníkom avizujú, ale tiež pre nich napíšu list, ktorým ich pozývajú, a práve s týmto listom potom dievčatá a chlapci prichádzajú do domovov obyvateľov farnosti a osobne ich pozývajú na program misií."

Podľa Dady je priebeh misií oveľa jednoduchší na dedinách. "Jednak je tam stále viera silnejšia, celá dedina nás očakáva s otvorenou náručou. Sú radi, že prídu mladí ľudia z mesta a budú im rozprávať o Bohu." Na dedinách sa naj-

viac prejavuje slovenská štedrosť. Zaujímavá, a hlavne úplne odlišná bola skúsenosť misionárov na prešovskom sídlisku Sekčov. Mladí ľudia - tak od šestnástky nahor - prichádzali od dverí k dverám, niekde im zabuchli pred nosom, inde ich pozvali ďalej, a tak sa dozvedeli všetko o popoludňajšom programe v kostole. V niektorých bytoch sa rodiny s mladými misionármi modlili, prípadne im napísali súkromnú prosbu, ktorá potom odznela na svätej omši. "Ak aj neprišli do kostola, cez modlitby za nich sa celá komunita zjednotila." Misií sa napokon zúčastnilo 1700 rodín.

"Častokrát si myslíme, že misie majú pomôcť iba ľuďom, ktorých navštívia misionári. My sme však prišli na to, že misie, naopak, veľmi pomáhajú práve misionárom. Je ťažké prísť k niekomu, zaklopať na dvere a priznať sa k svojej viere, hlavne ak ide o sídlisko, kde sami bývame," opisuje Dada pocity tínedžerov, s ktorými na misiách spolupracovala. "Bola to skúška ich odvahy a viery. Tí päťdesiati, ktorí sa zapojili, touto skúškou prešli veľmi dobre, lebo každý deň bolo vidno, že sú šťastnejší a uvoľnenejší. Ten týždeň určite zmenil ich životy."

Aké sú podľa Dady osobné predpoklady tých, ktorí sa doteraz pripojili a v budúcnosti pripoja k ich činnosti? "Nebáť sa a byť otvorení."

Okrem misií a duchovnej obnovy pripravujú členky hnutia Regnum Christi prázdninové pobyty pre mladších žiakov alebo väčšie duchovno-turistické výlety - ako tohtoročný zájazd do Ríma na slávenie Veľkej noci.

Práca pre druhých a pre Boha je pre Dada najlepšia cesta vlastnej sebarealizácie. "Do hnutia som sa dostala po tom, ako som počula o možnosti pracovať rok ako dobrovoľník na projekte hnutia hocikde na svete. Nevedela som to pochopiť - práve som končila Ekonomickú univerzitu a mala som tomu podobné ideály: nájsť si dobrú prácu... kariéra, peniaze... A zrazu som počula, že sa nájde niekto, kto v dnešnom svete nechce pracovať za peniaze, kto chce pomáhať ľuďom zadarmo."

V južnom Španielsku Dada pomáhala pri zakladaní katolíckej školy, neskôr mala na starosti prácu s mladými v Madride. Z jedného roka boli roky dva. "Zistila som milión vecí o sebe, o svojej viere. Mój život a rebriček hodnôt sa úplne zmenili." A to platí pre všetkých účastníkov ročných misijných pobytov. Ako hovorí Dada: "Môžu sa vrátiť do života, ale ich život už nikdy nebude taký, ako predtým."

Lucia Kubošová

Milá redakcia, som vašou novou čitateľkou a som veľmi rada, že existuje takýto časopis pre univerzitnú mládež. Mám 19 rokov, som študentkou Fakulty humanistiky na Trnavskej univerzite. Oslovila ma vaša rubrika Básničky, a pretože sa tejto milej činnosti venujem aj ja, rozhodla som sa, že vám pošlem aj zopár svojich - rada by som sa o ne podelila aj s čitateľmi...

ANNA KOČIBALOVÁ

NESTAČÍ

Lúbiť
či neľúbiť
To je tá
dilema
Iba žiť
z nehy
si odkryť
mi
nestačí

V Rozprávke
je soľ nad zlato
v živote
nestojí za to
Láska bez príchuti
príchuť bez Lásky

Áno
Sú ešte
otázky

Svet je gombička
hovoríme
Tak prečo
ju nenosíme
na kabáte
blízko
srdca

ARCHEOLÓGIA

Precitnúť zo seba
ohmatať si ľudí
Počúvať ich krásu
a s meravými plúcami
pozberať si kúsky Teba
už dvetisíc rokov čakajúce
na objaviteľov

FARBY RÁNA

Znovu Ťa nachádzam
Vidím
že máš v tom prsty
keď sa usmievam
kdesi vnútri

Si
ako ozvena
v katedrále
Nedáš mi pokoj
znieš vo mne
stále
stále
stále

Kým nezbadám
Tvoje tresty
na stenách duše
v omietke čerstvej bolesti

Vďaka za farby rána
aj za to
čo sa už sem nezmesť

POHLAD

Dýcha z Teba krása
impresionistických obrazov
občas len
z diaľky porozumiem
Tvojim odtieňom

...

Si jednou
z mojich neznámych básní
Nič neviem
iba tuším
tvoj zmysel

Mám o seba
strach
uveria krásy slov
ale Nepretržité zakričí
Bol to podvod

VERÍM V BOHA, OTCA VŠEMOHÚCEHO, STVORITEĽA NEBA I ZEME, II časť

(O odvahe jedného intelektuála k viere) - Jozef Janošek

Predstavy o vzniku a vývoji života na Zemi

Existencia života na našej planéte je viazaná na splnenie určitých podmienok. Biblia nám predostiera scenár stvorenia, ktorého korunou je objavenie sa človeka s poslaním "panujte nad všetkým živým, čo sa na Zemi hýbe".

Podmienky pre vznik života sa formujú podľa predstáv "veľkého tresku" už od prvých okamihov vývoja vesmíru. Atóm každého prvku obsahuje jadro zložené z protónov a neutrónov, okolo jadra obiehajú elektróny. Už skutočnosť, že častice jadra sú 1836-krát a 1839-krát ťažšie ako elektróny, je závažná. Keby totiž tento pomer bol iný, vo vesmíre by sa nemohla odohrať syntéza ťažkého vodíka a hviezdy by tak nikdy nemohli žiariť.

A môžeme pokračovať v trocha zrozumiteľnejšej oblasti:

- k životu potrebujeme Slnko, ktoré je pre nás zdrojom tepla a svetla; túto službu nám je schopné spoľahlivo zabezpečiť na ďalších 5-6 miliárd rokov,

- správna teplota vhodná pre život na Zemi je daná i tým, že Zem obehne okolo Slnka 1-krát za 365 dní a okolo vlastnej osi sa otočí za 24 hodín,

- takmer kruhová dráha Zeme okolo Slnka nám zasa zabezpečuje rovnomerný dopad žiarenia po celý rok,

- sklon zemskej osi 23° nám umožňuje dobré životné podmienky striedaním štyroch ročných období,

- vedec Hart asi pred 10 rokmi vypočítal, že podmienky pre život sú len v úzkom prstenci 140-150 miliónov km od Slnka, teda práve tam, kde sa nachádza naša Zem,

- existencii Mesiaca, ktorý vyvoláva príliv a odliv morí, môžeme ďakovať za to, že sa moria nestanú obrovskými zahŕňajúcimi mlákami,

- vzdušný obal okolo Zeme nás chráni pred dopadom meteoritov a umožňuje nám dýchanie,

- vrstva ionosféry a ozónová vrstva nám poskytujú ochranu pred zhubným UV žiarením,

- magnetické pole Zeme, ktoré je asi 1000-krát väčšie ako magnetické pole Venuše a Marsu, nám poskytuje bezpečie pred účinkami kozmického žiarenia,

- zemská kôra predstavuje "škrupinu" tých správnych rozmerov; keby bola len o trochu hrubšia, zmizne z nášho ovzdušia kyslík.

Toto, samozrejme, nie je úplný výpočet okolností, ktoré podmieniajú život na Zemi. Mohli by sme v ňom pokračovať. Ak sa však stretne niekde taký počet "náhod" (na Zemi sú ich desiatky), potom takýto súčet okolností nie je výhrou v Športke, ale dáva tušíť zákon a poriadok, ako i Programátora. Ak teda existencia života na Zemi mala byť možná, musel byť vesmír zrejme taký, aký je.

Ak sa pozrieme na vývoj sveta, vidíme, že v každom stupni sa objavuje čosi nové, čo predtým neexistovalo. Len čo bola naša planéta Zem "prípravená" po fyzikálnej stránke, pokračoval vývoj hmoty procesom kompozície. Teilhard obrazne hovorí o "nabaľovaní sa" organického vesmíru a o po-

stupnom objavovaní sa nových vlastností, ktoré sa nedajú odvodíť z jednotlivých častí, z ktorých sú vznikajúce celky zložené s narastajúcou komplexnosťou. Kto by teda hľadal život, naše vedomie, našu individualitu tým, že by nás rozobral na molekuly a atómy, neuspeje. Tieto javy sú totiž vlastnosťou celku a v tomto celku sú obsiahnuté i koordinačné funkcie.

Pohľady z konca XX. storočia vidia priebeh procesu kompozície v tom, že sa vytvárali spojením atómov molekuly, molekuly spolu vytvárali obrie molekuly a obrie molekuly sa spojovali a formovali obrie molekuly - telegramy, predstavujúce akési knižnice obsahujúce všetky inštrukcie, čiže informácie pre vznik a rozvoj živej bytosti. Dnes poznáme konkrétne obrie molekuly s touto funkciou reprezentované nukleínovými kyselinami RNK a najmä DNK.

Vrcholom vývojového procesu je však program zvaný Život. Najjednoduchšie živé bytosti sa na Zemi objavili pred asi 3 miliardami rokov; tieto živé systémy boli jednobunkové a obsahovali genetickú informáciu, ktorá zabezpečovala riadenie týchto systémov: niesla informáciu na riadenie výstavby takéhoto organizmu, na jeho rozmnožovanie a na odovzdávanie genetickej informácie dcérskym bunkám.

Ďalší vývoj prebiehal od jednobunkových organizmov k viacbunkovým s tendenciou až k veľmi zložitým, charakterizovaným špecializáciou buniek a špecializáciou orgánov na zabezpečenie komplikovaných životných funkcií. Organizmy sa vyvíjali smerom k stále vyššej mobilite a so stále zložitejším koordinačným - nervovým systémom. Na konci tohto reťazca stojí dnes človek.

Aj to podstatným rysom vývoja je narastanie informácie - genetickej informácie, ktorá je uložená v jadre buniek (čo do veľkosti v nepatrnom kúsočku hmoty predstavujúcom hmotnostne milióntiny miligramu). Táto obrovská informácia takmer nemá hmotu.

Asi pred štyridsiatimi rokmi objavil Američan Watson spolu s dvoma Britmi Crickom a Wilkinsom abecedu programu života každého organizmu. Každá bunka nesie informáciu o všetkých našich vlastnostiach, od toho že máme ploché nohy alebo modré oči až po skutočnosť, že trpíme cukrovkou alebo alergiou. Tuto pomyselnou magnetofónovou páskou, kde je to nahrané a uložené v každej bunke, je zlúčenina, ktorá sa volá kyselina deoxiribonukleínová. Obsahuje štyri zložky - adenín, guanín, cytozín a thimín, ktoré tvoria základné písmená našej abecedy: A, T, C, G. Genetický výskum objavil, akým spôsobom dokáže každá bunka neomylné "prehrávať" ktorúkoľvek časť receptáru, ktorý jej určuje, ako sa má v každej situácii správať. Celý tento archív receptov na správanie sa máme uložený v jadre každej našej bunky a podľa genetika Lederberga by tento archív v písomnej podobe obsahoval 46 zväzkov, pričom v každom by bolo 20.000 strán.

Pri spojení muža a ženy si obaja odovzdávajú svoju časť správy, informácie. Vzniká nová správa z kombinácie týchto dvoch "encyklopédií" možností, ktorá je na-

tolko originálna, že je to "báseň" neslýchaná a nevydaná - preto jedinečná.

Táto novovzniknutá encyklopédia možností nám zaručuje, že každý z nás so svojimi neopakovateľnými vlastnosťami, so svojimi silnými i slabými stránkami sa vo vesmíre objavíme len raz, že k nikomu z nás neexistuje totožná kópia. To zdôrazňuje našu povinnosť mať v úcte každého človeka, ktorý to na svete zrejme plní svoju špecifickú úlohu.

Pozoruhodné je i to, že genetický kód, v ktorom sú zaznačené všetky vlastnosti bunky, a skladá sa zo spomínaných štyroch "písmen" A, T, C, G, má univerzálnu skladbu. To znamená, že je vybudovaný na rovnakých princípoch u púpavy, slona i človeka. Tento poznatok o jeho uniformite je dokonca pozoruhodnejší ako rozličnosť živých foriem. Poukazuje totiž na začiatok všetkých začiatkov v akejsi jedinej bunke. Na spoločný základ ukazuje i fakt, že všetky bunky v tele majú rovnakú genetickú výbavu, tzn., že nesú informáciu napr. o celom človekovi. Každý druh buniek však neomylné využíva len tú časť, ktorá zodpovedá vykonávajúcej funkcii. Bunka obličky napr. využíva len tú časť, ktorú potrebuje - a inú časť, hodiacu sa zasa bunkám srdcového svalu, ponecháva bez povšimnutia. To zasa upozorňuje na akýsi spoločný základ.

Mnohí hovoria o náhodnosti vzniku týchto štruktúr a o náhodnom vzniku života. Súčasný stav vedomosti ukazuje na vývoj, teda na pohyb v čase, ktorého základným rysom je narastanie informácie a smerovanie k štruktúram, ktoré sú stále zložitejšie a súčasne i štatisticky stále menej pravdepodobné. Dalo by sa spochýňať, aká nesmierne biedne malá je táto pravdepodobnosť a aký neskutočne dlhý čas by trvalo, kým by sa mohla uskutočniť. Albert Einstein kedysi napísal, že pravdepodobnosť, že život by mohol vzniknúť náhodou, je asi taká, ako keby sme predpokladali, že po výbuchu v tlačiarňi samovoľne vznikne náučný slovník.

Veda a naše kresťanské presvedčenie

Naša súčasnosť sa necháva fascinovať vedou. To bezpochyby čosi znamená. V pozadí nášho širokého záujmu o vedu je totiž naša túžba dozvedieť sa čosi o sebe, o svete a o svojom mieste v ňom. Toto všetko sa deje v omamujúcej atmosfére veľkej úcty a vážnosti k vede, pričom presvedčenie o rýdzej hodnote vedy sa v nás zakalilo v laboratóriu posledných 50 rokov, kedy vedecnosť bola vo všetkom značkou prvej kvality. Mnohí veriaci si z tejto atmosféry dokonca odnášajú pocit akejsi traumy, keďže boli nútení niesť svoju vieru v tomto čase proti degradujúcim výčitkám nevedeckosti. Ako sa potom diviť tomu, že teraz priam "lapajú" všetko, čo túto pohanu z ich viery sníma a s pocitom nespokojnosti prijímajú výhrady k "veľkému tresku", ktorý z ich pohľadu bol dôkazom existencie Tvorcu. Je to však zbytočné, keďže dôvodom našej viery nie je predsa "veľký tresk" ani filozofia a dokonca ani záznaky, ale Ten, s ktorým sa vo viere stretávame.

Ak chceme poznať pravdu o našej skutočnosti, musíme vždy hľadať odpoveď na tri otázky: AKO, KTO, PREČO? V povahе prírodných vied však je pýtať sa len otázku

AKO skúmané dejy prebiehajú a výsledky vykonaných meraní vyjadriť prírodným zákonom, napríklad

E=m.c². Veda však nikdy nepozná celkom všetko. Zaujíma sa o realitu, ktorú je možné merať, overiť v experimente, vytvára o nej teórie a znova sa k tejto realite vracia. Fyzika, chémia, biológia nám podávajú informácie, ktoré sú nutné pre život; o tom niet pochýb. Je to však nedostatočné. Duchovno-duševné rozmery sveta ostávajú celkom mimo úvahy. Sú to totiž odpovede na otázky KTO a PREČO? Na zistenie odpovedí na tieto otázky nemajú prírodné vedy "inštrumenty"; tieto otázky ani nie sú v ich kompetencii. To by sme si mali uvedomiť, ak sa oddávame bezmedznej dôvere vo vedu a čakáme od nej to, čoho nie je schopná.

Z toho je zrejme, že prírodné vedy, pri hľadaní odpovede na otázku AKO, nikdy nemôžu na svojej ceste stretnúť niečo, čo nie je poznateľné zmyslovou skúsenosťou, teda ani Boha. Ukazuje sa naopak, že toto prílišné sústredenie sa na otázku AKO navyše umožňuje z hmoty rozvinúť obrovskú moc - moc tupého stroja. Profesor Max Thiirkauf z univerzity v Bazileji, profesor fyzikálnej chémie, vo svojej prednáške "Veda nechráni pred nerozumnosťou" na to vehe mentne upozorňuje, ako som vycítil, zrejme pod vplyvom nepríjemnej vlastnej životnej skúsenosti, kedy ako nadaný mladý fyzikálny chemik sa podieľal výsledkami svojho výskumu na výrobe ľahkej vody pre prípravu francúzskej atómovej bomby. Poznanie totiž má viesť k múdrosti, nie k moci! Veda svojou povahou nemá morálne hodnoty. Mali by ich však do nej vnášať vedci. Opak totiž vedie k tomu, že na najvyššie miesto sa postaví človek. A prof. Thiirkauf výstižne upozorňuje, že ľudstvo už takúto skúsenosť zažilo, a že je o nej správa v knihe Genezisa.

A ak si teraz položíme otázku, či je rozpor medzi tým, o čom nám podáva správu moderná veda a tým, čo je predmetom nášho kresťanského presvedčenia, musím povedať, že nie! Ja ten rozpor nepociťujem a som celkom pokojný napriek tomu, že po celý svoj aktívny život sa nechávam fascinovať všetkým novým vo svojom odbore i mimo neho. Lebo dve výpovede o povahe sveta nemôžu byť v rozpore, ak sú obidve pravdivé.

O odvahe k viere v dnešných časoch

Dnešná doba sústavne preveruje naše kresťanské postoje podstatne razantnejším spôsobom ako kedykoľvek v minulosti, kedy postačovalo zvyčajne len prijímať tradície rodiny alebo obce. V súčasnosti každého z nás, ale najmä naše deti a vnúčence, čaká v živote prechod z obdobia detskej viery do kresťanskej dospelosti, nové rozhodnutie pre Krista ako skúška kresťanskej dospelosti. Jej úspešné absolvovanie sa však nezaobíde popri aktívnej účasti na duchovnom živote v spoločenstve, ani bez potrebného rozumového poznania toho, čomu veríme a čo vyznávame. Potom nám iste nebudú môcť vziať náš optimizmus ani námietky proti realnosti mnohých miest v Biblii, ak poznáme, že ide vždy o skutočné historické udalosti videné očami viery účastníkov týchto dejov.

Mnohí v našom okolí nás vnímajú síce ako obmedzené chápaných a ustráchaných, ktorí si nevedia vysvetliť prírodné zá-

kony a mylné sa domnievajú, ak ide o otázky viery, že rozdiel medzi pojmami "verím" a "viem" je daný rozdielnou istotou poznania. Prítom istota obidvoch druhov poznania je alebo môže byť celkom rovnaká. Ak poviem, že niečo viem, potom tomu rozumieme tak, že vychádzam z vlastnej osobnej skúsenosti. Ak však poviem, že v niečo verím, potom základom môjho poznania je zdelenie niekoho iného, o kom som presvedčený, že zdelovaný poznatok pozná a môže a chce mi ho odovzdať, pričom vierohodnosť je to zaručená práve autoritou toho, komu dôverujem. Viera sa však v zmysle kníh Starého a Nového zákona týka pravdivosti Božieho slova. Avšak nevzniká zo strachu a neznalosti, ako to často počúvame vo svojom okolí. Je totiž nemálo takých, ktorí práve pre svoje veľké znalosti došli k viere. Nie zo strachu, ani z prefikčnosti, ale z poznania.

Na záver treba povedať toto: Nezasvätení sa často domnievajú, že viera je jednoduché prikývnutie na určitý sumár dogmatických pravd, viac-menej slepá poslušnosť prijatia náboženského kódexu. Nič zrejme nie je také vzdialené pravde ako táto predstava, pretože Boha chápeme srdcom a životnými skúsenosťami alebo ho nechápeme vôbec! Niet väčšej istoty ako hlboké vnútorné presvedčenie našej duše. Avšak stále platí Augustínovo: "Kto ma [Boha] hľadá, už ma našiel." Viera však nie je záležitosťou jednorazovej konverzie, nie je stav, ale sústavné hľadanie, je to cesta. Športovú terminológiu by sme povedali, že je to beh na dlhý trati, kde nezáleží ani tak na okamžitom výkone, ako skôr na vytrvalosti. A na tejto ceste od nás Boh nežiada, aby sme odložili rozum, pretože akt viery, ak má byť silný, nemôže byť zrejme súhlasom odtrhnutým od rozumového súhlasu. Tento náš súhlas je totiž aktom inteligencie a je daný Bohom, nakoľko bytie, život aj inteligencia sú Božie dary. Keďže Boh nám dal schopnosť porozumenia toho, čo je, potom to porozumenie je naše a bolo nám skutočne dané darom. Súhlas s pravdou je teda akt porozumenia v širokom zmysle toho slova, nielen citovosti. Kardinál Deschamps už v roku 1869 vyslovil v tejto súvislosti názor: "Je to rozum (...) ktorý pomenúva Zjavenie a je to rozum, ku ktorému sa Zjavenie obracia. K rozumu hovorí Boh, od rozumu žiada vieru, avšak žiada ju až potom, keď mu ukázal, že to skutočne hovorí On."

Ludská cesta k viere, uverenie a potom zotrvávanie vo viere sa v každom čase odohráva vo svete, tzn. na určitom mieste, v určitej dobe a v spoločenstve s určitými ľuďmi, čo determinuje naše korene. Otvárať sa viere, vydávať sa za vierou a zotrvávať v nej, znamená tieto korene odhaľovať, poznávať, že sme ponorení do toku času, ktorý dáva tvar prejavom našej viery a núti nás tieto prejavy preverovať. Avšak táto scéna alebo tzv. kontext času nie je nemenný raz a navždy. V minulých stáročiach to bol život takpovediac uprostred Božej prírody spojený s vnímaním mohutnosti nebeských telies, posvätnosti miest, lesov, vody i povetria. Ten náš dnešný svet je však skôr svetom rakiet, lietadiel, pristrojov, žiaroviek, neónov než očarujúcej mohutnosti trblietajúcej sa nočnej oblohy a skôr svetom umelých hmôt a

konzerv ako darov prírody. Preto sa v dnešných časoch dostáva človeku porozumenia pre Božiu prítomnosť vo všetkom, s čím sa stýka, v menšej miere, a preto je azda cesta k zázraku uverenia zložitejšia.

Napokon ani tento zázrak uverenia nezabavuje človeka neistoty o čistote a pravosti viery. Viera nie je ani pre toho, kto toto videnie svetla prijal, jednorazovou udalosťou konverzie, od ktorej je potom už všetko vyriešené. Preto vyžaduje i trvalú starostlivosť, výchovu a vzdelávanie. Viem, je to nepohodlné a bolí to. Dá sa však pre každého z nás nájsť cesta, aby sa na nej našiel hlas, ktorý nás vie oslovíť.

Avšak napriek našim prirodzeným túžbam po získaní istoty vo viere by sme si mali uvedomiť, že nikto z nás nemôže napriek tomu povedať viac ako "verím", a že nikto z nás nemôže povedať "vieme, že Boh je". Pokiaľ to niekto tvrdí, zdá sa, že to, o čom nadobudol takú istotu, nie je Boh. On je totiž vždy iný a vždy nám uniká. Je to dôsledok toho, že Boh je Boh osobný a živý. Ostáva nám vzdialený, dokiaľ nezačne konať v dejinách nášho života a dokiaľ neprehovorí, nech už pod týmto výrazom myslíme čokoľvek. Napokon, kresťan, ktorý by sa cítil byť už sebaavedomým "majiteľom" pravdy a ktorý by prestal byť jej pokorným a vytrvalým hľadačom, stal by sa, povedané slovami prof. T. Halíka "kresťanom bezduchým a morovým (morbidným)".

Pri tejto príležitosti by bolo treba pripomenúť aj čosi o neviere ako o opaku a popretí viery. Tak ako sa veriaci človek cíti byť ohrozený nevierou, tak i pre neverca je viera neustálou hrozbou a pokušením narušujúcim jeho zdanlivo uzavretý svet. Z tohto rozporu ľudskej bytosti niet úniku. Lebo kto chce uniknúť neistote viery, musí zakúsiť i neistotu neviery. Skutočnosť viery má, ako sme i sami poznali, viac dimenzií - a jednou z nich je vlastnosť uniesť v krízových okamihoch pocit jej neistoty. Až v odmietnutí viery sa totiž jasnejšie objaví i nutnosť jej úpenlitého hľadania.

V Lukášovom evanjeliu (Lk 7, 18-21) čítame o situácii, kedy Ján Krstiteľ, človek vo svojej dobe tak dobre informovaný, posielal napriek tomu dvoch svojich učeníkov za Ježišom s otázkou: "Ty si ten, ktorý má prísť, alebo máme čakať iného?" Aj každý z nás na svojej ceste hľadania je povinný sa pýtať: "Si to skutočne ty, Pane?" Neženiením sa za preludom? Preto potrebujeme do svojho hľadania vložiť i náš rozum a skontrolovať si, či máme správne nasmerované "antény", či prijímame na správnej "vlne".

Mnohým sa v živote stalo, často na konci detstva - na prahu dospelosti - že sa ocitli nad troskami svojej viery. Aj keď sa ani po rokoch nemôžu ubrániť výčitkám z povrchnosti myslenia, nemal by to byť dôvod k zúfalstvu, lebo krízy patria k životu a rastu. Prekonané krízy dávajú totiž väčšiu istotu. O tomto všetkom by nám iste porozprávali tí medzi nami, ktorí sú bohatí skúsenosťou jej úpenlitého hľadania.

Celkom na záver by sme mohli toto naše uvažovanie o odvahe k viere v dnešných časoch ukončiť parafrázovaním úvodných slov Jánovho evanjelia: "Na počiatku bol program a ten program bol u Boha."

(článok prevzatý z časopisu *Viera a život* 4/2000; neprešlo jazykovou úpravou)

Anketa:

- Koľko čísel nášho časopisu si už prečítal? .....
- Odkiaľ si sa dozvedel o našom časopise?

- o videl som ho v kníhkupectve
- o kúpil som si ho na omši
- o od známeho, kamaráta
- o našiel som ho na internete
- o v knižnici
- o inak:.....

- **Nové Dimenzie:**

- o kupujem pravidelne
- o kupujem občas
- o mám predplatené
- o dostanem od niekoho
- o dostávajú sa ku mne iným spôsobom

- **Zohnať ND je pre mňa:**

- o veľký problém
- o ide to, ale s problémami
- o keď chcem, tak ich zoženiem
- o väčšinou sa to dá
- o žiadny problém

- **Ako by si vylepšil spôsob distribúcie ND?**

- **Cena 25 Sk za ND je:**

- o primeraná
- o primeraná, ale zaplatil by som aj viac
- o podhodnotená
- o vysoká
- o neviem

- **Koľko je pre teba maximálna cena za ND? .....**

- **Myslíš, že sú súťaž a kvízy v ND potrebné?**
- o áno / skôr áno
- o nie / skôr nie
- o neviem

- **Si spokojný s obsahom časopisu?**

- o áno / asi áno
- o nie / skôr nie
- o neviem

- **Myslíš, že časopis oslovuje svoju cieľovú skupinu - vysokoškolákov?**

- o áno
- o nie
- o áno, ale.....

- **Ktoré tri rubriky sa Ti najviac páčia?**

- **Ktoré rubriky by si zrušil?**

- **Myslíš, že je potrebný úvodník v ND?**

- **Priestor, ktorý je venovaný správam by si:**

- o zväčšil
- o zmenšil
- o ponechal

- **Rubrika "téma čísla" sa ti:**

- o veľmi páči
- o páči, ale zmenil by som výber tém
- o neviem
- o nepáči, ale akceptujem ju
- o zrušiť
- o navrhujem nasledovné témy:

- **Priestor venovaný téme čísla:**

- o ponechal by som jej rovnaký priestor
- o rozšíriť
- o znížiť počet strán
- o zrušiť

<p>A Postova poukazka na Sk .....</p> <p>slovom .....</p> <p>..... h</p> <p>Tatra Banka a. s., Bratislava</p> <p>2665716002/1100</p> <p>K. symbol: 0179</p> <p>8 1 7 1 1</p> <p>Odosielaťel:</p>	<p>Sk .....</p> <p>Univerzitne pastoračne centrum Nove dimenzie Stare grunty 36, 842 25 Bratislava</p> <p>Tatra banka a.s. Bratislava 2665716002/1100</p> <p>V. symbol: Odosielaťel:</p>	<p>Sk .....</p> <p>Univerzitne pastoračne centrum Nove dimenzie Stare grunty 36, 842 25 Bratislava</p> <p>Tatra banka a.s. Bratislava 2665716002/1100</p> <p>V. symbol: Odosielaťel:</p>	<p>Sk .....</p> <p>Univerzitne pastoračne centrum Nove dimenzie Stare grunty 36, 842 25 Bratislava</p> <p>Tatra banka a.s. Bratislava 2665716002/1100</p> <p>Zactovacie data platiteľa: Odosielaťel:</p>
<p>Podacie cislo</p> <p>801-215/97</p> <p>Okř. peciatka</p>	<p>Ustrizok pre prijimateľa</p>	<p>Kontrolny listok</p>	<p>Zaplacena sadzba:</p>

Supis prevodov polozka
cislo:

Sprava pre prijimatela

Objednávam si ..... ks
z každého čísla časopisu ND

NEVYPLACAJTE V HOTOVOSTI

Penaznom ustave v .....
Uhradte touto post. poukazkou Sk .....
z mojho (nasho) uctu cislo .....
nazvom .....
v prospech uctu uvedeného na prednej strane poukazky a vo
variabilnom symbole uve te: .....

dna: ..... podpis podľa podpisového vzoru

Likv.	Kontr.

Penazny listok

Pocet	Hodn.	Sk	h
	5000	000	
	1000	000	
	500	00	
	200	00	
	100	00	
	50	0	
	20	0	
	10 Sk		
	5 Sk		
	2 Sk		
	1 Sk		
	50 h		
	20 h		
	10 h		
	ostatne		
Uhrn			

Penazny listok

starostlivo uschovajte!
Pri reklamácii ho predložte!

Ziadat o patranie po poukazke
je mozne do 1 roka po jej podani
na postovu prepravu.
Poukazocene za poukazky vypla-
tene v hotovosti a urcene na pripri-
sanie na uct adresata v penaz-
nom ustave cini:

do sumy: 500,- Sk 4,-Sk
do sumy: 1 000,- Sk 8,-Sk
do sumy: 5 000,- Sk 10,-Sk
do sumy: 50 000,- Sk 15,-Sk
za kazdych dalsich
50 000,- Sk alebo ich cast 6,-Sk

Reklamacia c. ....

..... podpis pracovníka posty

- **Najviac čítam recenzie o:**
  - o filme / knihách / hudbe / divadle
- **Je v časopise venovaný dostatočný priestor duchovným témam?**
  - o áno / asi áno / neviem / skôr nie / nie
- **Si spokojný s dizajnom časopisu?**
  - o áno / asi áno / neviem / skôr nie / nie
- **Videl si už internetovú stránku ND?**
- **Máš pocit, že je časopis pripravovaný:**
  - o profesionálne
  - o amatérsky
  - o vidno tu študentský rukopis
  - o nevkusne - flákačsky
- **Námety a pripomienky:**

- **Tvoj vek:** .....
- **Pohlavie:** muž / žena
- **Zamestnanie:**
  - o žiak
  - o stredoškôľák
  - o vysokoškôľák
  - o vojak alebo civilkár
  - o pracujúci
  - o nezamestnaný
  - o podnikateľ
  - o dôchodca

!!! CENA !!!

Vyplnenú anketu nám zašlite na adresu redakcie. Dvouch z Vás odmeníme CD nosičom slovenskej gospelovej hudby.

PREDPLATNÉ

V roku 2001 vychádza 5 čísel Nových dimenzií (február, apríl, jún, október, december).
Cena za jeden výtlačok je:

25 Sk.

Ročné predplatné je:

125 Sk.

Objednávky časopisu:

- **poštou na adresu:**
Univerzitné pastoračné centrum
Nové dimenzie
Staré grunty 36
842 25 Bratislava

- **e-mailom:**
predplatne@dimenzie.sk
- **zaslaním poštovej poukážky:**
Tatra banka a. s. Bratislava
č. ú.: 266 571 6002 / 1100

Na poštovej poukážke (objednávke) nezabudnite uviesť koľko kusov z každého čísla ND chcete odobrať, u starých predplatiteľov aj prípadnú zmenu adresy.

Časopis Vám budeme posielat dovtedy, pokiaľ nevyčerpáte svoj peňažný kredit.

U hromadných distribútorov sa podmienky upravujú individuálne.

Okrem predplatného môžete prispieť na časopis aj finančným darom, za ktorý vám vopred ďakujeme.

Kto získa aspoň troch nových predplatiteľov, má nárok na ročné predplatné časopisu Nové dimenzie zadarmo.

Starí predplatitelia si môžu objednať aj staršie čísla Nových dimenzií v cene

10 Sk / kus.

Ponuka platí do vypredania zásob starších čísel.

Na počiatku bola zláva na letenky a tá zláva bola taká veľká, že sme sa rozhodli letieť. Smer sme určili jednoznačne, juhovýchod a konkrétne: Egypt. I keď aj naša cesta na letisko by stála za zmienku (ved' aj v Cestovinách prichádza hráč na letisko skôr ako 15 minút pred odletom) budem sa sústrediť, len a výlučne na už spomínanú krajinu a moje - naše (išlo nás totiž deväť) dojmy a zážitky.

Prvý dojem: Toto veru nie je Európa.

Ak ste ešte neboli v Egypte, popíšem vám, ako to asi prebieha a čomu sa pri príchode určite nevyhnete. Po vystúpení z lietadla vojdete do budovy letiska a okrem bežných colných formalít, vás tam bude očakávať aj skupina priateľských domorodcov, jeden z nich vás osloví a vcelku plynulou angličtinou vás privíta v Egypte a ponúkne vám svoje služby.

V praxi to prebieha asi takýmto spôsobom: V prvom rade sa vás opýta, či už máte zabezpečený nejaký hotel a ak odpoviete že nie, môžete na to vziať jed, že nejaký jeho bratranec isto hotel vlastní a on je ochotný vás tam za mierny poplatok odviezť taxíkom, ktorý bude riadiť jeho brat. A teraz začína dlhodobý proces vyjednávania, zjednávanie, hádok a presvedčania. Ak ste sa pred príchodom trochu informovali a osud vašej peňaženky vám nie je ľahostajný, budete sa snažiť dostať k autobusu a ním sa odviezť do centra asi za desatinu ceny taxíka. Úlohou vášho protivníka je snažiť sa vám v tom zabrániť. Obľúbenou taktikou je tvrdenie, že autobusy v noci nejazdia, a toto tvrdenie si váš protivník nenechá vyvrátiť ani zoči-voči naštartovanému autobusu. Táto hra je vcelku zábavná, ale po piatich dňoch (pretože v rôznych obmenách sprevádzala každý náš krok) omrzela aj tých najzdatnejších a najtrpezlivejších z nás.

Ako v Egypte cestovať?

Na túto otázku neexistuje spoľahlivá odpoveď. Najzdili sme po Egypte síce viac ako 2000 kilometrov, ale netrúfam si tvrdiť, že by sme boli naši spoľahlivý systém. Dôvodom by mohlo byť, že, pravdepodobne, žiadny systém ani nie je. Ak nastúpite na letisku do autobusu, musíte čakať, kým sa autobus zaplní, a až potom sa pohne. Ak vystupujete inde ako na konečnej, musíte vystúpiť zadnými dverami, čo by nemal byť problém, no trochu to komplikuje skutočnosť, že autobus jednoducho nezastaví a často ani len nepribrzdí. Takéto nastupovanie a vystupovanie v preplnenej premávke niekoľkomiliónového veľkomesta môže byť vcelku adrenalínová záležitosť. Poviem vám, že keď som videl, ako do preplneného "busu" matka najprv podáva svoje dve deti a následne sa snaží naskočiť za nimi, nebolo mi všetko jedno.

Ďalším špecifikom takéhoto cestovania je, že sa vám celkom ľahko môže podariť prehovoriť šoféra, aby zmenil linku a odviezol vás úplne inde, ako mal pôvodne v pláne, my sme sa takto dostali do Gízy. Vrelo odporúčam, skvelá zábava je najmä pozorovanie ostatných pasažierov, keď si uvedomia, že spoj zrazu mení smer.

Mohol by som pokračovať, pretože táto téma je takmer nevyčerpatelná, ale už len pár rád na cestovanie mimo mesta. Berte si so sebou vatu do uší, pretože budete nútení pozeráť film, ktorého hlasitosť sa pohybuje na prahu bolesti.

Skontrolujte si cenu cestovného aspoň tri- až štyrikrát, pretože anketa medzi cestujúcimi ukázala, že cena totožného lístka sa môže pohybovať v rozmedzí od 14 libier (tolko sme platili my) až po 40 libier (jeden pár z Nemecka). A rada posledná, najdôležitejšia: Budte pripravení na všetko!

Ako v Egypte nakupovať?

Pri nakupovaní v Egypte platí teória, ktorú sme pracovne nazvali "FAJF PAUNDS". Pre tých egyptskej angličtiny znalých, by som snáď ani nemusel vysvetľovať, o čo ide. Ale predsa sa na to odhodlám. Najprv by som mal preložiť tento takmer anglický výraz (hovorím "takmer anglický" preto, lebo z úst Egypťanov to znie často prapodivne). Doslovný preklad znie: "Päť libier." V tomto prípade libier egyptských (to znamená asi 14 Sk), a nie tých vo svete známejších, teda britských. Každému je asi jasné, že slovo libra má s nakupovaním skutočne veľa spoločného; a teraz sa pokúsím vysvetliť, v čom spočíva univerzálnosť našej nákupnej teórie.

TEÓRIA: *Všetko, čo v Egypte zazriete, sa dá kúpiť za "fajf pounds"! Táto poučka platí, bez ohľadu na to, či je predmetom obchodu nejaká maličkosť, gýčovitý suvení, zázračný liek proti rakovine, niektorá z pyramíd, alebo dokonca manželka predávajúceho.*

Táto teória, aj keď sa môže zdať akokoľvek neuveriteľná, je podložená mnohými výskumami a taktiež teoretickými i praktickými dôkazmi. Niektoré z nich uvediem. Je to vcelku jednoduché. Ak je predajca presvedčený, že tovar, ktorý ponúka, je hodný menej ako päť libier, budete si istí, že vám ho s rozkošou predá za desať alebo i viac. Ak však trváte na svojom, a nie ste ochotní ustúpiť ani o piad, získate danú vec za päť libier.

Dôležité je obmedziť svoju znalosť angličtiny na jedno jediné, a to na vetičku "fajf pounds". Presvedčili sa o tom mnohí a vám radím, aby ste to začali praktizovať už od začiatku vášho pobytu, garantujem, že ušetríte. Teraz by azda bolo vhodné uviesť príklad z praxe. Nežnejšia časť našej výpravy sa rozhodla, že nutne potrebuje záložky do kníh z nepravého papyrusu. Túto potrebu pocítili dievčatá priamo vedľa Sfingy, čo je na nákup suvenírov z hľadiska cien najmenej logické miesto (ale veď, prečo nie). Približne po desiatich minútach jednania sa o cenu, sa im podarilo cenu z pôvodných pätnásť dohodnúť na osem libier, a to pokladali za uspokojivé. S radosným nadšením sa s nami delili o tento úspech. Keď nás obchodník spozoroval stáť pohromade (deväť Európanov sa v Egypte len tak ľahko v dave nestratí), pristúpil k nám a ponúkol svoj tovar aj nám. Dostal jednoznačnú odpoveď "fajf pounds" a za túto cenu sme skutočne aj záložky kúpili, čím sme vzbudili nenávisť našich drahých dám, ale na druhej strane sme lacno získali záložky.

Skôr ako začnem ďalšiu tému, opäť rada na záver: V Egypte neexistujú pevné ceny, o všetko ste povinní sa jednať, aby ste neprerobili a súčasne, aby ste potešili domorodcov.

Čo sa v Egypte oplatí?

V prvom rade sa tam oplatí ísť, pretože sa tam je načo dívať a čo ochutnávať a kam zísť a podobne. Oplatí sa napríklad jazdiť taxikom. Náš osobný rekord, je viezť sa šiesti (plus šofér) v bežnom taxiku za šesť libier približne cez polovicu Káhiry. Podotýkam, že šesť libier sme platili všetci dohromady a nie každý. Ak teda v Káhire uvidíte taxík, neváhajte a zamávajte. Alebo sa len tak postavte a nejaký ten taxikár si vás nájde, aj keby ste stáli uprostred smetiska v tej najchudobnejšej štvrti.

Oplatí sa zájsť do nejakej (čistejšej) reštaurácie a objednať si nejakú miestnu špecialitu. Výber je široký a chuť niektorých, aj nám známych jedál, ako je napríklad kebab, vás určite v originálnej verzii prekvapí. K jedlu a pitiu patrí jedno upozornenie: v Egypte, ktorý je moslimským štátom, platí zákaz predaja alkoholu, a preto odporúčam vziať si obmedzené množstvo so sebou kvôli dezinfekcii.

Vďaka tomu sa snáď vyhnete "Faraónovej pomste", čo sú žalúdočné ťažkosti rôzneho charakteru a rozsahu. I keď to znie ako navádzanie k alkoholizmu, je to nutnosť. Jednoducho, naše zhýčkané žalúdky niektoré veci nevládajú a treba im pomôcť zásahom zhora. Alkohol však neberte veľa, lebo by ste mohli porušiť zákon, a colníci by vám ho s radosťou zhabali, i keď treba povedať, že nás vôbec neprehliadali a nechali nás ísť, hneď po vybavení nutných formalít.

Čo sa v Egypte oplatí vidieť?

Tu by mal pravdepodobne nasledovať dlhý zoznam najrôznejších pamätihodností, stavieb, prírodných scenérií a podobne. Ak na niečo zabudnem, odpusťte, je toho jednoducho priveľa. Sú tu, samozrejme, pyramídy v Gíze a počul som, že o pár mesiacov sa priamo na pyramídy nebude dať dostať, pretože turisti ich rozoberajú a berú si kameňky na pamiatku. Nechápem prečo. Ja by som žiadny kameň nevzal, ale možno je to tým, že ja už svoj mám. V samotnej Káhire je to, samozrejme,

Egyptské národné múzeum a najmä expozícia venovaná Tutanchamónovi, ďalej Citadela, bazár, blízka Džoserova pyramída, ktorá je najstaršia zo všetkých. Kúsok na juh je Memfis a putujúc údolím Nílu postupne miňate Edfu, Karnak, Luxor s jeho chrámovým komplexom (až teraz som si uvedomil, že aj mesto môže mať komplex), údolím kráľov, chrámom kráľovnej Hatšepsovet a inými pamiatkami. Ešte nižšie je Asuán a za ním legendárny Abu Simbel prístupný, žiaľ, len letecky.

Na východe krajiny nájdete Suez, nádherné pobrežie Červeného mora (raj najmä pre potápačov) a samozrejme, biblický Sinaj. Na západe leží púšť. Znie to asi dosť nezaujímavo, ale v skutočnosti, je Sahara nádherné miesto, ktoré pri ceste po krajine v žiadnom prípade nevynechajte. Ako posledná svetová strana mi ostal sever a ten svojou ponukou nie je o nič chudobnejší. Alexandria, celá rozľahlá delta Nílu a Stredozemné more.

Som si vedomý, že nestačí tieto miesta len vymenovať, ale verte mi, nestačí ich ani opísať. Treba ich vidieť.

Čo dodať na záver?

Ak sa chystáte niekam na dovolenku, a aby medzi nami bolo jasno, nesnažím sa vám vnútiť práve to miesto, kde sme boli my, uvažujte ako o jednej z možností aj o Egypte. Nebudete ľutovať. A ak sa rozhodnete vidieť pyramídy, ešte jedna rada. Nechodte do nejakej cestovky, ktorá vám zabezpečí celý pobyt od A po Z, perfektne vám rozdelí čas a bude vám garantovať zhladnutie všetkých pamiatok. To všetko je veľmi fajn. No keď sme kráčali s batohmi na pleciah a miňali nás turisti v klimatizovaných autobusoch, bolo nám ich tak trochu ľúto. Ich spôsob bol síce pohodlnejší, no uznáte, že z balkóna drahého hotela nikdy nespoznáte miestnych ľudí, a to bola jedna z najkrajších vecí, ktoré sme zažili. Ak teda pôjdete napríklad do oázy Baharia a stretnete tam Achmeda, ktorý sprevádza ľudí po púšti, pozdravte ho od Sunshine Family zo Slovenska. Možno si spomenie a možno aj vás vezme do svojej záhrady na čerstvé datle, alebo vám na ohni uvarí be-duínsky čaj a potom vás prevedie púšťou.

Prajem vám šťastnú cestu a veľa zážitkov.

Mišo Drobný, foto: Lubo & Jonatán

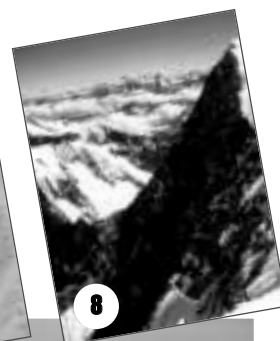

1. "Žeby nám opäť padla do oka nejaká krásavica?" Tentokrát Hora ruže. Krásavica na pohľad - masív 30 km rozľahlý, tvorený refazou štítov zvučných mien: Castor, Polux, Matterhorn, Dom, Weisshorn, Dufor.
2. Trojkové viacdĺžkové mixové lezenie nás čakalo v masíve Whympera tesne pod vrcholom. Jorassov pohľad ponad hrebeň prepaľovaný slnečnými lúčmi topiacimi tony snehu na spadnutie.
3. Vrchol legendárneho Matterhornu 4478 m.n.m. - fotografované teleobjektívom z vrcholu Jorassov - vzdušnou vzdialenosťou cez 80 km (taliansko-švajčiarska hranica)
4. Alpínsky kvet, "velice krásny", bohužiaľ názov sa mi presne nepodarilo zistiť.
5. Stojka na vrchole: Whympera. Radosť z prekonania seba i podmienok a nástrahám steny po mnohohodinových útrapách nebolo konca kraja.
6. Masív Grandes Jorasses v oblasti Mont Blancu - pohľad z Talianska. Južná stena hory Pont (4000 m) Whymper and Walker.
7. Meer d'Glace - najrozsiahlejší ľadovec pod Blankom . "Tečúca rieka" nám pripomínala rybie šupiny.
8. Vrchol Grandes Jorasses - pohľad do útrov hlbokšej - legendárnej severnej hrozby (steny) francúzskych Álp. Najväčšej steny v histórii alpinizmu.
9. Hrebeň Rochefortov - majestátna ihla v južnom masíve Mont Blancu (Taliansko).

EXPEDÍCIA MONTE ROSA a GRANDES JORASSES

... v údolí sa prevaľujú husté oblaky, všade vôkol sa tlmeným hukotom ozývajú lavíny prašanu ... po boku priateľa liezť poslednú ťažkú dĺžku skalno-ľadového hrebeňa pod vrcholom ... ešte raz hroty mačiek ... zabodnúť cepín ... rovnováha tela ... vyrovnanosť duše ... zachovať pokoj napriek silnému tlkotu srdca od vzrušenia a napätia ... a zrazu nám patrí samotný vrchol veľikána Álp ... nádherný pocit v srdci ... Božia prítomnosť všade navôkol ... modlitba VERÍM V TEBA PANE BOŽE MÔJ ... dá posledné zbohom tejto nádhere a už nasleduje postupný rad zlanení do bezpečia ... do tepla ... Dovidenia, priatelia ... s pozdravom HORE ZDAR sa lúči váš priateľ Schmidt Peter ... do skorého videnia ho! hory krásne ...

hory krásne ...

text a foto: Schmidt Peter

<http://www.dimenzie.sk>

Medzinárodný deň divadla

Všetko začalo v Helsinkách a pokračovalo v júni 1961 na IX. svetovom kongrese Medzinárodného divadelného inštitútu (ITI) vo Viedni, keď Arvi Kivimaa, ako zástupca Fínskeho centra, predložil návrh ustanoviť Medzinárodný deň divadla.

Prvým Medzinárodným dňom divadla v histórii sa stal 27. marec 1962 - deň otvorenia sezóny v Divadle národov v Paríži.

Odvtedy sa oslavuje každý rok vo viac ako 100 členských štátoch ITI. Pri tejto príležitosti sa v tento deň v divadlách pred predstaveniami i v masmédiách číta Posolstvo ITI. Autorom prvého Posolstva z roku 1962 bol francúzsky dramatik a básnik Jean Cocteau. Dnes je ním grécky dramatik Iakovos Kampanellis.

Iakovos Kampanellis (1922)

Je členom Gréckeho centra Medzinárodného divadelného inštitútu (ITI * International Theatre Institute) a členom Gréckej akadémie umení a vied. Svoju divadelnú kariéru začínal šokovaný poznaním, že divadelné predstavenie v sebe ukrýva moc dojať človeka, ktorý sa roky díval na umierajúce ženy a deti v koncentračnom tábore. (Túto hroznú skúsenosť nadobudol počas druhej svetovej vojny, keď sa zúčastnil nacistického odboja a neúspešne sa pokúsil o útek.) Najprv to skúšal ako herec, ale, ako sa sám vyjadril, "nemal vyššie vzdelanie a preto sa nemohol stať poslucháčom dramatickej akadémie, takže sa rozhodol písať". Správnosť tohto rozhodnutia sa čoskoro potvrdila. Jeho hry si získali uznanie a začali sa uvádzať. Napísal vyše päťdesiat drám a filmových scenárov, pričom ovplyvnil grécke divadlo a literatúru natoľko, že o povojnových gréckych spisovateľoch dnes hovoríme ako o "Kampanellisovej generácii".

Posolstvo Medzinárodného divadelného inštitútu k Medzinárodnému dňu divadla

Verím, že Divadlo bude existovať večne. Som presvedčený, aj keď to môže znieť paradoxne, že toto starodávne Umenie je zároveň Umením budúcnosti. Nie preto, že je to vôľa tvorcov Divadla - dramatikov, hercov, režisérrov - a že si to zároveň želajú všetci, ktorí prispievajú k vzniku predstavenia, ale preto, že vy, ľudia, diváci chcete, aby Divadlo existovalo i v budúcnosti.

Na čom budujem túto optimistickú predpoveď o budúcnosti Divadla? Na presvedčení, že existencia Divadla vychádza z osobnej psychickej potreby, ktorú nik nezničí.

Posývam vás dnes všetkých, aby sme sa spolu podelili o isté názory, ktoré, zdá sa, podporia môj názor.

Skutočnosť, že človek vstúpil na Mesiac, sa dnes už zdá byť históriou. Veľmi nás už nevrzú ani fakt, že kozmická loď sa dostala na planétu Mars, odkiaľ priniesla vzorky pôdy! Budujú sa rozsiahle vesmírne stanice, ktoré majú poskytnúť ubytovanie vesmírnym turistom a mladým párom tráviacim tu svoje medové týždne, pričom kozmické lode, ktoré skúmajú vzdialené planéty a posielajú odtiaľ fotografie k nám na Zem sú už dnes takmer každodennou záležitosťou.

No napriek tomu, že žijeme v časoch, keď ľudstvo dobýva vesmír, neprestávame chodiť do Divadla, kde sa nachádzame v priestore patriacom Umeniu, ktoré jestvuje a funguje na základe jednoduchého princípu od tých čias, keď sa meranie času pomocou slnečných hodín pokladalo za veľký technický pokrok. Z môjho pohľadu je tento evidentný a nadčasový vzťah medzi človekom a Divadlom večný.

Je to preto, lebo hoci sa divadlo vyvinulo ako istý sociálny fenomén, v čase svojich začiatkov bolo fenoménom prírodným. Divadlo vzniklo v čase, keď si prvý človek začal uvedomovať svoje skúsenosti a interpretovať ich v predstavách; odvtedy človek začína plánovať svoje aktivity, predstavujúc si, ako by ich uskutočnil.

Prvý divadelný súbor a prvé divadelné predstavenie boli vytvorené v ľudských myšliach. Všetci máme vnútornú potrebu i schopnosť vytvárať predstavenia. Uvedomili ste si niekedy, že každý z nás, bez výnimky, má k dispozícii svoj vlastný divadelný súbor, ktorom sme my sami protagonistami a zároveň sme aj sami sebe publikom? Veľmi často sa tiež stávame dramatikmi, režisérmi či scénickými výtvarníkmi tohto súboru. Ako a kedy k tomu došlo?

Nevyzerá naša príprava na hociktoré zaujímavé alebo rozhodujúce stretnutie v skutočnosti tak, že si predstavujeme celú scénu, aby sme sa rozhodli, ako budeme postupovať? Nie sú naše spomienky, alebo dokonca i naše sny v skutočnosti inscenácie našej vlastnej divadelnej spoločnosti?

Som presvedčený, že divadlo nikdy nezanimkne, pretože si myslím, že ľudia nikdy neprestanú žiť bez vzrušenia zo sebazpoznania, bez existenciálnej potreby stať sa divákmi svojich príbehov a samých seba, teda bez tých prvkov ľudskej psyché, z ktorých vychádza divadelné Umenie, z ktorých sa už tisíce rokov opätovne rodí a z ktorých sa neprestane obnovovať dovtedy, kým človek ostane prirodzeným plodom lásky.

2. ročník súťaže pôvodných dramatických textov DRÁMA 2001

Divadelný ústav v Bratislave a Divadlo SNP v Martine vyhlasujú druhý ročník súťaže pôvodných dramatických textov - divadelných hier v slovenskom jazyku. Súťaž je anonymná. Ocenené texty vydá Divadelný ústav knižne a víťaznú hru naštuduje Divadlo SNP Martin v sezóne 2001/2002.

Text zaslaný do súťaže Dráma 2001 nemôže byť (podľa Štatútu súťaže) do vyhlásenia výsledkov nikde publikovaný, inscenovaný a ani inou formou prezentovaný.

Neoznačené dramatické texty posielajte v troch exemplároch na adresu:

Divadelný ústav, Jakubovo nám. 12, 813 57 Bratislava s heslom "Dráma 2001". Do obálky s textami vložte malú zalepenú obálku obsahujúcu vaše základné údaje: meno a priezvisko, dátum narodenia, rodné číslo, číslo OP, adresu trvalého bydliska a telefonický kontakt.

Bližšie informácie vám poskytne: Dáša Čiripová, tel. 07/59 30 47 10

Uzávierka súťaže: 31. 7. 2001

Domáce kino - ako na to... II. časť

V minulom čísle som sa vás pokúšal presvedčiť, že práve teraz je ten pravý čas, aby ste začali myslieť na svoje domáce kino. Prešli sme si ponuku DVD prehrávačov a zvukových aparátov s dôrazom na nižšiu časť cenového spektra. Dnes sa budeme venovať zobrazovacím zariadeniam a samotným filmom na DVD nosičoch, s niekoľkými dobrými radami na ich zaobstarávanie.

Na čom pozerat?

Takmer každý ma doma televízny prijímač. Pre ten správny pôžitok z digitálneho obrazu, by mal spĺňať aspoň tieto podmienky: minimálna uhlopriečka pre klasický formát obrazovky 4 : 3 je 72 cm, pre formát 16 : 9 (tzv. širokouhlý) 80 cm, obrazovka by mala pracovať na 100 Hz frekvencii (bežne je to len polovica). Filmy môžu byť na DVD disku uložené vo formáte 4 : 3 (pomerne zriedkavo), 16 : 9 (najčastejšie) či 2,35 : 1. Televízor s obrazovkou 4 : 3 zobrazí neskomprimovane jedine svoj vlastný formát 4 : 3. Ostatné formáty musí komprimovať - stlačiť. To môže urobiť dvoma spôsobmi (tie sa volia v menu DVD prehrávača, ak ich poskytuje DVD disk): Letterbox (obraz sa stlačí zvrchu a zospodu a zmenší sa), ktorý umožňuje vidieť celú plochu filmového formátu na neúplnej ploche filmovej obrazovky (hore a dole sú čierne pruhy), alebo Pan&Scan (obraz sa zo strán oreže), ktorý umožňuje vidieť na celej ploche obrazovky neúplný filmový formát. Televízor s obrazovkou 16 : 9 využíva stranovo komprimovaný obraz, pri ktorom nedochádza k strate kvality ani vizuálnej informácie (je využitá celá plocha obrazovky) a jeho horizontálne rozťahnutie vykoná TV manuálne alebo automaticky (režim Wide). Keďže ponuka televíznych prijímačov je obrovská, uvádzam len dva najlacnejšie typy: OVP CTV-28HD10 (100 Hz, 4 : 3, 72 cm) za 25 990 Sk a OVP CTV-28WHD41 (100 Hz, 16 : 9, 72 cm) za 32 990Sk. A ešte jeden typ pre labužníkov, ktorí nemajú hlboko do vrecka: televízory LOEWE (www.basys.sk).

Pôžitok kina je však daný najmä veľmi veľkým obrazom. Preto sú tu aj projekčné televízory, v ktorých sa obraz premieta cez zrkadlo na matnicu ako na filmové plátno. Majú uhlopriečku cca 100 cm a cenovo sa pohybujú okolo 130 000 Sk.

Najnovším hitom sú plazmové monitory, obraz sa v nich tvorí priamo bez kresliaceho lúča, preto sú veľmi tenké (8 - 12 cm), s uhlopriečkou od 90 do 120 cm a s cenou 0,5 - 1 milión Sk.

Budúcnosť však jednoznačne patrí multimediálnym (alebo inak data-video) projektorom, ktoré umožňujú premietat obraz na veľké plátna, steny, stropy s uhlopriečkou niekoľko metrov. Navyše k nemu môžeme pripojiť aj počítač, videorekordér, TV tuner či videokameru. Disponujú väčším počtom riadkov ako TV, a majú teda aj jemnejšiu reprodukciu. Novšie typy disponujú aj formátmi 16 : 9 či 21 : 9 a tak ich netreba orezávať. Sú fantasticky skladné a prenosné. Existujú tri druhy projektorov.

Pri projektoroch s TFT displejom prechádza svetlo projekčnej lampy aktívnou plochou zostavenou z obrovského množstva mikroskopických tranzistorov, ktoré dokážu veľmi rýchlo meniť svoje vlastnosti, a teda aj vlastnosti celej optickej plochy. Každý jej obrazový bod sa skladá z troch tranzistorov a každý z nich má na starosti jednu zo základných farieb, takže spolu zložia akýkoľvek farebný odtieň.

Projektor s polysilikónovým (LCD) displejom sa skladá z troch priesvitných displejov. Každý je určený pre jednu zo základných farieb a prechádza ním jeden

zväzok svetla. Všetky tri zväzky sa stretnú pred objektívom, kde sa pomocou polopriepustných zrkadiel zložia do výsledného svetelného lúča.

Najkvalitnejší obraz vytvára technológia DMD (Digital Mirror Device). Jej základom je špeciálny čip, ktorý obsahuje obrovské množstvo elektronicky ovládaných miniatúrnych zrkadiel. Tie určujú, ktorý lúč svetla pôjde do objektívu a ktorý mimo. Farbu lúča určujú rotujúce filtre.

Dôležitou veličinou pri projektoroch je svetelný výkon. Od neho závisí, aký veľký svetelný obraz a za akých náročných podmienok sa bude dať vytvoriť.

Jedinou nevýhodou projektorov je ich vysoká cena (v súčasnosti od 100 000 do niekoľko miliónov Sk), ako sa môžete presvedčiť napr. na adrese www.opalmultimedia.sk. Tieto výrobky však boli projektované pre veľké firemné prezentácie a nie ako bežne využívaná elektronika v domácnostiach. Preto sú zatiaľ vyrábané v pomerne malých sériách. Ich výrobcovia si však uvedomujú zvýšený záujem bežných individuálnych užívateľov. Ak sa podarí podstatne zvýšiť výrobu, dôjde k poklesu cien a môžeme očakávať, že dôjde k takému boomu ako pri televízoroch (veľmi rýchly technický vývoj s neustálym poklesom cien). Takže skutočné domáce kino nemusí byť vôbec hudbou ďalekej budúcnosti.

Čo pozerat?

Samozrejme filmy. Najmä tie, ktoré sa vám páčia, sú v súčasnosti na trhu dostupné a ich DVD prezentácia spĺňa vaše požiadavky. Akéže to kritériá by mal potenciálny nový prírastok vašej filmotéky spĺňať? Základnými sú kvalita zvuku a obrazu. Darmo budete mať miliónovú aparatúru. Pokiaľ výrobca odflákol digitalizáciu obrazu, či prepis zvukovej stopy, budete pri sledovaní bezmocne škriptať zubami. Preto je vhodné pred kúpou si DVD pozrieť (DVD disky sa pomaly, ale isto začínajú objavovať vo videopožičovniach) či aspoň si prečítať jeho recenziiu v technickom (Stereo&Video, HiFi, Audio, Watt...) či filmovom (Cinema, Premiére...) časopise. Najväčšou prednosťou DVD filmov sú však prídavné či bonusové materiály. Dnes už všetky filmy obsahujú interaktívne menu (obrazovka s ponukou), výber scén (jednotlivé scény filmu sú očíslované a popísané v interaktívnom menu a booklete, takže kedykoľvek môžete preskočiť na akékoľvek miesto vo filme). Pokiaľ ide o film z regiónu 2, obsahuje niekoľko jazykových mutácií a tiež niekoľko jazykových verzií titulkov. Niekedy sa výrobnou chybou môže stať, že chyba časť niektorej titulkovej verzie (preto je DVD Matrix v Čechách a na Slovensku také lacné), resp. titulky sú poškodené (Zachráňte vojaka Ryana). Opäť odporúčam čítať recenzie. Ďalšie bonusy už tak samozrejme nie sú. Audiokomentár k filmu (počas filmu počujeme komentár režiséra, resp. herca či niekoho iného zo štábu), samostatná zvuková stopa s hudbou k filmu, trailery (upútavky na film), dokumentárne filmy o natáčaní filmu, vystrihnuté scény, nepodarené zábery, alternatívna časť filmu, profily režiséra, hercov, fotografie, soryboardy (obrázky jednotlivých scén, ktoré si pred natáčaním kreslí režisér), scenár filmu, reálne dokumenty súvisiace s dejom filmu, a tiež materiá-

ly dostupné len pri pozeraní filmu na počítači s DVD mechanikou (hry, kvízy, pripojenie na oficiálnu web stránku filmu...). Treba si uvedomiť, že DVD disk regiónu 1 (Severná Amerika) obsahuje vždy viac bonusových materiálov ako DVD disk regiónu 2 (Európa). Film v regióne 1 má len anglickú jazykovú verziu a žiadne titulky, a tak zostáva viac miesta na bonusy. Niekedy to distribútori riešia tzv. dvojdiskovými edíciami (jedno DVD obsahuje film, druhé bonusy). Niekedy sú na trhu k dispozícii exkluzívna a drahšia dvojdisková verzia, ako aj chudobnejšia a lacnejšia jednodisková verzia filmu (Men in Black, Gladiátor). Navyše v regióne 2, najmä vo Veľkej Británii, dosť často šarapatí cenzúra, a tak sa tu z filmov vystrihujú scény. Keďže české titulky sú v 90% prípadov práve na anglickej verzii regiónu 2 (býva ešte francúzska a nemecká) majú fanúšikovia "tvrdsích" filmov smolu. V poslednom čase si to odniesli napr. legendárne schwarzenegrovky Predátor a Komando. Do tretice odporúčam čítať recenzie. Takže pokiaľ vám americká angličtina nerobí problémy a máte DVD prehrávač bez regionálneho obmedzenia, dávajte radšej prednosť regiónu 1. Budete mať k dispozícii maximálne širokú ponuku titulov, v maximálnej výbave a o niekoľko mesiacov skôr, ako sa objavujú verzie pre región 2. Pri filmových novinkách si môžete dokonca zaobstarať DVD verzie ešte pred ich oficiálnymi premiérami v európskych kinách.

Kde nakupovať?

Na predstavu, že pridete do obchodu a kúpite si DVD disk ako liter mlieka či pár ponožiek, treba na Slovensku ešte na nejaký čas zabudnúť. Obchody, kde ich ponúkajú, nájdete len vo veľkých mestách. Šírka sortimentu je však biedna. Treba však poznamenať, že v supermarketoch niektorých veľkých obchodných reťazcov sa pravidelne objavujú dosť výrazné zľavy na niektoré tituly. Ak nemáte ďaleko do Carrefouru, môžete dostať DVD film už za 490 či 590 Sk. Preto nám nezostane nič iné, ako siahnuť po internete. Na Slovensku viem len o jednom, zato veľmi kvalitnom internetovom obchode. Na www.xxl-multimedia.sk nájdete nielen veľmi širokú ponuku (nadštandardná ponuka hudobných DVD, ako aj región 1 disky), ale aj veľmi dobré ceny. Navyše firma ponúka možnosť pri objednávke cez internet (o 5% nižšie ceny) prevziať a zaplatiť tovar v ich "kamennej" predajni v Bontonland Megastore na Michalskej, takže Bratislavčania ušetria aj na poštovnom. Výhodné môže byť aj nakupovanie cez internetové obchody v Čechách (www.albumcity.cz a www.dvd-express.cz), najmä pokiaľ tam máte priateľov či rodinu a môžete si nechať poslať zásielky na ich adresu. Nezabudnite pri ich vývoze z Čiech na Slovensko potvrdiť na colnici ich vývoz a následne si uplatňovať návratku DPH. Ako spôsob platby je v našich končinách najrozšírenejšia dobierka. Elektronické bankovníctvo sa ešte len rozvíja. Pokiaľ však zistíte, že v Čechách ani na Slovensku požadovaný titul nie je dostupný, alebo je dostupný za nehanebne vysokú cenu (všetky štyri diely Votrelca), alebo túžite po DVD z regiónu 1, nezostáva vám nič iné, len vyskúšať zahraničné internetové obchody. Jednotkou v tomto smere je Amazon.com. Jeho výhodou je priame prepojenie s najväčšou databázou filmov - International Movie Database. Pokiaľ si na www.imdb.com nájdete vami požadovaný film, v pravom hornom rohu filmovej karty nájdete informáciu, či je VHS kazeta, DVD disk či CD so soundtrackom k filmu

k dispozícii v americkom, anglickom či nemeckom Amazone. Jednoduchým kliknutím myši na požadovaný symbol sa dostanete priamo do daného obchodu. Pokiaľ budete nakupovať v nemeckom či anglickom Amazone, alebo inom európskom internetovom obchode, uvedomte si, že cena DVD disku sa vám zníži o DPH (15% v GB, 14% v D), budete však musieť zaplatiť poštovné a pri colnom odbavení na Slovensku aj 22% DPH (bez cla môžete doviesť pre osobnú potrebu tovar do 6 000 Sk, plateniu DPH sa však nevyhnete). Osobne mám vynikajúce skúsenosti s anglickým Amazonom (www.amazon.co.uk), ktorý má veľmi lacné poštovné, rýchlu dodáciu lehotu (7 - 10 dní od objednávky) a menšie zásielky posielajú cez DHL, kde vám ju aj vyclia (10% DPH ako knihy) a dodajú priamo domov. Pri diskoch regiónu 1 sa pokúste využiť 20 - 40% zľavy, ktoré často na niektoré tituly ponúka ako www.amazon.com, tak aj veľmi dobre známy www.dvdexpress.com. Tu vám však žiadnu DPH neodpočítajú. Pri platbách v týchto obchodoch potrebujete medzinárodnú embosovanú platobnú kartu - VISA, alebo EuroCard/MasterCard (Visa Electron či Maestro vám nepomôžu).

Namiesto záveru

Aj keď sa vám možno nad cenami, ktoré padali v tomto článku, trochu točí hlava, nezabúdajte, že na začiatok úplne stačí cca 13 000 Sk na DVD prehrávač. Ten si doma pripojíte k televízoru a máte základný kameň domáceho kina a môžete si pomaly začať budovať vašu zbierku DVD diskov. Všetko ostatné si môžete dokupovať postupne.

Problematika domáceho kina je pomerne náročná. Veď zahŕňa niekoľko oblastí spotrebnej elektroniky. Preto by všetci vážni záujemcovia o túto oblasť, pokiaľ chcú byť naozaj v obraze, mali sledovať aj odborné časopisy. V našich končinách môžem jednoznačne odporučiť mesačník Stereo&Video (www.stereovideo.cz). Tento článok vznikol tiež najmä pomocou januárovej mimoriadnej prílohy tohto časopisu venovanej práve domácomu kinu.

Veľmi dobrú orientáciu vám vo svete DVD ponúka aj portál www.dvdbase.cz, kde nájdete mnoho informácií o DVD diskoch (recenzie, premiéry, čo sa chystá, bude, či nebude mať českú podporu), tiež o technickom vybavení domáceho kina, softvére a hardvére pre túto oblasť, ale najmä mnoho liniek na české aj zahraničné internetové obchody a iné stránky o DVD. A aby ste na chrobáka, ktorého som vám nasadil do hlavy, nezabudli, občas sa aj na stránkach nášho časopisu objaví recenzia na nejaký pekný a zaujímavý DVD disk. Veľa pekných filmových zážitkov praje

drobec

<http://www.dimenzie.sk>

Zdravý vzťah

(Kedy sa vzťah dá nazvať zdravým?)

Nakoľko čitatelia nášho časopisu sú prevažne mladí ľudia okolo dvadsiatky, t. j. vo veku, kedy sa okrem iných dôležitých úloh sústreďujú aj na budovanie blízkych vzťahov, bude asi užitočné povedať si, kedy sa dá ten-ktorý vzťah nazvať zdravým a kedy naopak, chorým. Hoci sa tu chcem sústreďiť najmä na vzťah partnerský, t. j. vzťah medzi chlapcom a dievčaťom, isté princípy sa dajú aplikovať aj na iné blízke vzťahy, napríklad na blízke priateľstvá.

Samozrejme, pri definícii zdravia vychádzam z pozadia duchovného. No predpokladám, že našim čitateľom je už jasné, že medzi ľudskou a duchovno-morálnou zrelosťou niet rozdielu; t. j. ak má byť niečo zrelé ľudsky, musí to byť zrelé aj duchovno-morálne, a naopak, ak má byť niečo zrelé duchovno-morálne, musí to byť zrelé aj ľudsky.

Ako by sme mohli charakterizovať zdravý vzťah? Alebo ešte konkrétnejšie, aké charakteristiky nám dovoľia hovoriť o nejakom vzťahu ako o vzťahu kresťanskom? Kresťanský vzťah je niečo, čo v mladom človeku živí a rozvíja duševné zdravie a navyše ho to ako veriaceho človeka približuje „užšie“ k Pánovi. Našu pozornosť si tu zaslúžia tri veci: (1) duševné zdravie, (2) prítomnosť evanjeliových hodnôt, (3) vývojové potreby mladého človeka.

Všetky tieto charakteristiky sú súčasťou procesu. Žiadny mladý človek ich nemá všetky a hneď. No už okolo dvadsiatky by u veriaceho človeka mali byť viditeľné v každodennom živí.

Uvediem tu teda desať základných charakteristík, ktoré by sa mali postupne v každom blízkom partnerskom vzťahu objavovať, ak dotyční mladí ľudia majú ambície nazvať svoj vzájomný vzťah vzťahom zdravým a opravdivo kresťanským. Po každej charakteristike uvediem aj niekoľko kontrolných otázok na akési osobné spytovanie svedomia ohľadom nášho vzťahu.

1. Byť sám sebou. Počas raných rokov adolescencie mladý človek cíti tlak prispôbovať sa očakávaniam kamošov a kamošiek a požiadavkám svojho okolia. Jedným zo znakov zdravej schopnosti budovania si vzťahov je, že sa mladý človek cíti dobre tým, kým je a akým je, a keď sa snaží, aby ho osoba, s ktorou si buduje blízky vzťah, prijala a rešpektovala takého,

akým je. Samozrejme, nejde tu o rešpektovanie, povedzme, hriechov a slabostí. Skôr ide o rešpektovanie toho, čím som ako osoba, t. j. môjho temperamentu, mojich vlastností, typu osoby, ktorým som. Preto je dobré klásť si otázky typu:

- Ako by som mohol v tomto vzťahu byť viac sám sebou?
- Kedy je mi v tomto vzťahu ťažké byť sám sebou? Necítim sa v kľúčoch, že sa odomňa očakáva, že budem niekým iným, než som alebo kým som schopný byť?
- Rastie vo mne pocit príjemnosti a vnútorného pokoja, keď si pomyslím na tento náš vzťah?

2. Delenie sa o dôvernosť / seba-otváranie.

Akonáhle sa človek začne cítiť dobre s človekom, s ktorým má vzťah, prirodzene sa mu ľahšie a ľahšie pred ním vnútorne otvára. Počas obdobia mladosti je toto vec, ktorá dodáva mladému človeku úžasnú silu, pretože mu poskytuje možnosť tomu druhému dôverovať. Delenie sa o dôvernosť je znakom dôvery a pocitu prijatia. Mladý človek čoskoro zistí, že nie je sám, že ten druhý ho chápe a že istota a bezpečnosť je možná. Samozrejme, aby sa mohla vybudovať dôvera, to si žiada čas. Predčasné sebaodhalovanie je nevhodné.

- Rastiem v dôvere v tomto vzťahu?
- V ktorých oblastiach v tomto vzťahu jestvuje medzi nami dôvera?
- V ktorých oblastiach v tomto vzťahu dôvera potrebuje ešte rásť?
- Aký stupeň vzájomného sebaodhalenia sa nachádza v tomto vzťahu?

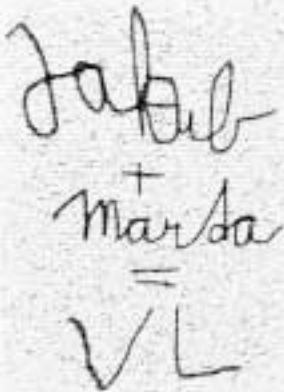
3. Rastúce uvedomovanie si dôležitosti

hodnôt. Zdravý vzťah obsahuje aj črtu, že človek si uvedomuje, že jeho vzťah za niečo stojí, že je k čomusi dobrý. V istom zmysle sa vzťah stáva akosi viac sviatostným, pretože potvrdzuje osobné hodnoty dvoch rôznych ľudí v rámci jedného vzťahu. Blízke priateľstvo alebo romantická naviazanosť je svedectvom o tom, čo každý jeden z týchto mladých ľudí pokladá za drahé a vzácne. A tak každá jedna aktivita, nasmerovaná na toho druhého - žitie vo vernosti,

čestnosť, odpúšťanie a starostlivosť - odzrkadľuje krédo každého účastníka. Ako toto svedectvo rastie, to za čím tento vzťah stojí, sa bude stávať skúšobným kameňom, podľa ktorého sa budú hodnotiť všetky ďalšie jednotlivé skutky človeka. Mladý človek na začiatku vzťahu sa často môže realisticky pýtať: "Aký je správny spôsob zaobchádzania s druhým?" Lenže ako bude vzťah dozrievať, mladý človek sa teraz začne pýtať, k čomu je - kvôli tomuto vzťahu - volaný. V istom zmysle sa dá povedať, že vzťah preberá na seba rolu akéhosi "kvázisvedomia", ťahajúceho mladého človeka k istým činom.

- Som schopný jasne popísať, o čom tento vzťah je (za aké hodnoty)?
- K čomu ma skúsenosť s týmto vzťahom volá, aby som sa tým stal?

4. Rešpekt voči hraniciam. Ako mladí ľudia rastú v prehľbovaní svojho vzájomného vzťahu, na povrch sa začne dostávať rastúca vzájomnosť. Párík sa často delí o myšlienky, pocity a postoje. Lenže, ako sme si všimli vyššie, opravdivá intimita jedného s druhým bude znamenať dvoch odlišných jedincov v jednom vzťahu. Keď je tento vzťah naozaj zdravý, potom každý jeden z nich bude môcť navonok slobodne vyjadriť veľa úrovni svojich pocitov bez toho, aby mal strach, že bude odmietnutý. Každý jeden z týchto dvoch bude ovplyvnený očakávaniami toho druhého, no nebude nútený, aby sa im prispôbil. Ani pocity, ktoré navzájom k sebe cítia, nebudú vyvolávať reakcie. Aby sme to vyjasnili: je jasné, že akcie, skutky jedného, budú vyvolávať v tom druhom isté pocity, lenže nad týmito pocitmi bude ten dotýčny uvažovať (nebudú teda zbrklé), bude ich hodnotiť a bude sa snažiť vyjadrovať len tie, ktoré sú vhodné. Bude sa jednoducho snažiť, aby sa vyhýbal reakciám, ktoré sú bezmyšlienkovité, nerozumné, tvrdé a slepé.

Jakub
+
Marta
=
VL

- Umožňuje mi blízkosť, ktorú v tomto vzťahu cítim, cítiť súčasne pocit oddelenosti; t. j. že aj keď sme si blízki, predsa sme dve jedinečné a od seba oddelené ľudské bytosti?

- Ako alebo v čom sa my dvaja cítíme podobní v tomto vzťahu?

- Ako alebo v čom sa vidíme ako odlišní?

- Ako reagujeme na tieto naše rozdielnosti napr. v tom, čomu dávame prednosť, v našich postojoch a pod.?

- Ako reagujem na domnelé alebo skutočné limity a slabosti toho druhého?

- Ako reagujem na skutky toho druhého? Sú moje reakcie adekvátne?

5. Sebaobjavovanie. Správny vzťah umožňuje obom (alebo - ak ide o priateľstvo - všetkým zúčastneným) rásť v sebaopoznaní. Je veľmi dojímavé vidieť mladých ľudí, ako si vážia svoje blízke vzťahy z pohľadu sebaopoznania. Napríklad, zoberme také emócie. Vo vzťahoch práve táto oblasť vychádza najviac na povrch. Mladý človek si zrazu začne uvedomovať celú tú šírku emócií, ktoré v sebe nosí a o ktorých doteraz dokonca ani nevedel. Tieto emocionálne zážitky a skúsenosti, keď sa odohrávajú v rámci zdravého vzťahu, plodia kompletnejšie zmysel seba, takpovediac akúsi vnútornú silu, ktorá obohacuje jeho emocionálny život. Keď mladého človeka žiadame, aby popísal svoj vzťah, často ho popíše napríklad takto: cítim sa v ňom "ucelenejším človekom" (t. j. akoby ho jeho vzťah s dievčaťom či chlapcom doplnil o niečo, čo si myslel, že v sebe nemá) alebo "veľa som sa v ňom o sebe dozvedel". A toto je skutočný základný kameň pre vybudovanie si zdravej sebaidentity a pre snahu o zdravé fungovanie. Pýtaj sa preto sám seba:

- Čo som sa naučil lebo dozvedel o sebe samom v tomto vzťahu s ním?

- Premýšľal som v tomto vzťahu aj nad tým, čomu sa ešte musím naučiť?

- Ako som sa v tomto vzťahu alebo kvôli tomuto vzťahu zmenil?

6. Väčšia etická citlivosť. Túto charakteristiku by sme mohli popísať ako rastúce uvedomovanie si morálnych dimenzií v skúsenostiach a zážitkoch vzťahu. Do centra vzťahu sa čím ďalej, tým viac dostávajú veci ako: nehovoriť mimo vzťahu o veciach, ktoré sú medzi nami dôverné, byť čestným a úprimným, a robiť len to, čo je "správne" a pod. Mladý človek sa v tejto etape pohyba od toho, čo uspokojuje len jeho, čo je jemu samému vo vzťahu príjemné, a len od svojich osobných záujmov k tomu, čo má naozaj

hodnotu. Jednoducho dostáva sa ponad seba. Napríklad, keď bude uvažovať, či má čosi prezradiť, čo si vo svojom vzťahu navzájom povedali, normou pre neho nebude, či to bude alebo nebude pre mňa príjemné, ale to, ako to celé zapôsobí na náš vzájomný vzťah či záväzok, ktorý z tohto nášho vzťahu vyplýva.

- *Na čom zakladám svoje rozhodnutia ohľadom toho, ako sa vo vzťahu zachovať: sú to morálne princípy (napr. život Ježiša Krista, v ktorého som uveril, alebo hodnoty evanjelia) alebo je to iba to, čo podporuje môj vlastný záujem alebo moje sebauspokojenie?*

- *Stávam sa v tomto vzťahu a kvôli tomuto vzťahu morálne a etickejšie citlivejším?*
- *Akým spôsobom je Ježiš súčasťou môjho života. Akým spôsobom je súčasťou nášho vzťahu?*

7. Želanie si toho, čo je dobré pre toho druhého. Tu si začínam čím ďalej, tým viac želať to, čo je dobré pre toho druhého. Toto je pre mňa prijateľné, aj keď si to často bude vyžadovať z mojej strany obeť. Takýto postoj je samozrejme výsledkom pozitívneho vývoja. A aj keď v našom vzťahu je ešte stále prítomná túžba vlastniť toho druhého a robiť v našom vzťahu len to, čo prispieva k môjmu sebauspokojeniu, predsa dobro toho druhého bude čím ďalej, tým viac mojím cieľom a túžbou. Nie je zriedkavé, a je to samozrejme smutné, že táto túžba hľadáť to, čo je dobré pre toho druhého, bude občas viesť dokonca až k tomu, že náš vzťah sa skončí.

- *Pýtaj sa seba samého úprimne: "Čo to je, po čom naozaj vo svojom vzťahu s ňou (s ním) túžim?"*

- *Skúmaj svoje presvedčenia: čo si myslíš, že je dobré pre ňu (preňho) v tomto vašom vzťahu: rozmýšľaj o skutkoch, postojoch, budúcom správaní a pod.? Čo je dobré pre teba samého?*

- *Si schopný(-á) pozeráť sa na svoju priateľku (priateľa) ako na "dar" od Boha?*
- *Ako si Bohu vďačný(-á) za tento váš vzťah?*

8. Prehľadáva sa hĺbka záväzku. Záväzok v najplnšom slova zmysle znamená, že budem v tomto vzťahu aj vtedy, keď sa začnú objavovať skutočné ťažkosti. Skutočný záväzok predpokladá sebaopoznanie, a tak isto nepretržité uvedomovanie si toho druhého. Tak isto predpokladá, že na našu budúcnosť budeme pozeráť realisticky (žiadne snívanie), avšak predsa s nádejou (to znamená mnohé veci, ktoré sa teraz zdajú nerealistické, sa predsa môžu uskutočniť). Ide tu teda o rovnováhu medzi zdravým realizmom a nádejou.

- *Ako tak čas uteká a my sa čím ďalej, tým viac poznávame, mám v sebe rastúci pocit, že v tomto vzťahu chcem naozaj pokračovať, že je pre mňa naozaj životodarný a perspektívny?*

- *Uvedomujeme si spolu ako pár, čo konkrétne tento náš vzťah pre nás znamená teraz v prítomnosti a čo bude pre nás znamenať v budúcnosti, kam nás bude viesť?*

- *Sme realistickí ohľadom našej spoločnej budúcnosti?*

9. Rastúce uvedomovanie si toho druhého.

Výskumy poukazujú na to, že vzťahy v mladom veku sú typické tým, že človek sa čím ďalej, tým viac sústreďuje na uvedomovanie si potrieb druhého. Priemerne ľudia vo veku po dvadsiatke sú pozornejší a viacej poznávajú potreby druhého ako napríklad mládež v adolescencii.

- *Rastiem v pozornosti a citlivosti voči potrebám mojej partnerky (partnera), alebo naopak?*

- *Darí sa mi čím ďalej, tým viac rozpoznávať svoje sebecké postoje a formy správania v mojom vzťahu? Som schopný vyvažovať práva druhého svojimi vlastnými oprávnenými potrebami? Rastiem tiež v uvedomovaní si svojich vlastných potrieb v tomto vzťahu?*

10. Vhodné prejavovanie emócií.

Významné vzťahy v mladom veku uvoľňujú celú škálu emocionálnych reakcií. Tieto emocionálne reakcie mladého človeka poukazujú nielen na dôležitosť druhej osoby v jeho živote. Sú súčasne svedectvom o tom, že on sám sa dostáva do hlbších úrovní svojho citového života. Emócie sa musia zažívať a musí sa do nich vrastať. V dôležitom vzťahu sa mladý človek učí cítiť sa pohodlne s emóciami rozličnej hĺbky a intenzity.

- *Sú prejavy mojich emócií vhodné?*

- *Ako ma moje emócie viedli k prehĺbeniu môjho sebaopoznania?*

- *Ako som si vedomý rozličnosti pocitov, ktoré mám v tomto našom vzťahu? Som schopný vysvetliť dôvody mojich rozličných pocitov; t. j. prečo ten-ktorý mám?*

- *Aká je škála emócií, ktoré vyjadrujem?*

Týchto desať charakteristík by sme mohli popísať ako "ideál" pre zdravý kresťanský blízky vzťah. Mnohí si možno pomyslia, že sú naozaj vzdialení od tohto ideálu. Je pravda, aj tie najzdravejšie a najmyslupnejšie vzťahy mnohokrát postrádajú veľa dôležitých vecí. No dôležité je to, aby tam bola aspoň túžba vo svojom vzájomnom vzťahu rásť a neustále ho prehľbovať. Aby naše myšlienky, slová a skutky čím ďalej, tým viac odrážali mentalitu učeníka Ježiša Krista.

Milan Bubák SVD

Občan Kane (Citizen Kane)

USA, 1941, 119 min.,
réžia, scenár a hlavná úloha: Orson Welles

Tento film sa spolu s filmom Krížnik Potemkin od ruského režiséra Sergeja Ejzenšteina pravidelne umiestňuje na najvyšších priečkach v rôznych anketách o najlepší film všetkých čias. Na rozdiel od sovietskej klasiky však Občan Kane nemal šancu prihovoriť sa mnohým generáciám u nás. Tento dlh sa podarilo zlikvidovať tohtoročnému Projektu 100, v rámci ktorého už siedmy rok môžu diváci filmových klubov v Čechách a na Slovensku sledovať každý rok 10 až 12 filmov zo zlatého fondu svetovej kinematografie. (Opäť treba poďakovať Asociácii slovenských filmových klubov.) Film rozpráva fiktívny životný príbeh tlačového magnáta Kanea. Začína jeho smrťou a snahou istého redaktora osvetliť jeho život cez záhadné posledné slovo, ktoré vyriekol tesne pred smrťou - púčik (rosebud). A tak postupne navštevuje ľudí, ktorí Kanea poznali a boli mu najbližší.

Skladajúc túto mozaiku, začína spoznávať skutočný obraz tohto človeka, ktorý sa odlišuje od obrazu, ktorým ho vykresľovali jeho vlastné noviny. Divák sleduje vzostup a pády človeka, ktorý 60 rokov plnil titulné stránky novín a stal sa symbolom Ameriky. Redaktor neodhalí tajomstvo púčika. Divákovi je však táto výsada v poslednom zábere filmu dopriata. A len potvrdzuje to, čo už sám divák tuší: bohatstvo nevedie k šťastiu, ale deformuje človeka, ktorý potom nie je schopný skutočnej lásky, okrem lásky k sebe. Popri probléme bohatstva a egoizmu, sa autori dotýkajú aj otázok súvisiacich s etikou novinára či politika. Film je pozoruhodný aj svojou formálnou stránkou. Mladý debutujúci režisér Orson Welles v ňom využil niekoľko nových a netradičných filmových postupov, vďaka ktorým film získal neuveriteľnú dynamiku. Ani sa človeku nechce veriť, že bol natočený pred 60 rokmi. Fascinujúci je aj herecký výkon Orsona Wellea, ktorý napriek tomu, že mal len 25 rokov, zostarol v úlohe Kanea až na 80. Pozoruhodné je, že ostatné úlohy obsadil nehercami. Napriek veľkému obdivu, ktorý Občana Kanea sprevádzal pri jeho vzniku (9 nominácií na Oscara, z toho jeden Oscar za scenár), film nevyvolal zvláštny záujem u publika. Až koniec šesťdesiatych rokov priniesol prekvapivý nový záujem o tento film. Čas potvrdil a stále potvrdzuje pravdivosť Wallesoého posolstva. Aj keď sa v svojich ďalších dielach už nikdy k úspechu Občana Kanea nepriblížil, tento film sa mu postaral o nesmrteľnosť. A určite to dokáže oceniť aj slovenský divák.

Samotáři,

ČR, 2000, 103 min., réžia: David Ondříček,
hrajú: Jitka Schneiderová, Saša Rašilov, Jiří Macháček, Ivan Trojan, Labina Mitevská, Mikuláš Křen, Dana Sedláková

Film, ktorý v uplynulom roku zaplňal kinosály v Čechách a bol nominovaný na 10 Českých levov, si napriek fenomenálnemu úspechu na decembrovom bratislavskom filmovom festivale, u nás takmer nenašiel distribútora. A tak musela "zaskočiť" Asociácia slovenských filmových klubov, ktorá ho po roku od českej premiéry doviezla aspoň do našich "art kín". Film o siedmich mladých ľuďoch, s minimálne dvoma kríčkami na krku, žijúcimi vo veľkom meste na konci tisícročia, ktorí tápu a hľadajú v partnerských vzťahoch, je netradičnou sondou do duše postmoderného človeka. Netradičnou najmä vďaka komediálnemu žánru. Už od čias Haškovoho Švejka patrí k charizme českých umelcov vyrovnávať sa s vážnymi problémami pomocou humoru a nadľahčenia problému. Samotáři za to vďaka najmä scenáru (šťastí autobiografickému) Petra Zelenku, ktorý sa pred pár rokmi preslávil filmom Knoflíkáři. Všetko sa začína krízou vzťahu Petra a Hanky. Každý z nich sa za chrbtom svojho partnera rozhodne pre rande naslepo, ktoré má každému z nich sprostredkovať ich kamarát Robert. Ten sa však vyžíva v kryštalizácii konfliktov medzi

svojimi známymi, ktoré si s veľkou chuťou zaznamenáva na svoju kameru. A tak sa na rande stretne Peter s Hankou, čo značí definitívny koniec ich vzťahu. Robert, ktorý si na vážne vzťahy nepotrpí, práve zbalil Vesnu, cudzinku, ktorá pracuje ako barmanka a prišla do Čiech hľadať svojho otca a pátrať po mimozemšťanoch, ktorí vraj najčastejšie pristávajú práve tu. Hanke pomáha kamarát Jakub, ktorý je síce milý, ale permanentne "zhulený", a celý jeho svet zaberá len fajčenie trávy. Pre Hanku však oveľa väčšie nebezpečenstvo znamená

jej bývalý priateľ Ondřej. Ten je špičkovým neurochirurgom, žijúcim v spokojnom manželstve s dvoma deťmi. V skutočnosti je to psychopatický maniak s pyromanskými sklonsmi. Jeho manželka Lenka je úspešná šéfkou cestovnej kancelárie, v ktorej pracuje aj Robert. Ich úlohou je nájsť typickú rodinu, ktorú budú môcť japonskí turisti sledovať a pozorovať v jej vlastnom dome. Robert navrhne Hankiných rodičov. Práve k nim sa vracia Hanka po rozchode s Petrom. Peripetie vzťahov medzi týmito siedmimi postavami sa ešte len začínajú. Myslím, že nebudem veľmi zjednodušovať, keď skonštatujem, že príčinou samoty a zraniteľnosti hrdinov, je najmä ich egoizmus, neochota prijať zodpovednosť a preferovanie hodnôt, ktoré prináša dnešná spoločnosť (hedonizmus, peniaze, kariéra...). Odpoveď však autori nehľadajú, a tak aj na konci filmu zostáva ešte dosť samotárov. Humor vo filme je dvojsečnou zbraňou. Láka síce divákov (nový spôsob pitia tequilly - tzv. body shot, či Jakubove "hlášky" o hulení, ktoré v Čechách doslova zľudoveli), ale nenúti ich nad filmom premýšľať. A tak si drvivá väčšina návštevníkov tohto filmu ani neuvedomuje, že ten je vlastne o nich, a samotári sú práve oni (aj keď sú možno v kine so svojím priateľom či priateľkou). Filmu dominujú skvelé herecké výkony mladých hercov. Najlepší bol zrejme Ivan Trojan ako Ondřej. Jediného Českého leva získal v kategórii za najlepší herecký výkon vo vedľajšej úlohe Jiří Macháček za postavu Jakuba. Pozornosť si zasluhuje aj skvelá hudba Jana P. Muchowa.

drobec

Quo vadis Slovak music? [kam kráčaš slovenská hudba?]

Variabilita a rozčleňovanie sú zväčša indikátormi určitej miery vývojového stupňa prinášajúcej heterogénnosť a zabraňujú ustálenej tendencii. Tieto postupy sú ľahko pozorovateľné nielen v kultúre, ale aj v iných spoločensko-sociálnych smeroch. Doba, keď sa štýl začína progresívne meniť a pretavovať do nových prvkov, sa stáva často neúnosnou. Na Slovensku v poslednom čase badať tieto posuny aj napriek tomu, že z každej strany naň silno útočia konzumnosť a komercia (v "kultúre" to markantne vidieť napríklad na ponuke dnešných rádii, práci hudobných producentov, knižných vydavateľstiev...). V slovenskej hudbe dochádza k niekoľkým posunom, no nie vždy správnym smerom. Tendencnosť sa udržuje najmä v komerčných žánroch, o ktorých sa všade píše a hovorí, ale z hľadiska progresu a hodnoty sa v tejto hudbe takmer nič nedeje. Nemávané často deja vu, že ste už danú skladbu niekoľkokrát počuli, len mala odlišný (ale rovnako približný) text?

Pokúsím sa teda aspoň na chvíľu z opačného brehu navrhnúť nekomerčnú alternatívu.

Tri nahrávky, ktoré spolu nemajú takmer nič spoločné. Predstavujú tri fázy hudobného vývoja, odlišný prístup k práci s materiálom, odlišný životný postoj a transformáciu čohosi vnútorného, čo si človek často ani nestačí uvedomovať.

Mladá ružomerská folk-rocková kapela MIMICRY sa stala za svojich pár rokov pôsobenia relatívne známou. Aspoň podľa programov gospelových festivalov, kde sa celkom úspešne adaptovala medzi stálice, ktoré boli v poslednom období takmer všadeprítomné a nedotknuteľné. Kapela má potenciál ponúknuť slovenskej (a to nielen gospelovej) scéne veľmi individuálnu polohu, oscilujúcu najmä na pomedzí folk-rocku a spirituálu, s jemnou jazzovou atmosférou. To dokázala aj veľmi vkusným oživením reprezentačného slovenského gospelového CD Bez Teba niet neba (Universal Music, 1999), skladbami Pane môj a Bluesnenie. A ako to bývalo v starých dobrých rozprávkach, takmer do roka a do dňa sa im podarilo vydať samostatný debut Obrázky (Lux Media, 2000).

Prvá vec, ktorou album zaujme, je nostalgický obal znázorňujúci školské dosky. V ňom sú na stránkach starých zošitov písané spomienky a pocity, momenty beznádeje a radosti. Texty reflektujúce dnešný spôsob života (prach, vražda, čakanie, smetisko), na druhej strane nádeje na čosi lepšie okolo nás (Bluesnenie, Ja verím, Obrázky). Hudobná plocha však už nie je tak jednoznačne presvedčivá. Vyčleňuje sa tu kritérium nevzretosti, ktoré je v tomto prípade zväčša viazané časovým obdobím. Na pár výnimiek sú novšie skladby ochudobnené o silu poetickú a často aj inštrumentálne nedomyšlenej výpovede. Chýba výraznejšia pocitová, zosobnená línia a dramaturgia medzi textom a hudbou. V závere albumu nastáva po troch najsilnejších a najemotívnejších piesňach (Ja verím, Čakanie a Obrázky) zlom, ktorý agresívne a necitlivo udusi

predchádzajúcu atmosféru (Prach, Možno tu nie si a taktiež schovaný sprchový "bonus" Martine). Okrem stáleho obsadenia kapely Marcelky Lakošikovej (takmer všetky texty a hudba, gitara, vokály), Katky Barancovej (texty, hudba, spev) a Minka Hatalu (klávesy) sa na albume podieľalo množstvo hostí. Najvýraznejšie albumu pomohla a oživila ho rytmika: citlivá basa Viktora Hidvéghyho, Mafo Gašpar (svojím rozospievaným bezpražcom a bongá Vlada Mrázka posunuli Čakanie minimálne o dve triedy vyššie), presné bicie a perkusie Stana Kociova a Ďura Šušanička. Katke Barancovej a jej tmavému hlasu sú najbližšie lyricko-baladické polohy. Tam cíti hudbu najsilnejšie, čo by mohlo byť perspektívne do budúcnosti aj pre jej bluesovo-jazzové výpovede.

Vydavateľa, spoločnosť Lux Media chválím za dobrý zvyk obohacovať svoje CD dátovou stopou. Na slovenskom trhu sú v tomto svetlou výnimkou. A tak majiteľia disponujúci príslušnými zariadeniami si môžu pozrieť koncertný zostrih Bluesnenia a klip Obrázky.

V inej fáze hudobného vývoja, a to v plnej sile svojich muzikálnych a technicky vyzretých proporcií, sa nachádza slovenská (nielen jazzová) basová osobnosť JURAJ GRIGLÁK. Jeho prínos pre domácu scénu je nesporne veľký a už niekoľko rokov je veľmi vyhládaným hudobníkom.

Zaiste k tomu prispieva aj jeho všestrannosť a univerzálnosť, základy klasické i jazzové. Po absolutoriu na konzervatóriu a VŠMU (kontrabas) začal hrať s fusion a funky-jazzovými formáciami, a to ostalo jeho veľkou láskou dodnes. Jeho vývoj mapujú desiatky albumov, na ktorých participoval (Gustav Brom

Big Band, Matúš Jakabčic Tentet, Peter Lipa band, Pavol Hammel Unplugged, Bee Connection, Madhouse...). Teraz sa vďaka Slovenskému hudobnému fondu, ktorý vydáva profilový album jedného jazzmana ročne, môže prezentovať v sólovom projekte BASS FRIENDS.

Táto reprezentácia je priam ukážková, lebo Juraj si k svojim priateľom pripočítal tých najlepších, a to nielen z našich končín. Na minuloročných Bratislavských jazzových dňoch si zahral s tridsaťpäťročným americkým gitaristom Ron Affifom, ktorý je napriek svojmu veku pokladaný za nástupcu Georga Bensona. Do New Yorku sa mu cez ďalšieho hosťa, bubeníka Andrea Valentiniho, dostali podklady pripravovaných kompozícií a v svojom štúdiu nahral sóla k štyrom skladbám. Z domácej spolupráce spomeniem klávesáka Juraja Tatára,

ktorý z basových groovov (liniek) vytvoril harmonicky plné základy, na ktorých mohli stavať sólisti a tiež slovensko-česká dychová sekcia Juraj Bartoš, Rudolf Březina a František Karnok.

Album ako celok má niekoľko superlatívov: motívicky často ťaží z (na prvý pohľad) jednoduchých groovov, ktoré však vo vzájomnej spolupráci nabierajú na farebnosti, dramaturgická vyrovnanosť pôsobí kompaktné, nie však staticky, zvukovo je nahrávka na veľmi (našich pomeroch až atypickej) vysokej úrovni, grafické spracovanie a booklet sú riešené zaujímavé a vkusne, vtipne ich vyplňujú kresbičky malej Dominiky a Daniela Griglákových, množstvo fotografií z rodinného albumu a stručné profily všetkých zúčastnených. Muzikantsky a nápadovo je Juraj na veľmi vysokej úrovni, v sólach neskĺzava k zbytočnému exhibicionizmu, motívicky a výrazovo inklinuje k Marcusovi Millerovi, Stanleyemu Clarkovi a Jacovi Pastoriusovi zo svojich nástrojov (Fender Jazz Bass, Sadowsky 5-String) dokáže dostať veľmi sýty a hutný tón, bezpražcová basa (Miloš Klas Fretless 5-String) vo výškach spieva a pritom zaplňa rovnomerne celý priestor.

Čo dodať? Vyzretý album reprezentujúci naše špičkové jazzové osobnosti, výborný zvuk, slovenská cena...

Pri vyzretosti, sile podania a hĺbke výrazu ešte zostaneme. Proces vyzrievania totiž nekončí stagnáciou, alebo regresívnym vzostupom. Môže nastať jeho čiastočné spomalenie, spôsobené úbytkom telesných či duševných síl, chorobou, depresiou. Dežo Ursiny bol rok pred svojou smrťou stále na vrchole. Obkolesený mladými muzikantmi nahráva v lete 1994 jeden zo svojich najlepších albumov - Príbeh. Cítiť v ňom vyrovnávanie sa so svetom, so sebou samým, s vlastnou tvorbou. Rozmer utrpenia, ktoré vtedy sprevádzalo jeho život, ostáva schovaný kdesi vnútri. Práca s Ivanom Brachtom na filmoch O rakovine a nádeji a na dokumente o eutanázii, interrupcii, treste smrti a samovražde odkrýva jeho vnútorné polohy, časť posolstva, ktoré tu chcel zanechať. V decembri prijal pozvanie do Žiliny na Slovenský jazzový festival. Bol to jeho predposledný koncert. Definitívne posledný odznel o dva dni neskôr na pražskej Vokálize. Vďaka Slovenskému rozhlasu, ktorý koncertnú nahrávku Posledný príbeh Live vydal, je možné túto silnú autentickú výpoveď aspoň v takejto podobe prežiť. Aj napriek Ursinyho indispozíciám - prechladnutiu a oslabeniu - má nahrávka obrovský energický potenciál a nádej. Nádej, ktorá o pár mesiacov nato pohasla.

Slovenská hudba má aj napriek čierno-bielej pôsobiacemu dojmu silný potenciál. Stačí sa obzerať okolo seba, vstúpiť do reality, neostať uzavretý v ulite. Alebo možno iba vypnúť rádio...

Peter Motyčka

Nežiješ náhodou, tak ži poriadne

Quoist, Michel: Konštrukcia človeka.

Preložil Maroš Sagan. Lúč, Bratislava 2001. 200 strán.

"Ale choroba si nevyberá. Ochorel som na rakovinu a tá ma prinútila značne skratiť poslednú kapitolu..." vyznáva Michel Quoist v prólogu k svojej najnovšej knihe Konštrukcia človeka. Obľúbený spisovateľ mladých vzápätí o svojom titule dodáva, že ide o čiastočnú reprízu knihy Úspešný život.

Čítať o úspešnom živote od človeka, ktorý cíti, že stojí na prahu jeho pozemského ukončenia znamená prijať "informácie z dôverného zdroja". Nebudú však jeho rady zatrpknuté? Neurobila z neho rakovina pesimistu, ktorý môže tak akurát prehliť "depku", v ktorej časť mládeže tak či tak z času na čas je? Nie. Akoby aj, veď ústrednou myšlienkou Quoistových úvah je odkaz: "Nežiješ len tak 'náhodou', ale preto, že ťa Boh miluje." Život je podľa neho základná hodnota. Prameň života je vždy a výlučne čistý a krásny - bez ohľadu na to, akými nečistotami jeho riekou neskôr sami zaplavíme. Prameňom je totiž Božia láska k ľudstvu v každom jednotlivcovi. Michel Quoist sa svojim čítajúcim jednotlivcom prihovára v druhej osobe, ako priateľom. Neoslovuje pritom iba veriacich; nevylučuje, že by aj neveriaci mohli nájsť v živote šťastie a naplnenie. Stačí sústavne hľadať a nachádzať jednotu a rovnováhu troch základných zložiek "konštrukcie človeka": tri poschodia, v celej knihe znázornené ako trojuholníky, s názvom "ja". Telo, duch, cit - rovnako dôležité podstavce ľudskej konštrukcie. Až natoľko, že v prípade prevažovania jedného z nich sa môže stavba prevrátiť či inak zdeformovať svoju pravidelnosť. Trojuholník človeka však okrem jeho vnútornej fyzicko-psychicko-emotívnej zložky formuje aj okolie, respektíve vzniká interakcia s ním. Autor si všima horizontálnu dimenziu človeka - vzťah k prírode, iným ľuďom či sebe; menej podrobne (kvôli spomínanej chorobe) rozoberá ľudskú vertikálnu dimenziu: vzťah k Bohu.

Ak poznáte predchádzajúce diela Michela Quoista, viete, že hoci je jeho kniha veľmi zrozumiteľne, s logickou presnosťou tematicky rozdelená, hoci využíva vysvetľujúce prvky prednášky (zhrnutie hlavných myšlienok a ich zopakovanie aj v úvode nasledujúcich kapitol), určite má ďaleko od suchej učebnice psychológie. Písal ju ako záznam rozhovorov s mladými; presne vedel, čo ich zaujíma, a v akej forme jeho rady najlepšie prijímajú. Quoist je predovšetkým básnikom. Píše v poetických obrazoch, ktoré sú také jasné, tak presne vystihujú podstatu, že zďaleka prevyšujú názornosť akýchkoľvek sociologických výskumov či filozofických téz. Miloval život, miloval Boha a miloval svojich mladých čitateľov. A keďže písal Tebe, aj Ty pocítiš jeho lásku.

Lucia

<http://www.dimenzie.sk>

LUMEN

4.-5. mája 2001
do Mestskej športovej haly v Trnave
na gospelový festival LUMEN 2001.

Biografie niektorých tohtoročných zahraničných hostí festivalu

Three Crosses

Three Crosses je v súčasnosti šesťčlenná kapela, ale skupina vznikla už v roku 1994 na konci dlhej, tmavej a nebezpečnej cesty. Steve aj Ralphie začali písať piesne a hrať v garážových rockových kapelách už počas strednej školy vo svojom rodnom New Jersey. Tu sa stretli aj so svojimi prvými hudobnými priateľmi a kolegami. Hoci hrali spolu len krátko, ich cesty sa rozišli preto, aby sa neskôr dali znova dokopy. Stalo sa tak rukou, ktorú v tých rokoch odmietali vidieť.

Obaja si vybrali hudobnú kariéru a hoci vyrástli v kresťanských rodinách, ich život bol nasiaknutý zhýralosťou rock'n'rollových hráčov. Napriek tomu sa Stevovi a Ralphiemu darilo a stretli sa znova, keď boli obaja na okraji uvedomenia toho, o čom si mysleli, že je životným snom.

Explozívny vstup Three Crosses na kresťanskú hudobnú scénu prišiel krátko nato.

"Boh nám dal odkaz pre ľudí, ktorí vedľa, kto je Ježiš, ale nepoznajú Ho ako svojho Spasiteľa," uzaviera Steve. "Do takej situácie môžeme otvorene a úprimne hovoriť, lebo sme z takej samí vyrástli. Vieme, že Boh koná mocnými skutkami cez toto svedectvo, pretože každý večer vidíme tretinu nášho obecnstva obrátiť sa k Bohu, aby prijali Krista. Boh nám ukázal, že nemôže mať nič viac ako rockovú kapelu, aby zachránil tisíce ľudí. A o tom je to všetko."

Pre niektorých to môže byť len rock'n'roll. Ale pre Three Crosses a pre tisíce ľudí, ktorých životy boli zmenené Božou prácou cez nich, to je a vždy bude oveľa, oveľa viac.

Stephen Mark Pasch

Každých niekoľko rokov prichádza do sveta hudby osobnosť, umelec, ktorý sa zdá byť hlasom generácie. Hovoriac slová, ktoré sa dotýkajú nielen uší poslucháčov, ale prenikajú aj hlboko do ich sŕdc, Stephen Mark Pasch hudbou odovzdáva odkaz a spaľujúcu túžbu šíriť evanélium.

Po minuloročnej návšteve spolu so skupinou Three Crosses považuje Stephen tohtoročné koncertovanie za možnosť chváliť Boha spolu s nami

a priniesť odkaz spásy do našej spoločnosti, ako aj hudobnou formou prezentovať svoj záväzok k Kristovi.

Ako spoluzakladateľ, spevák a textár pre skupinu Three Crosses, je Stephen Mark Pasch dnes jeden z najlepších hlasov gospelovej hudby.

Vzťahom s Kristom dáva Stephen úžasný odkaz o istote spasenia. Hovorí, že keď sme plne spojení s Bohom, máme skutočnú skúsenosť "The Power of Worship" - moci uctievania.

Jeho novým CD "The Power of Worship" spája modernú hudbu s gospelovými oslovujúcimi textami, a tak vytvára zaujímavé texty týchto rokov.

Piesne ako Illumination, Surrender a Let me worship you pripomínajú hudbu U2. Aj poslucháči Delirious, Matt Redmond a Sonic Flood budú mať k tejto hudbe blízko.

Koncertovaním s ľuďmi ako Michael W. Smith, Jars of Clay, Petra, Ron Luke, Acquire the Fire, Amy Grant a The Newsboys pomohol Stephen osloviť viac ako milión ľudí počas 4 rokov. Boh vedie Stephena do nových etáp šírenia gospelu.

S poníženým srdcom a vďačným ocenením Bohu za možnosť slúžiť mu, Stephen poznačuje: "Cítim sa byť privilegovaný, keď ma Boh používa a keď vidím, ako sa dotýka mnohých životov. Nikdy nebudem považovať za samozrejmosť dar a požehnanie Pána, ktoré mi poskytol a budem ho vždy chváliť celým srdcom."

Khanyisa

Africké slovo vysvetľuje význam can-yee-sah ako "priniesť svetlo", avšak hudba skupiny Khanyisa chce prinášať a objasňovať oveľa viac, radosť, nádej, rasovú jednotu, zmierenie. Prinášajú svetlo ľuďom, ktorí ho zúfalo hľadajú a potrebujú vidieť. A všetko, čo majú, dávajú Pánovi.

To, čo podľa vysvetlenia speváka a textára Matthewa Kennedyho skupinu spája, nie je iba hudba, ale osem ľudí, ktorí chcú meniť životy

iných, byť príkladom toho, že bieli a čierni môžu spolu pracovať a chváliť Boha: "Nemyslím si, že niekto v skupine chce, aby naše piesne znamenali to isté pre každého."

Debutový album 8-člennej skupiny mieša juhoafrické rytmy ich materskej krajiny so súčasnými štýlmi ako je pop, uvádzajúc poslucháča do ich presvedčenia o výroku: "Viem, že som skutočne šťastný a naplnený vtedy, keď viem, že som naplnený Božím plánom s mojim životom."

Vokalistka a tanečníčka Melony Shilliday hovorí: "Rada vidím mladých ľudí chápujúcich, že Boh má zámer s ich životom. Nikto nie je nikto."

Ich posledné CD "Pictures" dobýva srdcia ich odvahou, nekompromisnosťou textov a hýbe dušami. Hudobne aj textom preskúmava značnú rozmanitosť kultúrneho dedičstva, čo zahŕňa čiernych, bielych

a farebných členov, pričom farebnosť označuje aj rozmanitosť pozadia, prostredia, výchovy, vplyvov... ,ich modlitba je jemné volanie ľútosti za hriechy národa.

Albino MONTISCI

Albino MONTISCI pochádza zo Sardínie. Tento spevák a zároveň autor piesní sa ako samouk vo veku 11 rokov naučil hrať na gitare a následne vstúpil do rôznych hudobných skupín. Vášeň k hudbe ho priviedla ku štúdiu klasickej gitary na Konzervatóriu v Turíne. Debutoval v zbere klasickej hudby a súčasne vynikal ako výborný sólista. Neskôr vyučoval na mnohých školách a gymnáziách.

V roku 1978 sa jeho život radikálne zmenil. Boh, ktorého prijal do svojho života spolu s Evanjeliom sa stal inšpiráciou nielen k spevaniu, ale aj k tvorbe vlastných piesní. Texty piesní, ktoré tvorí spolu s manželkou, vyjadrujú radosť a pokoj a pozývajú k hľadaniu Boha. Na svojich koncertoch dodnes prináša poslanstvo spásy v jednoduchej a bezprostrednej forme prostredníctvom klasickej a barokovej hudby, pop rytmu a nádherných balád.

Albino MONTISCI počas celého svojho tvorivého obdobia pripravil a zaranžoval viaceré diskografické práce pre rôznych autorov a so svojou manželkou vytvoril a zrealizoval niekoľko muzikálov a detských piesní. Dodnes nahral 9 CD. V poslednom z nich s názvom Dietro l'Anima (Za dušou) vychádza zo zvyčajných schém a ponúka svojmu publiku symbolický a vybraný jazyk.

Attention

So zámerom produkovať hudbu melodického rock'n'rollu s istým postojom a stanoviskom vznikla v roku 1994 vo Švédsku skupina Attention. V Škandinávii uznávaná, dobre pripravená pre celoeurópsky trh, aj pre trh USA. Skupina dokáže vytvoriť veľkolepé živé predstavenie s veľkou dávkou energie a humoru, a zároveň sa zamerať na odkaz výzvy.

Ich pokrok nastal v roku 1997 vďaka ich albumu "Please", ktorým sa preslávili najskôr vo Švédsku, Nórsku a Dánsku, no a v roku 1999 viac rockovo orientovaným albumom "Mercystreet", ktorý mal dobrú odozvu nielen u fanúšikov, ale aj v médiách.

Hrajúc s Newsboys, AudiocAdrenaline, Kevin Max (z Dc-Talk), All star united a skvelým zdrojom inšpirácie, Larry Normanom, sa skupina mnohému naučila. Veľmi dôležitým rokom pre nich bol rok 1997 a spolupráca so skupinou Three Crosses, S M Paschom, čo im otvorilo nové dvere. Zámerom ich koncertovania je poukázať na Ježiša ako na najdôležitejší aspekt každodenného života. Klasickým rock'n'rolom, dobývajú množstvo srdc, ale najdôležitejšie zo všetkého je pre nich odovzdávať odkaz.

"Môže to znieť pochabo, ale cítili sme od začiatku, že Boh je s nami hovoriac nám, aby sme sa nevzdávali, aby sme pokračovali v hovorení o našom vzťahu s Ním. A keď sa pozriem späť, vidím, že to všetko urobil On pre nás. Je úžasné, že Boh nás chce používať ako svoje nástroje." hovorí Robert Eriksson, spevák skupiny.

"Príďte si aj vy urobiť pekné v duši"

B.F.O.
Obraz neba

Každý z nás v sebe nosí svoj obraz neba, ale nie každý je schopný, alebo ochotný priblížiť ho ostatným. Trojica bratislavských pesničkárov Fero Petriska, Maťo Lišhák a Šaňo Németh sa to pokúsila urobiť pomocou piesní. Obraz neba prináša 70 minút úprimnej a čistej výpovede.

Cena: CD ~~250,-~~ 180,- Sk
MC ~~115,-~~ 98,- Sk

Jana Daňová
Daňovej priznanie

Po niekoľkých rokoch prestávky predstavila známa speváčka Janka Daňová svoj tretí album, ktorý na nás dýcha veľmi jasným prejavom a hudobnou orientáciou na jazzovú nôt. Zárukou kvalitnej hudby sú aj skvelí muzikanti na tomto albume. Oplatí sa.

Cena: CD ~~250,-~~ 180,- Sk
MC ~~135,-~~ 110,- Sk

Trenčiansky bazár
Trenčiansky bazár

Výberové CD rockovej skupiny z Trenčianskej Teplej v ktorom sa objavujú skladby z albumov "Špitál svet", "Hovorí" a "Vernisáž". O poslednom albume sa výstižne vraví, že ide o poéziu zakliatu do folkrockových tónov.

Cena: CD 250,- 180,- Sk

Mimicry
Obrázky

Debut mladej folkovej skupiny z Ružomberka, ktorá sa odvážila dať svoju kožu na trh a to zmesou folku, blues, rocku a to všetko sa nesie vo veľmi dobrých popových aranžmánoch.

Veľmi pekné.
Cena CD 325,- Sk
MC 175,- Sk

Atlanta
Kridla v daždi

Dnes už veľmi známa folková kapela stále ponúka svoj posledný album Kridla v daždi na ktorom sa opäť v značnej miere nachádzajú mnohé acapella skladby, dodávajúce albumu bohatosť a silu hlasového prejavu členov skupiny. Veľmi dobré.

Cena: CD ~~290,-~~ 235,- Sk

Výber gospelových hviezd
Bez teba niet neba

Prvý slovenský kompilát je na svete a stojí za to pridať si ho do svojej fonotéky. V sedemnástich skladbách predstaví deväť slovenských interpretov pôsobiach v kresťanskej hudbe. Fájne.

Cena: CD 395,- Sk
MC 195,- Sk

Milí čitatelia. Prichádzame k Vám s ponukou niektorých titulov slovenskej gospelovej hudby. Ako sami vidíte, rozhodli sme sa znížiť cenu. Ak ste sa teda rozhodli potešiť seba alebo niekoho z blízkych, vyplňte túto objednávku a zašlite ju na adresu **LUX media s.r.o., P.O.Box 87, 814 99 Bratislava**. Kompletnú ponuku našej produkcie (audio/video) nájdete na adrese <http://www.lux.sk>.

titul:..... ks:..... vaša adresa

titul:..... ks:.....

titul:..... ks:.....

titul:..... ks:.....

<http://www.dimenzie.sk>

Ftipy

Po tvrdej zime v minulom roku sa muž zo Seattlu rozhodol ísť na dovolenku na Floridu, kde sa mal stretnúť so svojou ženou, ktorá mala dokončiť svoju služobnú cestu do Minneapolis. Obaja sa tešili na pekné počasie a spoločný čas, ktorý spolu strávia. Ale nanešťastie, na letisku sa stala chyba a mužovi povedali, že musí počkať na neskorší let. Skúšal sa sťažovať, ale povedali mu, že to nemá význam a môžu byť problémy. Nasledujúci deň po príchode do hotela na konci svojej cesty zistil, že v Miami je "horúca vlna" a že tam je tak nepríjemne horúco, ako v Seattli nepríjemne zima. Recepčný v hoteli mu povedal, že jeho žena príde tak, ako sa dohodli. Už nemohol vydržať, kým sa schladí v bazéne, a preto rýchlo napísal e-mail svojej žene, no v chvate urobil chybu v adrese. A tak mail prišiel do domu staršej kňazovej ženy, ktorej muž zomrel len deň predtým. Keď si žiaľiaci vdova otvorila a prečítala správu, vydala zo seba hrozný výkrik a padla na zem mŕtva. Jej rodina sa ponáhľala do izby a na monitore si prečítala text: „Najdrahšia žena, ako vieš, odišiel som včera, no len teraz ma zaregistrovali. Pri bráne bol nejaký chaos a moja sťažnosť bola zamietnutá. Recepčný mi potvrdil Tvoj zajtrajší príchod.

Tvoj milujúci muž.

PS.: Veci nie sú tak, ako sme si mysleli. Budeš veľmi prekvapená, ako je tu dole horúco."

- Lutujem pani, ale čistý hodváb teraz nemáme.
- Tak mi dajte, aký máte, ja si ho doma vyperiem.

Môj drahý syn!

Pišem pomaly, lebo viem, že nevieš rýchlo čítať. Už nebyvame tam, kde sme bývali. Tvoj otec čítal, že najviac dopravných nehôd sa stane v 20-kilometrovom okruhu od bydliska, preto sme sa presťahovali. Nevieť Ti napísať číslo domu, lebo predošli obyvatelia ho odmontovali a zobrali so sebou, aby si nemuseli meniť adresu. Všetko je však veľmi pekné v novom dome. Aj práčku máme, aj keď akosi nefunguje. Vložila som do nej šaty, potiahla som retiazku, a odvtedy som tie šaty nevidela. Ale nie je to zlé. Minulý týždeň tu pršalo iba dvakrát. Raz tri a raz štyri dni.

Poslala som Ti kabát, ktorý si chcel, ale podľa Tvojho otca by bol balík kvôli gombíkom príliš ťažký, tak som ich odrezala. Nájdeš ich v ľavom vrecku. Tvoja sestra dnes ráno porodila, ale ešte nevieme čo. Takže Ti zatiaľ neviem povedať, či si strýko, alebo teta. Tvoj brat si nedávno zavrel kľúče do auta. Dosť sme sa obávali, lebo trvalo vyše dvoch hodín, kým ma s otcom vyslobodili z auta. Sused minulý týždeň padol do suda s domácou hruškovitou. Skúšali ho vytiahnuť, ale hrdinsky ich premochol a utopil sa. Tri dni horel v krematóriu.

Ale ináč sa nič zvláštne nedeje, všetko je v starých koľákoch.

Tvoja milujúca mater.

PS: Chcela som Ti vložiť nejaké peniaze do obálky, ale už bola zalepená.

Otec hovorí deťom:

"Keď som bol ja malý, boli sme takí chudobní, že otec na Štedrý večer vyšiel von s puškou, trikrát vystrelil, prišiel dovnútra a povedal: "Darčeky nebudú, lebo Dedo Mráz spáchal samovraždu".

Jedného úspešného riešiteľa krížovky odmeníme MG kazetou: Vďaka Ježiš II.

SLOVENSKÉ PRISLOVIE	Ľudská bytosť	Ľolkov priateľ	Značka elektrón-voltu	Vrchol stážna lode	Máličko /expr./	Pomôcky: arkán, Pan, At, ri,kid	Epická báseň	Časť dňa	Japonský boh Zeme	N D	Druh trhaviny	Bodka	Osobné zámeno
Obet'						Španielske ženské meno				Alebo /bás./ Ryžová palienka			
Priesyp /hovor./						Sladkovodný krab Myknutie							
Otravné látky /skr./			4. ČASŤ TAJNÍČKY 3. ČASŤ TAJNÍČKY						2. ČASŤ TAJNÍČKY Rokovanie				
Rýchli pohyb				Kap Hmotnosť obalu				Remiza v šachu Prezent				Ženské meno	Ukrajinský mužský tanec
Nejako, zhruba							Dookola Vlastnilo						
N D	Snivaj	Pritkanie Starogréč, boh lesov				Znemožňuj Film Chaplina				Gibon bieloruký Slov. obchod. inšpekcia			
Hádka					Sladkovodná ryba Japonská miera						Univerzita Komenského /skr./ Zn. brómu		
Uvaril								1. ČASŤ TAJNÍČKY					
Druhá				Umeľá reč				Druh kyslého mlieka					

Autor: Jozef Blaho, Varín

festival Dracifest v Bratislave

nedeľa 06. mája 2001 15:30
3. ročník festivalu gospelovej hudby pod názvom Dracifest - účasť BFO, Kapucíni, Metelica,..., vstup zadarmo, miesto - Rača, kino Nádej

Chiara Lubichová v Bratislave

sobota 12. mája 2001 10:00
Stretnutie so zakladateľkou Hnutia fokolare Chairou Lubichovou. Zimný štadión, Ul. odbojárrov 9, 10:00-17:00 hod. Kontakt: Hnutie fokolare, P.O. Box 118, 810 00 Bratislava; info@focolare.sk, www.focolare.sk

Koncert modlitieb a chvál za Slovensko

sobota 19. mája 2001 17:00
Záujemcom mimo Bratislavu zabezpečíme ubytovanie.

Lurdy 2001 (8. júla)

Lisieux 2001 (15. júla)
Medzinárodné stretnutie organizované Komunitou Blahoslavenstiev od 15. - 22.7.2001. Podrobnejšie informácie: Komunita Blahoslavenstiev, Okoličné 123 031 04 Liptovský Mikuláš, tel. 0849/(5)526 364

Campfest 2001 - Tatranská Lomnica

10. 12. augusta 2001
Športcamp Tatranská Lomnica. Zraz kresťanských umelcov. Festival s nezabudnuteľnou atmosférou campovej pohody počas ktorého si môžete vybrať s množstva programov prebiehajúcich súčasne na viacerých pódiumoch v megastanoch. (koncerty, muzikály, workshopy, pantomímy, videoprojekcie, semináre). Kontakt: Mládež pre krísta, P.O.Box 55, 080 01 Prešov tel.:091/77 25 767, email: campfest@nextra.sk

V nadväznosti na štyri predchádzajúce ročníky Kresťanského hudobného festivalu ALELUJA sa **2. júna 2001** uskutoční podobný projekt – **Koncert chvál Aleluja 2001**. Projekt mení svoj názov a aj dátum uskutočnenia (predtým to bolo vždy týždeň po Veľkej noci), ale nemení sa jeho podstata, ktorou je oslava Boha. Mení sa aj miesto konania – zo sály kultúrneho strediska vychádzame tento rok na ulicu, na námestie mesta **Sabinov**. Reagujeme tak na výzvu Svätého Otca Jána Pavla II., ktorý vyzýva k novej evanjelizácii formou tanca, spevu, pantomímy – nových foriem evanjelizácie.

Kontakt: Modlitbové katolícke spoločenstvo (MKS)
Hana Šimčíková, Ružová 56, 083 01 Sabinov
tel. (00421) 0934 / 4520876
email: mks@host.sk, http://www.mks.host.sk

VŠ Infoservis

Banská Bystrica:

- v utorok o 18.00 a v nedeľu a prikázaný sviatok o 19.30 - vysokoškolská sv. omša v katedrálnej kostole.

Bratislava:

- pondelok 20.00 - sv. omša v jezuitskom kostole (P. Ladislav Csontos SJ)
- stretná podľa fakúlt (info na VŠ sv. omši)
- nedeľa o 8.00, 10.00 a 22.00, utorok - piatok o 21.30 - sv. omše v UPC (Univerzitné pastoračné centrum), pred sv. omšou spovedanie
- štvrtok 19.19 - sv. omša pre mladých z internátu EU - Horský park (a nie len pre nich), kostol na Kalvárii

Košice:

- pondelok 19.00 - sv. omša v seminárnom kostole
- streda 19.00 - hosť v spoločenskej sále SKK na Alžbetinej 14
- pondelok-piatok od 18.00 - 22.30 - čajovňa v UPC
- nepravidelné sv. omše a spovedanie na internátoch
- stretná po internátoch

Nitra:

- pondelok, utorok 20.30 - sv. omša na internáte na Drážovskej ceste
- utorok 18.00 - mládežnícka svätá omša v kostole u piaristov, po nej adorácia
- streda 18.30 - sv. omša v kostole u františkánov, 18.30 (2x mesačne) škola modlitby na Kalvárii
- štvrtok 19.30 - študentská sv. omša v kostolíku sv. Michala na vřřku; Klokočina
- po sv. omši (2. a 4. v mesiaci) duchovná príprava k Jubileu 2000
- na univerzite pôsobí Klub katolíckej mládeže FONS - ktorý organizuje spoločné modlitby každý večer o 21.00: Internát Mladost - izba 517b, Pribina - 28VB, AB 615

Tmava:

- každý druhý pondelok 19:30 - filmový klub UPC
- streda 19:30- mládežnícka sv. omša
- sobota - celodenná duchovná obnova
- mesačné -ICE (palacinkovica, pexesovica)
- prednášky, besedy...
- spoveď, duchovný rozhovor - v určenom čase na univerzite, pred sv. omšou alebo v dohodnutom čase
- stretná na internátoch

Zvolen:

- sv. omša v stredu o 17.30 v kaplnke na Zámku
- pondelok o 19.45: prednášky na rôzne témy v jedálni ŠD L. Štúra
- utorok o 20.00: príprava na sviatosti
- štvrtok 20.00 - 22.00: spoveď alebo osobný rozhovor v CUP
- piatok o 20.00: kultúrny piatok

Žilina:

- utorok 18.30 - sv. omša u saleziánov
- 2. sobota v mesiaci - duchovná obnova
- v piatok 19.30 - 22.30 - spoločná adorácia
- pondelok - štvrtok, sobota - stretná UPC Žilina:
- pondelok, streda 19.00 - sv. omša
- utorok - sv. omša v angličtine
- streda 20.00 - otvorené stretno
- štvrtok 19.00 - adorácia
- denne 8.00 - 22.00 - čajovňa
- spoveď a osobný rozhovor s kňazom
- nácvik spevu: po, st 18.00, št 18.30
- nauky na prijatie sviatostí

http://www.dimenzie.sk